

ΒΙΒΛΙΟ Ι΄

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μετά δέ τās αικίας περί παντός εν εἰρή- 884 a
σθω τοιόνδε τι νόμιμον θιαίων πέρι· Τῶν ἀλλοτρίων
μηδένα μηδέν φέρειν μηδέ ἄγειν, μηδ' αὐ χρῆσθαι
μηδενί τῶν τοῦ πέλας, ἐάν μή πείσῃ τόν κεκτημέ-
νον· ἐκ γάρ δὴ τοῦ τοιούτου πάντα ἠρτημένα τά 5
τε εἰρημένα κακά γέγονε καί ἔστι καί ἔσται. Μέγι-
στα δέ δὴ τῶν λοιπῶν αἱ τῶν νέων ἀκολασίαι τε
καί ὕβρεις, εἰς μέγιστα δέ, ὅταν εἰς ἱερά γίνωνται,
καί διαφερόντως αὐ μεγάλα, ὅταν εἰς δημόσια καί
ἅγια ἢ κατὰ μέρη κοινά φυλετῶν ἢ τινῶν ἄλλων 10
τοιούτων κεκοινωνηκότων· εἰς ἱερά δέ ἴδια καί τά 885 a
φους δεύτερα καί δευτέρως, εἰς δέ γονέας τρίτα,
χωρίς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὅταν ὕβριζῇ τις.
Τέταρτον δέ γένος ὕβρεως, ὅταν ἀφροντιστῶν τις
ἀρχόντων ἄγῃ ἢ φέρῃ ἢ χρῆταί τινι τῶν ἐκείνων 5
μή πείσας αὐτούς, πέμπτον δέ τό πολιτικόν ἂν εἴῃ
ἐκάστου τῶν πολιτῶν ὕβρισθὲν δίκην ἐπικαλούμε-
νον. Οἷς δὴ δοτέον εἰς κοινόν νόμον ἐκάστοις.
Ἱεροσυλία μὲν γάρ εἴρηται συλλήθδην, βιαίός τε
καί λάθρα ἐάν γίνηται, τί χρῆ πάσχειν· ὅσα δέ 10
λόγῳ καί ὅσα ἔργῳ περί θεοῦς ὕβριζει τις λέγων b

ΒΙΒΛΙΟ Ι΄

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐπειτα ἀπ' ὅσα εἶπαμε για την κακή μεταχεί-
ρηση, ας υπαγορεύσουμε για τις βαιοπραγίες συνολικά
τον εξής νόμο: Κανένας να μη μετακινεί μήτε να μετα-
χειρίζεται οτιδήποτε ανήκει στον πλησίον του, χωρίς να
πάρει την άδεια του κατόχου του. Γιατί ἀπ' αυτό το
πράγμα προήλθαν, προέρχονται και θα προέρχονται όλα
τα κακά που εἶπαμε παραπάνω. Από όλα δε τα άλλα τα
μεγαλύτερα πάλιν είναι οι ἀκόλαστες πράξεις κι οι αλα-
ζονικοί τρόποι των νέων. Και ακόμη μεγαλύτερα είναι,
ὅταν γίνονται σχετικά με ὅσα αφορούν τη θρησκεία, και
εξαιρετικά πάλι σοβαρά ὅταν θίγουν πράγματα που είναι
συγχρόνως και δημόσια και ἱερά ἢ εν μέρει κοινά επειδή
ανήκουν σε μια φυλή ἢ κατὰ κάποιον τρόπο ανήκουν
στην κοινότητα. Ας θέσουμε σε δεύτερη μοίρα και δεύ-
τερα σε βαθμό βαρύτητας, τα κακά εναντίον των ιδιω-
τικῶν ἱερῶν και των τάφων και σαν τρίτα, εκτός από
εκείνα που αναφέραμε προηγουμένως, τα σχετικά με
τους γονεῖς ὅταν τους φέρεται κανεῖς με απρεπή συμ-
περιφορά. Τέταρτο εἶδος αυθαδείας είναι ὅταν κάποιος,
περιφρονώντας τους ἀρχόντες μετακινεί ἢ χρησιμοποιεῖ
κάτι που ανήκει σ' αὐτούς χωρίς την άδειά τους, και
πέμπτο κάθε τι που θίγει τα πολιτικά δικαιώματα κάθε
πολίτη ἰδιαίτερως, πράγμα που απαιτεῖ ποινική δίωξη.
Πρέπει, λοιπόν, να δημιουργήσουμε ένα κοινό νόμο που
να περιέχει την κάθε μια ἀπ' αυτές τις παραβάσεις. Για
την ἱεροσυλία, βέβαια, εἶπαμε περιληπτικά ποια ποινή
πρέπει να επιβληθεῖ στο δράστη, εἴτε με φανερή βία
γίνεται, εἴτε κρυφά. Αλλά ποιες ποινές πρέπει να επιβλη-
θοῦν σ' εκείνον που, με λόγια ἢ με ἔργα, θρίζει τους

ἢ πράττων, τό παραμύθιον ὑποθεμένω ρητέον ἅ
δεῖ πάσχειν. Ἔστω δὴ τόδε.

Θεοὺς ἠγοούμενος εἶναι κατὰ νόμους οὐδεὶς
πώποτε οὔτε ἔργον ἀσεβές ἠργάσατο ἐκῶν οὔτε 5
λόγον ἀφήκεν ἄνομον, ἀλλὰ ἔν δὴ τι τῶν τριῶν
πάσχων, ἢ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, οὐχ ἠγοούμενος, ἢ
τό δεύτερον ὄντας οὐ φροντίζειν ἀνθρώπων, ἢ
τρίτον εὐπαραμυθητοὺς εἶναι θυσίαις τε καὶ εὐχαῖς
παραγομένους. 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τί οὖν δὴ δρώμεν ἂν ἢ καὶ λέγοιμεν πρὸς c
αὐτούς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὁγαθέ, ἐπακούσωμεν αὐτῶν πρῶτον ἅ
τῶ καταφρονεῖν ἡμῶν προσπαίζοντας αὐτοὺς λέ-
γειν μαντεύομαι. 5

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποῖα δὴ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ταῦτα τάχ' ἂν ἐρεσχηλοῦντες εἶποιεν. Ὁ
ξένε Ἀθηναῖε καὶ Λακεδαιμόνιε καὶ Κνώσιε, ἀληθῆ
λέγετε. Ἡμῶν γάρ οἱ μὲν τό παράπαν θεοὺς οὐδα-
μῶς νομίζομεν, οἱ δέ οἴους ὑμεῖς λέγετε. Ἀξιούμεν 10
δὴ, καθάπερ ὑμεῖς ἠξιώκατε περὶ νόμων, πρὶν ἀπει-
λεῖν ἡμῖν σκληρῶς, ὑμᾶς πρότερον ἐπιχειρεῖν πεί- d
θειν καὶ διδάσκειν ὡς εἰσὶ θεοί, τεκμήρια λέγοντες
ἱκανά, καὶ ὅτι βελτίους ἢ παρά τό δίκαιον ὑπό τινων
δώρων παρατρέπεσθαι κηλούμενοι. Νῦν μὲν γάρ
ταῦτα ἀκούοντες τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα τῶν λεγομέ- 5
νων ἀρίστων εἶναι ποιητῶν τε καὶ ρητόρων καὶ μάν-
τεων καὶ ἱερέων καὶ ἄλλων μυριάκις μυρίων, οὐκ
ἐπὶ τό μή δρᾶν τά ἄδिका τρεπόμεθα οἱ πλείστοι,
δράσαντες δ' ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα. Παρά δέ δὴ e
νομοθετῶν, φασκόντων εἶναι μὴ ἀγρίων ἀλλὰ ἡμέ-
ρων, ἀξιούμεν πειθοῖ πρῶτον χρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς, εἰ
μὴ πολλῶ βελτίω τῶν ἄλλων λέγοντας περὶ θεῶν ὡς

θεοὺς, μιλώντας ἢ πράττοντας κάτι, γιατί δεν πρέπει να
τις διατυπώσουμε πριν προτάξουμε την παρακάτω συμ-
βουλή. Είναι δε η εξής: Ποτέ κανένας ἄνθρωπος που
ἔχει πεισθεῖ ἀπὸ τους νόμους ὅτι υπάρχουν θεοί, δεν
ἔχει διαπράξει ποτέ εκουσίως, οὔτε ἀσεβῆ πράξη οὔτε
ἔχει προφέρει παράνομη λέξη. Ἀλλὰ το κάμνει μονάχα
ὅταν πάσχει ἓνα ἀπὸ τα τρία: ἢ δηλαδή, ὅπως εἶπα, δεν
πιστεῦει στην ὑπαρξή τους, ἢ το δεύτερο, ὅτι υπάρχουν
ἀλλὰ δεν ενδιαφέρονται για τους ἀνθρώπους, ἢ το τρίτο,
ὅτι τάχα εὐκόλα ἐξευμενίζονται παρασυρόμενοι με θυ-
σίαις καὶ προσευχάς.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι λοιπόν, μπορούμε να κάμουμε ἢ καὶ να πούμε
τουλάχιστον σ' αὐτούς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀγαπημένε φίλε, ας ἀκούσουμε πρῶτα ἀπ'
αὐτοὺς ὅσα προμαντεύω ὅτι θα μας πουν περιφρονητικά
κοροϊδεύοντάς μας.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποια δηλαδή;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἴσως μας πουν ειρωνικά τα εξής: Καλέ μου
ξένε Ἀθηναῖε, Σπαρτιάτη καὶ Κνώσιε, λέτε την ἀλήθεια.
Ἄλλοι δηλαδή ἀπὸ μας δεν πιστεύουμε καθόλου στην
ὑπαρξὴ των θεῶν καὶ ἄλλοι πως εἶναι τέτοιοι ὅπως τους
περιγράψατε σεις. Απαιτούμε, λοιπόν, ὅπως κι εσεῖς
προβάλατε την ἴδια ἀξίωση για τους νόμους, πριν ἐκσφε-
δονήσετε σκληρές ἀπειλές ἐναντίον μας, να ἐπιχειρή-
σετε να μας πείσετε καὶ να μας διδάξετε ὅτι υπάρχουν
θεοί, φέρνοντας ἱκανοποιητικές ἀποδείξεις, καὶ ὅτι εἶναι
πολύ ἀνώτεροι ὥστε να μὴ παραβοῦν την δικαιοσύνη
γοητευμένοι ἀπὸ μερικά δῶρα. Γιατί ὡς τώρα, πραγμα-
τικά, αὐτὰ ἀνάμεσα σε πολλά ἄλλα ἀκούμε να λένε οἱ
θεωρούμενοι ἀριστοὶ ποιητές, ρήτορες, μάντιες, ἱερεῖς
καὶ ἀμέτρητοι ἄλλοι. Καὶ γι' αὐτό το λόγο οἱ περισσότε-
ροι ἀπὸ μας ἀντὶ ν' ἀποφεύγουμε να διαπράττουμε ἀδι-
κῆματα, ἀφοῦ τα κάμουμε, προσπαθούμε ἐπειτα να τα
μπαλώσουμε. Ἀπὸ τους νομοθέτες που ἰσχυρίζονται ὅτι
δεν εἶναι σκληροί, ἀλλὰ ἐπιεικεῖς, ἔχουμε την ἀξίωση
να χρησιμοποιήσουν πρῶτα ἀπέναντί μας την πειθῶ, μι-
λώντας μας για την ὑπαρξὴ των θεῶν, ἀν ὅχι πολὺ κα-
λύτερα ἀπὸ τους ἄλλους, ἀλλὰ τουλάχιστον καλύτερα

είσιν, ἀλλ' οὖν βελτίω γε πρὸς ἀλήθειαν, καὶ τάχα 5
πειθοίμεθ' ἂν ἴσως ὑμῖν. Ἄλλ' ἐπιχειρεῖτε, εἴ τι
μέτριον λέγομεν, εἰπεῖν ἃ προκαλούμεθα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐκοῦν, ὦ ξένε, δοκεῖ ράδιον εἶναι ἀλη-
θεύοντας λέγειν ὡς εἰσὶν θεοί;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πῶς;

886 a

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πρῶτον μὲν γῆ καὶ ἥλιος ἄστρα τε καὶ τὰ
σύμπαντα, καὶ τὰ τῶν ὠρῶν διακεκοσμημένα καλῶς
οὕτως, ἐνιαυτοῖς τε καὶ μηνῶν διειλημμένα· καὶ ὅτι
πάντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι 5
θεοὺς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Φοβοῦμαι γε, ὦ μακάριε, τοὺς μοχθηροὺς
– οὐ γάρ δὴ ποτε εἶποιμ' ἂν ὡς γε αἰδοῦμαι – μὴ
πῶς ἡμῶν καταφρονήσωσιν. Ὑμεῖς μὲν γάρ οὐκ
ἴστε αὐτῶν περὶ τὴν τῆς διαφορᾶς αἰτίαν, ἀλλ' 10
ἠγεῖσθε ἀκρατεῖα μόνον ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν
ἐπὶ τὸν ἀσεβῆ θῖον ὀρμᾶσθαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν. b

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τό δέ τί πρὸς τούτοις αἴτιον ἂν, ὦ ξένε,
εἴη;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Σχεδόν ὃ παντάπασιν ὑμεῖς ἔξω ζῶντες
οὐκ ἂν εἶδείητε, ἀλλὰ ὑμᾶς ἂν λανθάνοι. 5

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τί δὴ τοῦτο φράζεις τὰ νῦν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀμαθία τις μάλα χαλεπή, δοκοῦσα εἶναι
μεγίστη φρόνησις.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἰσὶν ἡμῖν ἐν γράμμασιν λόγοι κείμενοι, 10
οἳ παρ' ὑμῖν οὐκ εἰσὶν δι' ἀρετὴν πολιτείας, ὡς ἐγὼ c
μανθάνω, οἳ μὲν ἐν τισὶ μέτροις, οἳ δέ καὶ ἄνευ
μέτρων λέγοντες περὶ θεῶν, οἳ μὲν παλαιότατοι
ὡς γέγονεν ἡ πρώτη φύσις οὐρανοῦ τῶν τε ἄλλων,
προϊόντες δέ τῆς ἀρχῆς οὐ πολὺ θεογονίαν διεξέρ- 5
χονται, γενόμενοί τε ὡς πρὸς ἀλλήλους ὠμίλησαν·

σε ὅτι ἀφορὰ τὴν ἀλήθεια γι' αὐτοὺς. Τότε ἴσως πει-
σθούμε σε σας. Προσπαθήστε, λοιπόν, ἀν αὐτό που σας
προτείνουμε εἶναι λογικό, νὰ μας ἀπαντήσετε σ' αὐτά
που σας παρακαλοῦμε.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Λοιπόν, καλέ μου φίλε, δε νομίζεις πῶς εἶναι
εὐκόλο νὰ τους βεβαιώσουμε ὅτι εἶναι ἀλήθεια πῶς
υπάρχουν θεοί;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Με ποιο τρόπο;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Υπάρχει πρῶτα-πρῶτα ἡ γῆ, ὁ ἥλιος, τ' ἀστέρια
καὶ τὸ σύμπαν, καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τῶν εποχῶν τόσο ωραία
τακτοποιημένα καὶ ἡ κατανομή τους σε χρόνια καὶ μή-
νες. Καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι, Ἕλληνες καὶ βάρβαροι,
πιστεύουν στὴν ὑπαρξὴ τῶν θεῶν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Φοβοῦμαι, αξιομακάριστε φίλε μου, τοὺς μο-
χθηροὺς – γιατί ποτέ δε θα μπορούσα νὰ πῶ ὅτι τους
ντρέπομαι – μήπως μας περιφρονήσουν. Γιατί εσεῖς δὲν
γνωρίζετε τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία ἐρχονται σ' ἀντίθεση
μὲ μας, καὶ νομίζετε ὅτι ἡ ἀδυναμία τους μονάχα νὰ
κατανικήσουν τὶς ἡδονές καὶ τὶς ἐπιθυμίες τους, εἶναι
αὐτὴ που σπρώχνει τὶς ψυχές τους σὲ μιὰν ἀκόλαστη
ζωή.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ ποια ἄλλη αἰτία θα μπορούσε νὰ ὑπάρχει γι'
αὐτό, ἀγαπητέ μου φίλε;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Σχεδόν ἐκεῖνο που δὲν εἶναι δυνατό νὰ γνωρί-
ζετε μὲ κανένα τρόπο εσεῖς, που ζητε ἔξω ἀπ' αὐτά τὰ
πράγματα, καὶ γι' αὐτό δε μπορεῖ παρά νὰ σας διαφεύγει.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τὶ ἐννοεῖς μ' αὐτά που λες τώρα;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μιὰν ἀμάθεια πολὺ ολέθρια που θεωρεῖται πῶς
εἶναι ἡ μεγαλύτερη σοφία.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τὶ θέλεις νὰ πεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Υπάρχουν στα μέρη μας λόγοι γραμμένοι σὲ
διάφορα συγγράμματα, που σὲ σας δὲν ὑπάρχουν ἐπει-
δὴ, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὸ πολίτευμά σας εἶναι ἔξοχο.
Οἱ λόγοι αὐτοί, ἄλλοι ἔμμετροι, ἄλλοι γραμμένοι σὲ πεζό
λόγο ἀφηγοῦνται, οἱ πιο παλιοί, ὅτι πρῶτος γεννήθηκε
ὁ ουρανός καὶ τὰ ἄλλα. Ἐπειτα, ἀφού προχωρήσουν
λίγο ἀπ' αὐτὴ τὴν πρώτη ὑπαρξὴ, ἐξιστοροῦν λεπτομε-
ρῶς τὴ γένεση τῶν θεῶν καὶ πῶς, ἀφού γεννήθηκαν,

ἃ τοῖς ἀκούουσιν εἰ μὲν εἰς ἄλλο τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἔχει, οὐ ῥάδιον ἐπιτιμᾶν παλαιοῖς οὖσιν· εἰς μέντοι γονέων τε θεραπείας καὶ τιμᾶς οὐκ ἂν ἔγωγέ ποτε ἐπαινῶν εἶπομι οὔτε ὡς ὠφέλιμα οὔτε d ὡς τό παράπαν ὄντως εἴρηται. Τά μὲν οὖν δὴ τῶν ἀρχαίων περὶ μεθείσθω καὶ χαιρέτω, καὶ ὄπη θεοῖσιν φίλον, λεγέσθω ταύτη· τά δέ τῶν νέων ἡμῖν καὶ σοφῶν αἰτιαθῆτω ὄπη κακῶν αἴτια. Τόδε οὖν 5 οἱ τῶν τοιούτων ἐξεργάζονται λόγοι· ἐμοῦ γάρ καὶ σοῦ, ὅταν τεκμήρια λέγωμεν ὡς εἰσὶν θεοί, ταῦτα αὐτά προφέροντες, ἡλιόν τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρα καὶ γῆν ὡς θεοὺς καὶ θεῖα ὄντα, ὑπὸ τῶν σοφῶν τούτων ἀναπεισμένοι ἂν λέγοιεν ὡς γῆν τε καὶ λίθους ὄντα αὐτά καὶ οὐδέν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων φροντίζειν δυνάμενα, λόγοισι δέ ταῦτα εὖ πῶς εἰς τό πιθανόν περιπεπεμμένα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Χαλεπόν γε λόγον, ὦ Ξένε, εἰρηκῶς τυγχάνεις, εἴ γε εἰς ἦν μόνον· νῦν δέ ὅτε πάμπολλοι 5 τυγχάνουσι, ἔτι χαλεπώτερον ἂν εἶη.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τί οὖν δὴ; τί λέγομεν; τί χρή δρᾶν ἡμᾶς; πότερον ἀπολογησώμεθα οἷον κατηγορήσαντός τινος ἐν ἀσεβέσιν ἀνθρώποις ἡμῶν, φεύγουσι περὶ τῆς νομοθεσίας λέγουσιν ὡς δεινά ἐργαζόμεθα νομοθετοῦντες ὡς ὄντων θεῶν; ἢ χαίρειν ἐάσαντες 10 ἐπὶ τοὺς νόμους τρεπώμεθα πάλιν, μὴ καὶ τό προοίμιον ἡμῖν μακρότερον γίγνηται τῶν νόμων; οὐ γάρ τι βραχύς ὁ λόγος ἑκταθεῖς ἂν γίγνοιτο, εἰ τοῖσιν ἐπιθυμοῦσιν ἀσεβεῖν τά μὲν ἀποδείξαμεν 5 μετρίως τοῖς λόγοις ὧν ἔφραζον δεῖν περὶ λέγειν, τόν δέ εἰς φόβον τρέψαιμεν, τά δέ δυσχεραίνειν

ἀρχισαν να συμπεριφέρονται ο ένας με τον άλλο. Τις διηγῆσεις αυτές, αν ασκούν καλή ή κακή επίδραση σε όσους τις ακούν, ως προς τα άλλα, δεν είναι εύκολο να τις κατακρίνει κανείς επειδή είναι παλιές. Αλλά όσον αφορά την περιποίηση και τις τιμές των γονιών, εγώ τουλάχιστο δε θα δεχόμouνα ποτέ να τις επαινέσω ούτε να πω πως είναι ωφέλιμες, ούτε καν πως είναι και αληθινές. Ας αφήσουμε λοιπόν, τα παλιά πράγματα κι ας τ' αποχαιρετήσουμε για πάντα, κι ας τα χαρακτηρίσουν όπως θέλουν οι θεοί. Εμείς θα ασκήσουμε κριτική στα λεγόμενα των νέων και σοφών που είναι αιτίες πολλών κακών. Γιατί, να, τι καταφέρνουν οι λόγοι τους: Δηλαδή όταν εγώ και συ φέρνουμε τις αποδείξεις για την ύπαρξη των θεών, λέγοντας για τον ήλιο, τη σελήνη, τ' αστέρια, και τη γη ότι είναι θεοί και θεϊκά όντα, εκείνοι που τα μυαλά τους έχουν διαστρέψει αυτοί οι σοφοί, θα μας απαντήσουν ότι είναι χώμα και πέτρες και δεν έχουν καμιάν ικανότητα να ενδιαφέρονται για τα ανθρώπινα πράγματα. Αυτά δε λέγονται με πολύ ωραία επιχειρήματα ώστε να γίνουν στο τέλος πειστικά.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Δυσάρεστο λόγο μας είπες, φίλε μου, έστω κι αν ήταν ένας μονάχα. Τώρα όμως από τέτοιες δοξασίες έχουν πολλαπλασιασθει, είναι πολύ πιο δυσάρεστος ακόμη.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τι λοιπόν; Τι λέμε εμείς; Τι πρέπει να κάμουμε; Άραγε να απολογηθούμε σα να μας κατηγορήσε κανείς μπροστά σ' ένα δικαστήριο ασεβών ανθρώπων, που θα ισχυρίζονται για τη νομοθεσία μας ότι κάνουμε φοβερά πράγματα επειδή στους νόμους μας παραδεχόμαστε την ύπαρξη των θεών; Ή να παρατήσουμε αυτό το θέμα για να ξαναγυρίσουμε στους νόμους, από φόβο μήπως το προοίμιό μας γίνει εκτενέστερο από τους νόμους; Γιατί ο λόγος αν πάρει έκταση δε θα γίνει σύντομος, αν, από το ένα μέρος, θα πρέπει να αναπτύξουμε σε ανθρώπους που ρέπουν προς την ασέβεια με ισχυρά επιχειρήματα τα σημεία που είχαν την απαίτηση να τους εξηγήσουμε, κι έπειτα να τους στρέψουμε στο φόβο, κάμνοντάς τους να σιχαθούν την ασέθειά τους, και τότε μονάχα να θε-

ποιήσαντες, ὅσα πρέπει μετά ταῦτα ἤδη νομοθετοῖμεν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἄλλ', ὦ ξένε, πολλάκις μὲν ὡς γε ἐν ὀλίγῳ b
 χρόνῳ τοῦτ' αὐτό εἰρήκαμεν, ὡς οὐδέν ἐν τῷ πα-
 ρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος
 – οὐδεῖς γάρ ἡμᾶς, τό λεγόμενον, ἐπειγῶν διώκει
 – γελοῖον δὴ καί φαῦλον τό πρό τῶν βελτίστων 5
 τά βραχύτερα αἰρουμένους φαίνεσθαι. Διαφέρει δ'
 οὐ σμικρὸν ἀμῶς γέ πως πιθανότητά τινα τοὺς
 λόγους ἡμῶν ἔχειν, ὡς θεοὶ τ' εἰσὶν καὶ ἀγαθοί,
 δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων· σχεδόν
 γάρ τοῦτο ἡμῖν ὑπὲρ ἀπάντων τῶν νόμων κάλλι- 10
 στὸν τε καὶ ἄριστον προοίμιον ἂν εἴη. Μηδέν οὖν c
 δυσχεράναντες μηδέ ἐπειχθέντες, ἤντινά ποτε ἔ-
 χομεν δύναμιν εἰς πειθῶ τῶν τοιούτων λόγων, μη-
 δέν ἀποθέμενοι διεξέλωμεν εἰς τό δυνατόν ἰκα-
 νῶς. 5

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εὐχὴν μοι δοκεῖ παρακαλεῖν ὁ λεγόμενος
 ὑπό σοῦ νῦν λόγος, ἐπειδὴ προθύμως συντείνεις·
 μέλλειν δέ οὐκέτι ἐγχωρεῖ λέγειν. Φέρε δὴ, πῶς
 ἂν τις μὴ θυμῷ λέγοι περὶ θεῶν ὡς εἰσὶν; ἀνάγκη 10
 γάρ δὴ χαλεπῶς φέρειν καὶ μισεῖν ἐκείνους οἱ τού-
 των ἡμῖν αἴτιοι τῶν λόγων γεγένηται καὶ γίνονται d
 νῦν, οὐ πειθόμενοι τοῖς μύθοις οὓς ἐκ νέων παίδων
 ἔτι ἐν γάλαξιν τρεφόμενοι τροφῶν τε ἤκουον καὶ
 μητέρων, οἷον ἐν ἐπὶ γαλακτῶν μετὰ τε παιδιᾶς καὶ μετὰ
 σπουδῆς λεγομένων καὶ μετὰ θυσιῶν ἐν εὐχαῖς 5
 αὐτοὺς ἀκούοντές τε, καὶ ὄψεις ὀρώντες ἐπομένας
 αὐτοῖς ἅς ἤδιστα ὁ γε νέος ὄρᾳ τε καὶ ἀκούει
 πραττομένας θυόντων, ἐν σπουδῇ τε τῇ μεγίστη
 τοὺς αὐτῶν γονέας ὑπὲρ αὐτῶν τε καὶ ἐκείνων
 ἐσπουδακότας, (καὶ) ὡς ὅτι μάλιστα οὓσιν θεοῖς 10
 εὐχαῖς προσδιαλεγόμενος καὶ ἰκετεῖαις, ἀναττέλλ- e
 λοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης καὶ πρὸς δυσμᾶς ἰό-

σπίσουμε τους νόμους που πρέπει.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Αλλά, φίλε μου, πολλές φορές, μέσα σ' αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα, έχουμε επαναλάβει το ίδιο πράγμα, ότι δηλαδή δεν υπάρχει προς το παρόν ανάγκη να προτιμούμε τη βραχυλογία από τη μακρολογία, γιατί, όπως λέει κι η ἴαροιμία, τίποτε δε μας βιάζει. Θα ήταν επομένως γελοίο και αξιοκατάκριτο να φαινόμαστε ότι προτιμούμε το συντομότερο από το καλύτερο. Και έχει μεγάλο ενδιαφέρον να δώσουμε, όσο μπορούμε, μεγαλύτερη πειστικότητα στους ισχυρισμούς μας, ότι υπάρχουν θεοὶ και μάλιστα καλοὶ θεοὶ, που τιμούν την δικαιοσύνη πολύ περισσότερο από τους ανθρώπους. Γιατί αυτό σχεδόν, τολμῶ να πω, για το σύνολο των νόμων μας, που αποτελεί το καλύτερο και ωραιότερο προοίμιο. Χωρίς, λοιπόν, να στενοχωρηθούμε και να βιαστούμε καθόλου, αν έχουμε κάποια δύναμη να πείσουμε με τέτοια επιχειρήματα, ας μη κουραστούμε να εξετάσουμε το θέμα όσο μπορούμε πιο ικανοποιητικά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μου φαίνεται πως ο λόγος σου μοιάζει με παράκληση, επειδὴ τον υποστηρίζεις με τόση θέρμη. Και δεν επιτρέπεται να χάνουμε ἀκόμη καιρό, ἀλλά πρέπει να μιλήσουμε. Εμπρός, λοιπόν! Πῶς μπορεί να μιλά κανείς χωρίς θυμὸ θέλοντας ν' αποδείξει την ὑπαρξη των θεῶν; Γιατί βέβαια εἶναι ἀνάγκη να μην ἀνέχεται και να μισεῖ ἐκείνους, που ἔχουν γίνει αἰτία γι' αὐτὴ μας τη συζήτηση και γίνονται και τώρα, επειδὴ δεν πείθονται στους μύθους που ἀκούαν ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ, ὅταν ἀκόμη τρέφονταν με γάλα ἀπὸ τις παραμάνες και τις μητέρες τους, τους μύθους που τους τραγουδοῦσαν στα σοβαρὰ και σαν παιχνίδια και ἀνανεῶνονταν για χάρη τους στις προσευχῆς των θυσιῶν, συνοδευόμενες ἀπὸ τις θεαματικές τελετές, τις οποίες με πολὺ μεγάλη ευχαρίστηση ἀκούει και βλέπει κανείς ὅταν εἶναι νέος, βλέποντας τους γονιούς του να φροντίζουν γι' αὐτές με μεγάλο ενδιαφέρον και ν' ἀπευθύνουν με ὅλη τους την καρδιά, στους θεούς, σα να ἦταν βέβαιοι για την ὑπαρξη περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, τις προσευχῆς και τις ἰκεσίες τους. Ακόμη κι ὅταν ἀνέτελλε ἢ βασιλευε ὁ ἥλιος και

ντων προκυλίσεις ἅμα καί προσκυνήσεις ἀκούοντες
 τε καί ὀρώντες Ἑλλήνων τε καί βαρβάρων πάντων
 ἐν συμφοραῖς παντοίαις ἐχομένων καί ἐν εὐπρα- 5
 γίαις, οὐχ ὡς οὐκ ὄντων ἀλλ' ὡς ὅτι μάλιστα ὄντων
 καί οὐδαμῆ ὑποψίαν ἐνδιδόντων ὡς οὐκ εἰσὶν θεοί
 – τούτων δὴ πάντων ὅσοι καταφρονήσαντες οὐδέ
 ἐξ ἑνός ἱκανοῦ λόγου, ὡς φαῖεν ἂν ὅσοι καί σμι- 10
 κρόν νοῦ κέκτηνται, νῦν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγειν
 ἃ λέγομεν, πῶς τούτους ἂν τις ἐν πράξει λόγοις 888 a
 δύναιτο νουθετῶν ἅμα διδάσκειν περὶ θεῶν πρῶ-
 τον ὡς εἰσὶν; τολμητέον δέ· οὐ γάρ ἅμα γε δεῖ
 μανῆναι τοὺς μὲν ὑπὸ λαιμαργίας ἠδονῆς ἡμῶν,
 τοὺς δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦσθαι τοῖς τοιοῦτοις. Ἴτω δὴ 5
 πρόρρησις τοιάδε τις ἄθυμος τοῖς οὕτω τὴν διά-
 νοιαν διεφθαρμένοις, καί λέγωμεν πράως, σθέσα-
 ντες τὸν θυμόν, ὡς ἐνὶ διαλεγόμενοι τῶν τοιοῦτων.
 Ὡ παῖ, νέος εἶ, προϊῶν δέ σε ὁ χρόνος ποιήσει
 πολλά ἂν νῦν δοξάζεις μεταβαλόντα ἐπὶ τὰναντία b
 τίθεσθαι. Περίμεινον οὖν εἰς τότε κριτῆς περὶ τῶν
 μεγίστων γίνεσθαι, μέγιστον δέ, ὃ νῦν οὐδέν ἡγῆ
 σύ, τό περὶ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς διανοηθέντα ζῆν
 καλῶς ἢ μῆ. Πρῶτον δέ περὶ αὐτῶν ἐν τι μέγα σοι 5
 μηνύων οὐκ ἂν ποτε φανεῖην ψευδῆς, τό τοιόνδε.
 Οὐ σύ μόνος οὐδέ οἱ σοὶ φίλοι πρῶτοι καί πρῶτον
 ταύτην δόξαν περὶ θεῶν ἔσχετε, γίνονται δέ ἀεὶ
 πλείους ἢ ἐλάττους ταύτην τὴν νόσον ἔχοντες·
 τόδε τοίνυν σοι, παραγεγονῶς αὐτῶν πολλοῖς, 10
 φράζοιμ' ἂν, τό μηδένα πώποτε λαβόντα ἐκ νέου
 ταύτην τὴν δόξαν περὶ θεῶν, ὡς οὐκ εἰσὶν, διατε- c
 λέσαι πρὸς γῆρας μείναντα ἐν ταύτῃ τῇ διανοήσει,
 τὰ δύο μέντοι πάθη περὶ θεοῦς μείναι, πολλοῖσι

το φεγγάρι εἶχαν ἀκούσει καὶ εἶχαν δεῖ πως ὅλοι οἱ
 Ἕλληνες κι οἱ βάρβαροι ὅταν τους χτυποῦσαν κάθε λο-
 γῆς συμφορές ἀλλά κι ὅταν ἦταν εὐτυχημένοι γονάτιζαν
 καὶ τους προσκυνούσαν, ὄχι σα να μὴν υπήρχαν, ἀλλὰ
 σα να ἦταν τα πιο υπαρκτά ὄντα καὶ με τρόπο που να
 φαίνονται ὅτι δεν υποψιάζονται καν πως εἶναι δυνατό
 να μὴν υπάρχουν θεοί. Ὅσους, επομένως, περιφρονοῦν
 ὅλ' αὐτά χωρὶς κανένα σοβαρό ἐπιχείρημα, καθὼς μπο-
 ροῦν να συμπεράνουν κι ὅσοι ἔχουν λίγο μυαλό καὶ μας
 ἀναγκάζουν τώρα να λέμε αὐτά που λέμε, πῶς θα μπο-
 ροῦσε κανεὶς να τους νουθετῆσει καὶ να τους δεῖξει
 συνάμα με καταπραῦντικά λόγια τὴν ὑπαρξὴ των θεῶν
 σαν βασικὴ καὶ πρώτη ἀλήθεια; Κι ὅμως πρέπει να το
 ἀποτολμήσουμε, γιατί δεν πρέπει να φανούμε πως ἄλλοι.
 ἀπὸ μας ἔχουμε παραφρονήσει ἀπὸ δίψα για ἠδονὴ κι
 ἄλλοι ἀπὸ υπερβολικὴ ἐξαψὴ ἐξαιτίας αὐτῶν. Ἐμπρός
 λοιπόν, σ' αὐτοὺς που ἡ σκέψη τους ἔχει τόσο παρα-
 στρατίσει, ἀς ἀπευθύνουμε καταπνίγοντας τὸ θυμὸ μας,
 με γλυκὸ τρόπο, αὐτὴ τὴν προσφώνηση σα να κουβεν-
 τιάζουμε με ἓνα ἀπ' αὐτοὺς.

«Παιδί μου, εσύ εἶσαι νέος ἀκόμη καὶ ὅσο περνά ο και-
 ρός θα σε κάμει ν' ἀλλάξεις πολλές ἀπὸ τις τωρινές
 σου γνώμες καὶ να παραδεχθεῖς τις ἀντίθετες. Περίμενε,
 λοιπόν, ὡς τότε για να καταλήξεις σε ἀποφάσεις σχετικὰ
 με τα πιο σοβαρά ζητήματα. Καὶ τὸ πιο σοβαρό ἀπ' ὅλα,
 που εσύ τώρα τὸ θεωρεῖς μηδαμινό, εἶναι να σχηματίσεις
 σωστὴ γνώμη για τοὺς θεοὺς καὶ να ζῆσεις μια ωραία
 ζωὴ ἢ μια τελείως ἀντίθετη ἀπ' αὐτή. Τὸ πρῶτο μεγάλο
 μήνυμα που μπορῶ να σου δώσω γι' αὐτοὺς, χωρὶς να
 φοβοῦμαι πως θα βγω ποτέ ψεύτης, εἶναι τὸ ἐξῆς: Οὔτε
 συ μονάχα, οὔτε οἱ φίλοι σου εἴσαστε οἱ πρῶτοι εἰσηγη-
 τές αὐτῆς τῆς γνώμης για τοὺς θεοὺς. Υπάρχουν πάν-
 τοτε πολλοὶ ἢ λίγοι που πάσχουν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρρώ-
 στεια. Ἐχω γνωρίσει πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς, καὶ να τι
 μπορῶ να σου πω: ὅτι κανένας ἀπὸ ὅσους σχημάτισαν
 αὐτὴ τὴν ἰδέα για τὴ μὴ ὑπαρξὴ των θεῶν ὅταν ἦταν
 νέος, δεν ἔμεινε ποτέ προσκολλημένος σ' αὐτὴ τὴν ἀν-
 τίληψη ὅταν γέρασε. Τα ἄλλα δύο ὅμως παθήματα τα

μέν οὐ, μείναι δέ οὖν τισιν, τό τούς θεούς εἶναι
 μέν, φροντίζειν δέ οὐδέν τῶν ἀνθρωπίνων, καί τό 5
 μετά τοῦτο, ὡς φροντίζουσι μέν, εὐπαραμύθητοι
 δ' εἰσίν θύμασιν καί εὐχαῖς. Τό δὴ σαφές ἄν γενό-
 μενόν σοι περί αὐτῶν κατά δύναμιν δόγμα, ἄν ἐμοί
 πείθῃ, περιμενεῖς, ἀνασκοπῶν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλ-
 λως ἔχει, πυνθανόμενος παρά τε τῶν ἄλλων καί d
 δὴ καί μάλιστα καί παρά τοῦ νομοθέτου· ἐν δέ δὴ
 τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ τολμήσῃς περί θεοῦ μηδέν
 ἀσεβῆσαι. Πειρατέον γάρ τῷ τούς νόμους σοι τι-
 θέντι νῦν καί εἰς αὐθις διδάσκειν περί αὐτῶν τού- 5
 των ὡς ἔχει.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Κάλλισθ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μέχρι γε τοῦ νῦν
 εἴρηται.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Παντάπασι μέν οὖν, ὦ Μέγιλλέ τε καί
 Κλεινία· λελήθαμεν δ' ἡμᾶς αὐτούς εἰς θαυμαστόν 10
 λόγον ἐμπεπτωκότες.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τόν ποῖον δὴ λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τόν παρά πολλοῖς δοξαζόμενον εἶναι e
 σοφώτατον ἀπάντων λόγων.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Φράζ' ἔτι σαφέστερον.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Λέγουσί πού τινες ὡς πάντα ἐστί τά
 πράγματα γινόμενα καί γενόμενα καί γενησόμενα 5
 τά μέν φύσει, τά δέ τέχνη, τά δέ διά τύχην.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐκοῦν καλῶς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἰκός γε τοί που σοφούς ἀνδρας ὀρθῶς
 λέγειν· ἐπόμενοί γε μὴν αὐτοῖς σκεψώμεθα τούς 889 a
 ἐκεῖθεν τί ποτε καί τυγχάνουσι διανοοῦμενοι.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πάντως.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἔοικε, φασίν, τά μέν μέγιστα αὐτῶν καί
 κάλλιστα ἀπεργάζεσθαι φύσιν καί τύχην, τά δέ σμι- 5
 κρότερα τέχνην, ἢ δὴ παρά φύσεως λαμβάνουσιν
 τήν τῶν μεγάλων καί πρώτων γένεσιν ἔργων, πλάτ-

σχετικά με τους θεούς, αν δεν ἔμειναν σε πολλούς,
 ἔμειναν ὁμως σε μερικούς: το ὅτι δηλαδή οι θεοὶ υπάρ-
 χουν ἀλλά δεν φροντίζουν καθόλου για τα ἀνθρώπινα
 πράγματα, και επίσης το ὅτι φροντίζουν μέν, ἀλλά εὐ-
 κολα ἐξευμενίζονται με θυσίες και προσευχές. Λοιπόν,
 αν θέλεις να μ' ἀκούσεις, πρέπει να περιμένεις να σχη-
 ματίσεις πάνω σ' αὐτό το ζήτημα μια ξεκάθαρη, ὅσο
 εἶναι δυνατό, γνώμη, και να ἀναθεωρεῖς τις σκέψεις
 σου, ποιο ἄραγε εἶναι ἀληθινό αὐτό ἢ ἐκεῖνο, συζητών-
 τας το με τους ἄλλους και πρόπαντός με το νομοθέτη.
 Και σ' ὅλο αὐτό το χρονικό διάστημα μη τολμήσεις να
 κάμεις καμιά ἀσέβεια στους θεούς. Γιατί πρέπει, πρᾶγ-
 ματι, ἀπό ἐκεῖνον που θεσπίζει τους νόμους για σένα
 να προσπαθήσεις να μάθεις, και τώρα και στο μέλλον,
 την ἀλήθεια πάνω σ' αὐτό το θέμα».

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὡς τώρα, φίλε μου, ἔχουμε μιλήσει με πάρα
 πολύ θαυμαστό τρόπο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Συμφωνῶ ἀπόλυτα, Μέγιλλε και Κλεινία. Ἀλλά
 χωρίς να το καταλάβουμε οὐτ' εμεῖς οι ἴδιοι μπλεχτή-
 καμε σ' ἓνα καταπληχτικό θέμα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποιό δηλαδή;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Το θέμα που οι περισσότεροὶ ἀνθρωποὶ το
 θεωροῦν ὡς το πιο σοφό ἀπ' ὅλα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μίλα πιο καθαρά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Λένε μερικοί, αν δεν κάνω λάθος, ὅτι ὅλα τα
 πράγματα που υπάρχουν, που ἔχουν γίνει και που θα
 υπάρξουν στο μέλλον, εἶναι δημιουργήματα ἀλλά της
 φύσης, ἀλλά της τέχνης, και ἀλλά της τύχης.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Και δεν εἶναι σωστό αὐτό;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἶναι βέβαια λογικό σοφοὶ ἀνθρωποὶ να μιλάνε
 σωστά. Ἀς τους ἀκολουθήσουμε ὁμως κι ἂς διερευνη-
 σουμε τι θέλουν ἄραγε να πουν οι οπαδοὶ τους.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαιότατα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἶναι ολοφάνερο, διακηρύσσουν αὐτοί, ὅτι τα
 μεγαλύτερα και ωραιότερα δημιουργήματα εἶναι ἔργα
 της φύσης και της τύχης, και τα πιο μικρά ἔργα της
 τέχνης, η οποία παίρνοντας ἀπό τη φύση ὅλες τις μεγά-
 λες και πρωταρχικές δημιουργίες, τις μεταπλάθει ὅλες

τειν καί τεκταίνεσθαι πάντα τά σμικρότερα, ἃ δὴ
τεχνικά πάντες προσαγορεύομεν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὡς ἔτι σαφέστερον ἐρῶ. Πῦρ καί ὕδωρ
καί γῆν καί ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καί τύχη φασίν,
τέχνη δέ οὐδέν τούτων, καί τά μετὰ ταῦτα αὐ σώ-
ματα, γῆς τε καί ἡλίου καί σελήνης ἄστρον τε
πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι παντελῶς ὄντων ἀψύ-
χων· τύχη δέ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα
ἐκάστων, ἢ συμπέπτωκεν ἀρμόττοντα οἰκείως πως,
θερμά ψυχροῖς ἢ ξηρά πρὸς ὑγρά καί μαλακά πρὸς
σκληρά, καί πάντα ὁπόσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει
κατά τύχην ἐξ ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτη καί
κατά ταῦτα οὕτως γεγεννηκέναι τόν τε οὐρανόν
ὅλον καί πάντα ὁπόσα κατ' οὐρανόν, καί ζῶα αὐ
καί φυτὰ σύμπαντα, ὠρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενο-
μένων, οὐ διὰ νοῦν, φασίν, οὐδέ διὰ τινα θεόν
οὐδέ διὰ τέχνην ἀλλά, ὃ λέγομεν, φύσει καί τύχη.
Τέχνην δέ ὑστερον ἐκ τούτων ὑστέραν γενομένην,
αὐτήν θνητὴν ἐκ θνητῶν ὑστερα γεγεννηκέναι παι-
διάς τινος, ἀληθείας οὐ σφόδρα μετεχούσας, ἀλλά
εἶδωλ' ἄττα συγγενῆ ἑαυτῶν, οἷ' ἢ γραφικὴ γεννᾷ
καί μουσικὴ καί ὅσαι ταύταις εἰσὶν συνέριθοι τέ-
χνων, εἶναι ταύτας ὁπόσαι τῇ φύσει ἐκοίνωσαν τῆν
αὐτῶν δύναμιν, οἷον αὐ ἰατρικὴ καί γεωργικὴ καί
γυμναστικὴ. Καί δὴ καί τῆς πολιτικῆς σμικρόν τι
μέρος εἶναι φασιν κοινωνοῦν φύσει, τέχνη δέ,
ἣς οὐκ ἀληθεῖς εἶναι τὰς θέσεις.

και τις κατασκευάζει μικρότερες, που εμείς όλες τις
ονομάζουμε τεχνικές κατασκευές.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι θέλεις να πεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Θέλω να στο εξηγήσω ακόμη πιο καθαρά. Η
φωτιά, το νερό, η γη, ο αέρας, ὅλ' αυτά λένε, ότι υπάρ-
χουν από τη φύση ή από την τύχη, και τίποτε απ' αυτά
δεν δημιούργησε η τέχνη. Ὅσον αφορά τα σώματα που
έρχονται κατόπιν, όπως η γη, ο ήλιος, η σελήνη, τ' αστέ-
ρια, έχουν γεννηθεί απ' αυτά τα πρώτα στοιχεία που
είναι εντελῶς ἀψυχα. Αυτά, κινούμενα στην τύχη, ανά-
λογα με τη δύναμη του το καθένα, αν τυχόν συνέπεσέ
να συναντηθούν και να έχουν κάποιες ομοιότητες, όπως
τα θερμά με τα ψυχρά ή τα ξηρά με τα υγρά και τα
μαλακά με τα σκληρά και όλα όσα στην τύχη ανακατεύ-
τηκαν αναγκαστικά με τα αντίθετά τους, εδημιούργησαν
έτσι και χωρίς καμιάν άλλη βοήθεια, ολόκληρο τον ου-
ρανό και όλα τα ουράνια σώματα, και επίσης όλα τα
ζῶα και τα φυτά, αφού απ' αυτό το ανακάτωμα γεννή-
θηκαν κι οι εποχές του χρόνου. Και όλη αυτή η δημιουρ-
γία, ισχυρίζονται, πραγματοποιήθηκε χωρίς να επέμβει
καθόλου ο νους, ούτε κάποιος θεός, ούτε η τέχνη, αλλά,
όπως είπαμε, από τη φύση και την τύχη. Η δε τέχνη,
που γεννήθηκε πιο αργά, σαν τελευταίο προϊόν των δύο
αυτών αρχών, και είναι θνητή αφού γεννήθηκε από θνη-
τούς, ενώθηκε με άλλα θνητά πράγματα και δημιούρ-
γησε τελικά κάποια παιχνίδια που περιέχουν πολύ μικρά
κομμάτια της αλήθειας και που δεν είναι παρά απλά
ομοιώματα, σαν αυτά που παράγουν οι διάφορες τέχνες
όπως η ζωγραφική, η μουσική και όλες οι όμοιες μ'
αυτές τέχνες. Κι αν υπάρχουν τέχνες που παράγουν
κάτι το σημαντικό, είναι αυτές που ενώσαν τη δυνάμη
τους με τη φύση, όπως, παραδείγματος χάριν, η ιατρική,
η γεωργία, και η γυμναστική. Για την πολιτική, λένε,
πως μετέχει σε πολύ μικρό ποσοστό με τη φύση και ότι
το περισσότερο μέρος της ανήκει στην τέχνη. Επομένως
και ολόκληρη η νομοθεσία είναι έργο, όχι της φύσης,
αλλά της τέχνης και γι' αυτό τα θεοπίσματά της δεν
είναι αληθινά.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Θεούς, ὦ μακάριε, εἶναι πρῶτόν φασι
οὔτοι τέχνη, οὐ φύσει ἀλλά τισιν νόμοις, καί τού- 5
τους ἄλλους ἄλλη, ὅπη ἕκαστοι ἑαυτοῖσι συνωμο-
λόγησαν νομοθετούμενοι· καί δὴ καί τὰ καλά φύσει
μέν ἄλλα εἶναι, νόμῳ δέ ἕτερα, τὰ δέ δὴ δίκαια
οὐδ' εἶναι τό παράπαν φύσει, ἀλλ' ἀμφισβητοῦντας
διατελεῖν ἀλλήλοις καί μετατιθεμένους ἀεί ταῦτα, 10
ἃ δ' ἂν μετάθωνται καί ὅταν, τότε κύρια ἕκαστα
εἶναι, γιγνόμενα τέχνη καί τοῖς νόμοις ἀλλ' οὐ δὴ 890 a
τινι φύσει. Ταῦτ' ἐστίν, ὦ φίλοι, ἅπαντα ἀνδρῶν
σοφῶν παρά νέοις ἀνθρώποις, ἰδιωτῶν τε καί ποιη-
τῶν, φασκόντων εἶναι τό δικαιοτάτον ὃ τί τις ἂν
νικᾷ βιαζόμενος· ὅθεν ἀσέβειαί τε ἀνθρώποις ἐμ- 5
πίπτουσιν νέοις, ὡς οὐκ ὄντων θεῶν οἴους ὁ νόμος
προστάττει διανοεῖσθαι δεῖν, στάσεις τε διά ταῦτα
ἐλκόντων πρὸς τόν κατά φύσιν ὀρθόν βίον, ὅς
ἐστίν τῇ ἀληθείᾳ κρατοῦντα ζῆν τῶν ἄλλων καί μὴ
δουλοῦντα ἐτέροις κατά νόμον. 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οἶον διελήλυθας, ὦ ξένε, λόγον, καί ὄσσην b
λώβην ἀνθρώπων νέων δημοσίᾳ πόλεσιν τε καί ἰδίῳις
οἴκοις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀληθῆ μέντοι λέγεις, ὦ Κλεινία. Τί οὖν οἶει
χρῆναι δρᾶν τόν νομοθέτην, οὔτω τούτων πάλαι πα-
ρεσκευασμένων; ἢ μόνον ἀπειλεῖν στάντα ἐν τῇ 5
πόλει σύμπασιν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς εἰ μὴ φήσουσιν
εἶναι θεούς καί διανοηθήσονται δοξάζοντες τοιού-
τους οἴους φησίν ὁ νόμος — καί περί καλῶν καί
δικαίων καί περί ἀπάντων τῶν μεγίστων ὁ αὐτός

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι θέλεις να πεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πρώτα-πρώτα, αξιομακάριστε φίλε μου, αυτοί
λένε ότι οι θεοί δεν είναι δημιουργήματα της φύσης,
αλλά της τέχνης με βάση κάποιους νόμους και μάλιστα
διαφορετικούς στα διάφορα μέρη, σύμφωνα με τις δια-
τάξεις που όρισαν οι διάφοροι νομοθέτες. Και επομένως
τα καλά σύμφωνα με τη φύση, είναι διαφορετικά από
εκείνα που θεωρεί καλά ο νόμος. Και τα δίκαια επίσης
δεν υπάρχουν καν στη φύση, αλλά όλοι τα διαφιλονει-
κούν διαρκώς, μεταξύ τους και κάθε φορά τα μεταβάλ-
λουν. Όσα δε μεταβάλλουν και όταν τα μεταβάλλουν,
τότε αποχτούν κύρος, ενώ γίνονται με τέχνη και με
νόμο, και καθόλου σύμφωνα με τη φύση. Όλα αυτά τα
διδάγματα, καλοί μου φίλοι, είναι λόγιοι σοφών ανδρών,
πεζογράφων και ποιητών απευθυνόμενοι σε νέους αν-
θρώπους, τους οποίους διδάσκουν ότι το μόνο δίκαιο
είναι εκείνο που επιβάλλει κανείς όταν νικά κάποιον με
τη βία. Γι' αυτό η ασέβεια κατακλύζει τη νεολαία μας,
αφού δεν υπάρχουν θεοί τέτοιοι, που μας διατάσσει ο
νόμος να πιστεύουμε πως πρέπει να είναι. Γι' αυτό ξε-
σπούν κι οι επαναστάσεις, αφού άλλοι τους προσελ-
κύουν στον σύμφωνο με τη φύση σωστό τρόπο ζωής,
που συνίσταται στο να είσαι πραγματικά ανώτερος από
τους άλλους και να μην υποδουλωθείς στους άλλους
όπως θα το ήθελε ο νόμος.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι φοβερό λόγο μας ανέπτυξες διεξοδικά, φίλε
μου! Και πόσο ζωντανά μας παρουσίασες την ηθική
βλάβη των νέων ανθρώπων που συμβαίνει στις πόλεις
στο δημόσιο, αλλά και στον ιδιωτικό βίο!

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Την αλήθεια, βέβαια, λες, Κλεινία. Τι πρέπει,
λοιπόν, να κάμει, κατά τη γνώμη σου, ο νομοθέτης,
μπροστά σε μια τέτοια κατάσταση που έχει ριζώσει πριν
από πολύ καιρό; Μήπως θα είναι αρκετό να σταθεί στη
μέση της πόλης απειλώντας όλους τους ανθρώπους που
θα ομολογήσουν ότι δεν πιστεύουν στην ύπαρξη των
θεών και δε μπορούν να τους φαντασθούν τέτοιους
όπως το θέλει ο νόμος; Και για τα καλά, τα δίκαια και
για όλα τα σημαντικά και για όσα συντείνουν προς την

λόγος, ὅσα τε πρός ἀρετὴν τείνει καὶ κακίαν, ὡς c
 δεῖ ταῦτα οὕτω πράττειν διανοομένους ὄπηπερ
 ἂν ὁ νομοθέτης ὑφηγήσεται γράφων — ὅς δ' ἂν
 μὴ παρέχεται ἑαυτὸν τοῖς νόμοις εὐπειθῆ, τὸν μὲν
 δεῖν τεθνάναι, τὸν δὲ τινα πληγαῖς καὶ δεσμοῖς, 5
 τὸν δὲ ἀτιμίαις, ἄλλους δὲ πενίαις κολάζεσθαι καὶ
 φυγαῖς· πειθῶ δὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα τιθέντα αὐ-
 τοῖς τοὺς νόμους, μηδεμίαν ἔχειν τοῖς λόγοις προ-
 σάπτοντα εἰς δύναμιν ἡμεροῦν;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μηδαμῶς, ὦ ξένε, ἀλλ' εἶπερ τυγχάνει γε d
 οὔσα καὶ σμικρά πειθῶ τις περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ
 μηδαμῆ κάμνειν τὸν γε ἄξιον καὶ σμικροῦ νομοθέ-
 την, ἀλλὰ πᾶσαν, τό λεγόμενον, φωνὴν ἰέντα, τῶ
 παλαιῶ [νόμῳ] ἐπικούρον γίνεσθαι λόγῳ ὡς εἰσὶν 5
 θεοὶ καὶ ὅσα νυνδὴ διήλθεσ σύ, καὶ δὴ καὶ νόμῳ
 αὐτῶ βοηθῆσαι καὶ τέχνη ὡς ἐστὸν φύσει ἢ φύσεως
 οὐχ ἥττονι εἶπερ νοῦ γέ ἐστιν γεννήματα κατὰ
 λόγον ὀρθόν, ὃν σύ τε λέγειν μοι φαίνη καὶ ἐγώ
 σοι πιστεύω τὰ νῦν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὡ προθυμότατε Κλεινία, τί δ'; οὐ χαλεπά 10
 τέ ἐστι συνακολουθεῖν λόγοις οὕτως εἰς πλήθη
 λεγόμενα, μήκη τε αὐτέκρηται διωλύγια;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τί δέ, ὦ ξένε; περὶ μέθης μὲν καὶ μουσικῆς e
 οὕτω μακρὰ λέγοντας ἡμᾶς αὐτοὺς περιεμείναμεν,
 περὶ θεῶν δὲ καὶ τῶν τοιούτων οὐχ ὑπομενοῦμεν;
 καὶ μὴν καὶ νομοθεσίᾳ γέ ἐστὶν που τῆ μετὰ φρο-
 νήσεως μεγίστη βοήθεια, διότι τὰ περὶ νόμους
 προστάγματα ἐν γράμμασι τεθέντα, ὡς δῶσοντα 891 a
 εἰς πάντα χρόνον ἔλεγχον, πάντως ἤρεμεῖ, ὥστε
 οὐτ' εἰ χαλεπά κατ' ἀρχὰς ἀκούειν ἐστὶν φοβητέον,
 ἂ γ' ἔσται καὶ τῶ δυσμαθεῖ πολλάκις ἐπανιόντι σκο-
 πεῖν, οὔτε εἰ μακρὰ, ὠφέλιμα δέ, διὰ ταῦτα λόγον 5

ἀρετὴ καὶ τὴν κακία, ὁ ἴδιος λόγος πρέπει νὰ ὑπάρχει,
 ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ τα παραδέχονται ὅπως ὀρίζει γρα-
 πτῶς ὁ νομοθέτης; Καὶ ἀν κανένας δε θέλει νὰ υποδο-
 λωθεῖ στοὺς νόμους, θα τὸν ἀπειλήσει με τιμωρίες ὅπως
 ἡ θανατικὴ ποινὴ, ἢ με χτυπήματα, ἢ με φυλάκιση, ἢ
 με στέρηση πολιτικῶν δικαιωμάτων, κι ἄλλους με πτω-
 χεύσεις καὶ ἐξορίες, καὶ νὰ μὴ δίνει στοὺς ἀνθρώπους
 ὁ νομοθέτης καμιά συμβουλή, καθὼς θεσπίζει γι' αὐτοὺς
 τοὺς νόμους, ὥστε νὰ τοὺς ἡμερεύει ὅσο εἶναι δυνατό;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καθόλου, φίλε μου ξενομερίτη. Ἀλλὰ ἀντιθέτως,
 ἀν ὑπάρχει κι ἡ ελάχιστη ἐλπίδα νὰ ὠφελῆσει στα τέτοια
 θέματα, κανένας νομοθέτης, ἐστὼ καὶ ὄχι μεγάλης
 αξίας, δὲν πρέπει καθόλου νὰ κουραστεῖ, ἀλλὰ, ὅπως
 λέει κι ἡ παροιμία, νὰ βγάλει ὅλη του τὴ φωνὴ καὶ νὰ
 υποστηρίξει τὸν παλιὸ νόμο, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχουν θεοὶ
 καὶ ὅτι εἶναι ἀληθινὰ ὅσα ἀνέπτυξες ἐσὺ τωραδὰ. Ἀκόμη
 πρέπει νὰ βοηθῆσει τὸ νόμο, λέγοντας ὅτι καὶ τα δύο
 εἶναι δημιουργήματα τῆ φύσης ἢ κάποιας ἄλλης ἀρχῆς
 ὄχι κατώτερης ἀπὸ τὴ φύση, ἀν βέβαια εἶναι γεννήματα
 τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὅπως μοὺ φαίνεται ὅτι καὶ συ θέλεις
 νὰ υποστηρίξεις καὶ ὅπως κι ἐγὼ πιστεύω τώρα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀλλὰ, προοδευτικέ μου Κλεινία, μὴ τέτοια δι-
 δασκαλία δὲν εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ τὴν παρακολουθή-
 σουν τα πλήθη καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι πάρα πολὺ εκτε-
 ταμένη;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μὰ γιατί, καλέ μου φίλε; Ὅταν μιλούσαμε τόσο
 διεξοδικὰ γιὰ τὸ μεθύσι καὶ τὴ μουσικὴ περιμέναμε χω-
 ρὴς βιάση ν' ἀκούσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, καὶ τώρα που
 θα μιλήσουμε γιὰ τοὺς θεοὺς καὶ γιὰ τα σχετικὰ μ' αυ-
 τοὺς προβλήματα νὰ μὴ δεῖξουμε υπομονή; Ἐκτός ἀπ'
 αὐτὸ θα βρισκάμε, γιὰ μὴ φρόνιμη νομοθεσία, μὴ πολὺ
 μεγάλη βοήθεια, ἀφοῦ κι οἱ διατάξεις τῶν νόμων, ὅταν
 καταγραφοῦν, ἀποκτοῦν σταθερότητα, ἀφοῦ μποροῦν
 νὰ ἐλεγχθοῦν σε οποιαδήποτε ἐποχὴ. Ἐπομένως δὲν
 πρέπει νὰ φοβηθοῦμε, ἀν στὴν ἀρχὴ μας φαίνονται δυ-
 σκολονόητα, ἀφοῦ κι ἕνας που ἔχει ἀργακίνητο μυαλὸ
 ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ τα ξαναμελετήσῃ πολλές φορές.
 Καὶ τὸ ὅτι εἶναι μακροσκελὴ, ἀλλὰ ὠφέλιμα, δὲν ἀποτε-

οὐδαμῆ ἔχει οὐδέ ὅσιον ἔμοιγε εἶναι φαίνεται τό
μῆ οὐ βοηθεῖν τούτοις τοῖς τό μῆ οὐ βοηθεῖν τού-
τοις τοῖς λόγοις πάντα ἄνδρα κατά δύναμιν.

ΜΕΓΙΛΛΟΣ: Ἄριστα, ὦ ξένε, δοκεῖ μοι λέγειν Κλει-
νίας.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καί μάλα γε, ὦ Μέγιλλε, ποιητέον τε ὡς **b**
λέγει. Καί γάρ εἰ μῆ κατεσπαρμένοι ἦσαν οἱ τοιοῦ-
τοι λόγοι ἐν τοῖς πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις,
οὐδέν ἂν ἔδει τῶν ἐπαμυνούντων λόγων ὡς εἰσὶν
θεοί· νῦν δέ ἀνάγκη. Νόμοις οὖν διαφθειρομένοις **5**
τοῖς μεγίστοις ὑπὸ κακῶν ἀνθρώπων τίνα καί μάλ-
λον προσήκει βοηθεῖν ἢ νομοθέτην;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐκ ἔστιν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄλλά δὴ λέγε μοι πάλιν, Κλεινία, καί σύ
– κοινωνόν γάρ δεῖ σε εἶναι τῶν λόγων – κινδύ- **10**
νεύει γάρ ὁ λέγων ταῦτα πῦρ καί ὕδωρ καί γῆν **c**
καί ἀέρα πρῶτα ἠγεῖσθαι τῶν πάντων εἶναι, καί τήν
φύσιν ὀνομάζειν ταῦτα αὐτά, ψυχὴν δέ ἐκ τούτων
ὑστερον. Ἔοικεν δέ οὐ κινδυνεύειν ἀλλά ὄντως
σημαίνειν ταῦτα ἡμῖν τῷ λόγῳ. **5**

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄρ' οὖν πρὸς Διὸς οἶον πηγὴν τίνα
ἀνοήτου δόξης ἀνηυρήκαμεν ἀνθρώπων ὅποσοι
πώποτε τῶν περὶ φύσεως ἐφήψαντο ζητημάτων;
σκόπει πάντα λόγον ἐξετάζων· οὐ γάρ δὴ σμικρόν **10**
γε τό διαφέρον, εἰ φανεῖται οἱ λόγων ἀπτόμενοι **d**
ἀσεβῶν, ἄλλοις τε ἐξάρχοντες, μηδὲ εὐ τοῖς λόγοις
ἀλλ' ἐξημαρτημένως χρώμενοι. Δοκεῖ τοίνυν μοι
ταῦτα οὕτως ἔχειν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Εὐ λέγεις· ἀλλ' ὅπη πειρῶ φράζειν. **5**

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἔοικεν τοίνυν ἀηθεστέρων ἀπτόεον εἶναι
λόγων.

λεί για μένα επαρκή δικαιολογία ούτε το θεωρώ ευσεβή
πράξη για οποιονδήποτε άνθρωπο, να μη προσφέρει τη
βοήθειά του οσότου είναι δυνατό στην απόδειξη της
αλήθειας αυτών των λόγων.

ΜΕΓΙΛΛΟΣ: Νομίζω, καλέ μου ξένε, ότι ο Κλεινίας τα είπε
θαυμάσια.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Και πολύ μάλιστα, Μέγιλλε. Ας κάμουμε, λοι-
πόν, όπως λέει. Γιατί, πραγματικά, αν οι ιδέες για τις
οποίες μιλάμε δεν ήταν, για να εκφρασθούμε έτσι, τόσο
πολύ διαδεδομένες σ' όλους τους ανθρώπους, δεν θα
υπήρχε καμιά ανάγκη ν' αποδείξουμε την ύπαρξη των
θεών. Τώρα όμως είναι ανάγκη. Γιατί, όταν οι πιο σπου-
δαίοι νόμοι καταστρέφονται από διεστραμμένους αν-
θρώπους, ποιος άλλος έχει μεγαλύτερο χρέος να τους
βοηθήσει αν όχι ο νομοθέτης;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Κανένα άλλος.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πολύ ωραία! Απάντησέ μου πάλι, Κλεινία, αφού
πρέπει να συμμετέχεις σ' αυτή τη συζήτηση: Εκείνος
που υποστηρίζει αυτές τις δοξασίες ότι δηλαδή η φωτιά,
το νερό, η γη κι ο αέρας είναι τα πρώτα απ' όλα τα
στοιχεία και τα ονομάζει, νομίζει ότι η ψυχή είναι μετα-
γενέστερο δημιούργημα. Και, καθώς φαίνεται, δεν τα
παρουσιάζει σαν πιθανά, αλλά τα υποστηρίζει πραγμα-
τικά μ' αυτά που λέει.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαίότατα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μήπως άραγε, μα τον Δία, ανακαλύψαμε αυτό
που θα ονόμαζα πηγή των ανόητων δοξασιών των αν-
θρώπων που κάποτε ασχολήθηκαν επιπόλαια με τη με-
λέτη της φύσης; Κάμε την εξέτασή σου, ώστε να μη
σου διαφύγει κανένα επιχείρημα. Γιατί βέβαια δεν είναι
μικρό το κέρδος, αν μπορούσαμε να αποδείξουμε ότι
όσοι θίγουν αυτές τις ασεβείς δοξασίες, και γίνονται
εισηγητές και σ' άλλους, δεν χρησιμοποιούν σωστά τα
επιχειρήματά τους αλλά με τρόπο λανθασμένο. Εγώ,
λοιπόν, νομίζω ότι αυτό συμβαίνει.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καλά τα λες. Προσπάθησε, λοιπόν, τώρα να μας
εξηγήσεις σε ποιο σημείο πλανιούνται.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μου φαίνεται πως σ' αυτήν την περίπτωση,

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐκ ὀκνητέον, ὦ ξένη. Μανθάνω γάρ ως νομοθεσίας ἐκτός οἰήσῃ θαίνειν, ἐάν τῶν τοιοούτων ἀπτώμεθα λόγων. Εἰ δέ ἐστι μηδαμῆ ἐτέρως συμ- 10 φωνῆσαι τοῖς νῦν κατὰ νόμον λεγομένοις θεοῖς ὡς ἔορθῶς ἔχουσιν ἢ ταύτη, λεκτέον, ὦ θαυμάσιε, καὶ ταύτη.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Λέγοιμ' ἄν, ὡς ἔοικεν, ἤδη σχεδόν οὐκ εἰωθότα λόγον τινά τόνδε. Ὁ πρῶτον γενέσεως 5 καὶ φθορᾶς αἴτιον ἀπάντων, τοῦτο οὐ πρῶτον ἀλλὰ ὕστερον ἀπεφάνησαν εἶναι γεγονός οἱ τῆν τῶν ἀσεβῶν ψυχῆν ἀπεργασάμενοι λόγοι, ὃ δέ ὕστερον, πρότερον· ὅθεν ἡμαρτήκασι περὶ θεῶν τῆς ὄντως οὐσίας. 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὕτω μανθάνω. 892 a

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ψυχὴν, ὦ ἐταῖρε, ἠγνοηκέναι κινδυνεύουσι μὲν ὀλίγου σύμπαντες οἷόν τε ὄν τυγχάνει καὶ δύναμιν ἣν ἔχει, τῶν τε ἄλλων αὐτῆς πέρι καὶ δὴ καὶ γενέσεως, ὡς ἐν πρῶτοις ἐστί, σωμάτων 5 ἔμπροσθεν πάντων γενομένη, καὶ μεταβολῆς τε αὐτῶν καὶ μετακοσμήσεως ἀπάσης ἄρχει παντός μᾶλλον· εἰ δέ ἐστιν ταῦτα οὕτως, ἄρ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ ψυχῆς συγγενῆ πρότερα ἄν εἶη γεγονότα τῶν σώματι προσηκόντων, οὕσης γ' αὐτῆς πρεσβυ- b τέρας ἢ σώματος;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀνάγκη.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Δόξα δὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ νοῦς καὶ τέχνη καὶ νόμος σκληρῶν καὶ μαλακῶν καὶ βαρέων καὶ 5 κούφων πρότερα ἄν εἶη. καὶ δὴ καὶ τὰ μεγάλα καὶ πρῶτα ἔργα καὶ πράξεις τέχνης ἄν γίγνοιτο, ὄντα ἐν πρῶτοις, τὰ δέ φύσει καὶ φύσις, ἣν οὐκ ὀρθῶς

πρέπει να θίξουμε προβλήματα που δεν είναι συνηθισμένα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Δεν πρέπει να διστάζουμε, φίλε μου. Γιατί, καθώς καταλαβαίνω, φοβάσαι μήπως βγεις έξω από τα θέματα της νομοθεσίας, αν θίξουμε τέτοια προβλήματα. Αλλά, αν δεν υπάρχει κανένας άλλος τρόπος, παρά μόνο αυτός, για να δικαιολογήσουμε την πίστη στους θεούς που παραδέχονται οι τωρινοί νόμοι, τότε, εξαιρέτε φίλε μου, ας μιλήσουμε σύμφωνα μ' αυτόν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Όπως φαίνεται, λοιπόν, πρέπει να αρχίσω αμέσως, κάποιο πολύ ασυνήθιστο λόγο, τον εξής: Εκείνο που είναι η πρώτη αιτία της γένεσης και της φθορᾶς όλων των ὄντων, δεν το θεώρησαν σαν πρώτο αλλά σαν τελευταίο γέννημα αυτές οι διδασκαλίες που καλλιέργησαν στις ψυχές την ασέβεια, κι εκείνο που γεννήθηκε τελευταίο, του έδωσαν την πρώτη θέση. Αυτό είναι η πηγή της πλάνης τους σχετικά με την πραγματική ουσία της θεότητας.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Δεν μπήκα ακόμη στο νόημα των λόγων σου.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αγαπητέ μου φίλε, φαίνεται πως όλοι σχεδόν δεν μπορούν να καταλάβουν τι είναι ακριβώς η ψυχή και ποια δύναμη έχει. Αγνοούν, ανάμεσα στα άλλα της προνόμια, και ό,τι αφορά τη γένεσή της, ότι δηλαδή είναι η πρώτη απ' όλα τα πράγματα, ότι γεννήθηκε πριν από όλα τα σώματα και ότι περισσότερο από κάθε τι άλλο, παίζει τον μεγαλύτερο ρόλο σε όλες τους τις μεταβολές και σε όλες τους τις μεταμορφώσεις. Αν λοιπόν, η ψυχή έχει αυτό το προνόμιο, δεν είναι αναπόφευκτο ότι όλα όσα συγγενεύουν με την ψυχή, έχουν γεννηθεί πριν από εκείνα που έχουν συγγένεια με το σώμα, αφού αυτή έχει μεγαλύτερη ηλικία από το σώμα;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Αυτό είναι, αναπόφευκτο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Επομένως, η σκέψη, η επιμέλεια, ο νους, η τέχνη, και ο νόμος, πρέπει να υπήρξαν προγενέστερα από τα σκληρά και τα μαλακά, τα βαριά και τα ελαφρά. Και το σημαντικότερο τα μεγάλα και πρώτα έργα της τέχνης καθώς και τα επιτεύγματά της ανήκουν στα προγενέστερα, ενώ όσα ανήκουν στη φύση και σ' εκείνα

ἐπονομάζουσιν αὐτό τοῦτο, ὕστερα καί ἀρχόμενα
 ἂν ἐκ τέχνης εἶη καὶ νοῦ.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς οὐκ ὀρθῶς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Φύσιν βούλονται λέγειν γένεσιν τὴν περὶ
 τὰ πρῶτα· εἰ δὲ φανήσεται ψυχὴ πρῶτον, οὐ πῦρ
 οὐδὲ ἀήρ, ψυχὴ δ' ἐν πρῶτοις γεγεννημένη, σχεδὸν
 ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι διαφερόντως φύσει. 5
 Ταῦτ' ἔσθ' οὕτως ἔχοντα, ἂν ψυχὴν τις ἐπιδείξῃ
 πρεσβυτέραν οὔσαν σώματος, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὐκοῦν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπ' αὐτό δὴ τοῦτο d
 στελλόμεθα;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τί μὴν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Φυλάττωμεν δὴ παντάσῃσιν ἀπατηλὸν
 λόγον, μὴ πη πρεσβύτας ἡμᾶς ὄντας νεοπρεπιῆς 5
 ὧν παραπίση καὶ διαφυγῶν καταγελάστους ποιῆση,
 καὶ δόξωμεν μείζονα ἐπιβαλλόμενοι καὶ τῶν σμι-
 κρῶν ἀποτυχεῖν. Σκοπεῖτε οὖν. Εἰ καθάπερ ποταμόν
 ἡμᾶς ἔδει τρεῖς ὄντας διαβαίνειν ῥέοντα σφόδρα,
 νεώτατος δ' ἐγὼ τυγχάνων ἡμῶν καὶ πολλῶν 10
 ἔμπειρος ῥευμάτων, εἶπον ὅτι πρῶτον ἐμέ χρῆναι
 πειραθῆναι κατ' ἑμαυτόν, καταλιπόντα ὑμᾶς ἐν e
 ἀσφαλεῖ, σκέψασθαι εἰ διαβατός ἐστι πρεσβυτέροις
 οὔσι καὶ ὑμῖν, ἢ πῶς ἔχει, καὶ φανέντος μὲν ταύτη,
 καλεῖν ὑμᾶς τότε καὶ συνδιαθιθάζειν ἐμπειρίᾳ εἰ
 δὲ ἄβατος ἦν ὡς ὑμῖν, ἐν ἐμοί τὸν κίνδυνον γεγο- 5
 νέναι, μετρίως ἂν ἐδόκουν λέγειν καὶ δὴ καὶ νῦν
 ὁ μέλλων ἐστὶ λόγος σφοδρότερος καὶ σχεδὸν ἴσως
 ἄβατος ὡς τῇ σφῶν ῥώμῃ· μὴ δὴ σκοτοδινίαν ἴλιγ-

που λανθασμένως ονομάζουν φύση, δὲν εἶναι μεταγενέ-
 στερα καὶ οφείλουν τὴν ὑπαρξὴ τους στὴν τέχνη καὶ
 στο νοῦ;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς μπορεῖ νὰ μὴ θεωρηθεῖ σωστό αὐτό που
 λες;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅταν αὐτοὶ χρησιμοποιοῦν τὴ λέξη φύση εν-
 νοοῦν ἐκεῖνο που γέννησε τὰ πρῶτα ὄντα, εἴαν λοιπόν,
 μπορούμε νὰ αποδείξουμε ὅτι τὸ πρῶτο πράγμα εἶναι
 ἡ ψυχὴ, καὶ ὄχι ἡ φωτιά ἢ ὁ αἶρας, καὶ ὅτι πῆρε υπό-
 σταση ἀνάμεσα στὰ πρῶτα, θὰ ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ
 υποστηρίξουμε ὅτι ἡ ψυχὴ, ἀφοῦ γεννήθηκε πρὶν ἀπὸ
 τὸ σῶμα, εἶναι πολὺ ἀνώτερη ἀπὸ τὴ φύση. Τὸ συμπέ-
 ρασμα αὐτὸ θὰ θεωρηθεῖ σωστό, ἀν μπορεῖ νὰ αποδείξει
 κανεὶς ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι πιο γηραδιά ἀπὸ τὸ σῶμα, διαφο-
 ρετικά θὰ θεωρηθεῖ λανθασμένο.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Αὐτὸ που λες τώρα εἶναι ἡ καθαρὴ ἀλήθεια.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Στόχος μας, λοιπόν, τώρα εἶναι νὰ αποδεί-
 ξουμε αὐτὸ τὸ πράγμα;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Γιατί ὄχι;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀς προσέχουμε, λοιπόν, ἀπὸ κάθε ἀποψη, τὸν
 παραπειστικὸ αὐτὸ λόγον, μήπως, ἐπειδὴ ταιριάζει σε
 νέους, παρασύρει ἐμᾶς τοὺς γέροντες καὶ μας γελοιο-
 ποιῆσει χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, καὶ φανούμε ὅτι ζη-
 τώντας τὰ μεγάλα, χάνουμε καὶ τὰ μικρά. Κοιτάχτε, λοι-
 πόν: Ἀς υποθέσουμε ὅτι πρόκειται ἐμεῖς οἱ τρεῖς νὰ
 περάσουμε ἓνα ποτάμι με ὀρμητικὸ ρεῦμα καὶ ἐπειδὴ
 ἐγὼ εἶμαι πιο νέος καὶ ἔχω μεγαλύτερη πείρα ἀπὸ τὰ
 ρεύματα, σας ἔλεγα ὅτι πρέπει νὰ δοκιμάσω μόνος μου,
 ἀφήνοντάς σας σε ἀσφαλές μέρος, καὶ νὰ κοιτάξω ἀν
 μπορεῖτε νὰ τὸν περάσετε καὶ σεις που εἴσαστε πιο
 ηλικιωμένοι ἀπὸ μένα ἢ ποῖα εἶναι ἡ κατάστασή του, κι
 ἀν τὸ νομίσω διαβατό, τότε νὰ σας προσκαλέσω καὶ νὰ
 τὸ περάσουμε συντροφιά βασιζόμενος στὴν πείρα μου...
 Ἀν ὅμως εἶναι ἀδιάβατος γιὰ τὴν ηλικία σας, καὶ διέτρεχα
 ἐγὼ μόνος μου τὸν κίνδυνον, δε θὰ μιλοῦσα τότε σω-
 στά; Καὶ τώρα, λοιπόν, ὁ λόγος που πρόκειται νὰ εξετά-
 σουμε, εἶναι τὸ ἴδιο ὀρμητικὸς καὶ ἴσως σχεδὸν ἀδιάβα-
 τος σχετικὰ με τὴ δύναμη που διαθέτουμε. Για νὰ μὴ

γόν τε ὑμῖν ἐμποίησθαι παραφερόμενός τε καὶ ἐρω- 893 a
 τῶν ἀήθεις ὄντας ἀποκρίσεων, εἴτ' ἀσχημοσύνην
 ἀπρέπειάν τε ἐντέκη ἀηδῆ, δοκεῖ δὴ μοι χρῆναι
 ποιεῖν οὕτως ἅ νῦν ἐμέ, ἀνερωτῶν πρῶτον ἐμαυ-
 τόν, ἀκουόντων ὑμῶν ἐν ἀσφαλεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα 5
 ἀποκρίνασθαι πάλιν ἐμέ, καὶ τόν λόγον ἅπαντα
 οὕτω διεξελεῖν, μέχρι περ ἂν ψυχῆς πέρι διαπερά-
 νηται καὶ δείξῃ πρότερον ὃν ψυχὴν σώματος.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἄριστ', ὦ ξένε, δοκεῖς ἡμῖν εἰρηκέναι,
 ποίει τε ὡς λέγεις. 10

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄγε δὴ, θεόν εἴ ποτε παρακλητέον ἡμῖν, b
 νῦν ἔστω τοῦτο οὕτω γενόμενον – ἐπί γε ἀπόδειξιν
 ὡς εἰσὶν τῆν αὐτῶν σπουδῆ πάση παρακεκλήσθων
 – ἐχόμενοι δέ ὡς τινος ἀσφαλοῦς πείσματος ἐπει-
 σθαίνωμεν εἰς τόν νῦν λόγον. Καί μοι ἐλεγχόμενῳ 5
 περὶ τὰ τοιαῦτα ἐρωτήσεσιν τοιαῖσδε ἀσφαλέστατα
 ἀποκρίνεσθαι φαίνεται κατὰ τάδε· ὦ ξένε, ὅπταν
 φῆ τις, ἄρα ἔστηκε μὲν πάντα, κινεῖται δέ οὐδέν;
 ἢ τούτῳ πᾶν τούναντίον; ἢ τὰ μὲν αὐτῶν κινεῖται,
 τὰ δέ μένει; – Τὰ μὲν κινεῖταιί που, φήσω, τὰ δέ c
 μένει. – Μῶν οὖν οὐκ ἐν χώρῳ τινί τὰ τε ἐστῶτα
 ἔστηκεν καὶ τὰ κινούμενα κινεῖται; – Πῶς γάρ οὔ;
 – Καί τὰ μὲν γε ἐν μιᾷ ἔδρῳ που τοῦτο ἂν δρῶν,
 τὰ δέ ἐν πλείοσιν. – Τὰ τῆν τῶν ἐστῶτων ἐν μέσῳ 5
 λαμβάνοντα δύναμιν λέγεις, φήσομεν, ἐν ἐνὶ κινεῖ-
 σθαι, καθάπερ ἢ τῶν ἐστάναι λεγομένων κύκλων
 στρέφεται περιφορᾷ; – Ναί. – Μανθάνομεν δέ γε
 ὡς ἐν ταύτῃ τῇ περιφορᾷ τόν μέγιστον καὶ τόν
 μικρότατον κύκλον ἅμα περιάγουσα, ἢ τοιαύτη 10

σας προκαλέσω, λοιπόν, σκοτοδίνη και ἴλιγγο και σας
 κάνω να τα χάσετε από τα κύματα των ερωτήσεων, εσάς
 που δεν είσαστε συνηθισμένοι ν' απαντάτε, και για να
 μη βρεθῆτε σε μειονεκτική και απρεπή θέση που προκα-
 λεί αηδία, νομίζω ότι πρέπει εγώ να κάμω προς το παρόν
 το εξής: Να θέτω δηλαδή ερωτήματα στον εαυτό μου
 και σεις να με ακούτε από ασφαλισμένο μέρος. Και έπει-
 τα, να δίνω πάλι εγώ τις απαντήσεις και να ακολουθήσω
 αυτή τη μέθοδο σ' όλη τη συζήτηση, ώσπου να φτάσει
 στο τέλος του αυτός ο λόγος για τη ψυχή και αποδειχθεῖ
 ότι η ψυχή είναι προγενέστερη από το σώμα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μας φαίνεται, φίλε μου, ότι μας έκαμες μιαν
 εξαιρετική πρόταση. Κάμε όπως λες.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εμπρός, λοιπόν! Αν πρέπει κάποτε να παρακα-
 λέσουμε κάποιον θεό, τώρα είναι η πιο κατάλληλη
 στιγμή να το πράξουμε. Ας επικαλεσθούμε δηλαδή με
 όλη μας τη ψυχή τη βοήθειά τους, για να αποδείξουμε
 την ύπαρξή τους κι ας κρατηθούμε απ' αυτό σαν από
 στερεό σκονί για να προχωρήσουμε περισσότερο στην
 τωρινή μας συζήτηση. Και τώρα φανταζόμενος ότι μου
 απευθύνει πάνω σ' αυτό το θέμα ερωτήσεις σαν αυτές
 που θα ακολουθήσουν, να πως μου φαίνεται ότι πρέπει
 ν' απαντήσω με περισσότερη σιγουριά: Όταν μου πει
 κανείς, καλέ μου ξένε, όλα τα πράγματα άραγε στέκον-
 ται και κανένα δεν κινεῖται; Ή μήπως συμβαίνει ολωσ-
 διόλου το αντίθετο; Ή μήπως άλλα μεν κινούνται, άλλα
 δε είναι αμετακίνητα; - Άλλα κινούνται, θα του απαντή-
 σω, και άλλα μένουν ακίνητα. - Μήπως, λοιπόν, και
 εκείνα που είναι ακίνητα και εκείνα που κινούνται δεν
 καταλαμβάνουν κάποιο χώρο; - Βεβαίως! - Και δεν κι-
 νούνται άλλα στον ίδιο τόπο, κι άλλα σε περισσότερους;
 - Ίσως να εννοείς εκείνα που έχουν την ικανότητα να
 κινούνται γύρω από το ακίνητο κέντρο τους, θα του
 απαντήσουμε, όπως συμβαίνει με την περιστροφή των
 κύκλων που όμως λέμε μένουν ακίνητοι! - Μάλιστα. -
 Γνωρίζουμε όμως ότι σ' αυτήν την περιστροφή η κίνηση
 αυτή τραβά μαζί της και το μεγαλύτερο και το μικρότερο
 κύκλο συγχρόνως και μοιράζεται ανάλογα με τα μικρά

κίνησις ἀνά λόγον ἑαυτὴν διανέμει σμικροῖς τε καὶ
 μείζοσιν, ἐλάττων τε οὐσα καὶ πλείων. κατὰ λό- d
 γον· διό δὴ τῶν θαυμαστῶν ἀπάντων πηγή γέγονεν,
 ἅμα μεγάλοις καὶ σμικροῖς κύκλοις βραδυτήτας τε
 καὶ τάχῃ ὁμολογούμενα πορεύουσα, ἀδύνατον, ὡς
 ἂν τις ἐλπίζοι, γίνεσθαι πάθος. — Ἀληθέστατα 5
 λέγεις. — Τὰ δὲ γε κινούμενα ἐν πολλοῖς φαίνῃ
 μοι λέγειν ὅσα φορᾶ κινεῖται μεταβαίνοντα εἰς ἕτε-
 ρον αἰεὶ τόπον, καὶ τότε μὲν ἔστιν ὅτε βάσιν ἐνός
 κεκτημένα τινός κέντρου, τότε δὲ πλείονα τῷ πε-
 ρικυλινδεῖσθαι. Προστυγχάνοντα δ' ἐκάστοτε ἐκά- e
 στοῖς, τοῖς ἐστῶσι μὲν διασχίζεται, τοῖς δ' ἄλλοις
 ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι καὶ φερομένοις εἰς ἓν γιγνό-
 μενα μέσα τε καὶ μεταξύ τῶν τοιούτων συγκρίνεται.
 — Λέγω γάρ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχοντα, ὡς σύ λέγεις. 5
 — Καὶ μὴν καὶ συγκρινόμενα μὲν αὐξάνεται, διακρι-
 νόμενα δὲ φθίνει τότε, ὅταν ἡ καθεστηκυῖα ἐκά-
 στῶν ἕξις διαμένη, μὴ μενούσης δὲ αὐτῆς, δι' ἀμ-
 φότερα ἀπόλλυται. Γίνεται δὴ πάντων γένεσις, 894 a
 ἡνίκ' ἂν τί πάθος ᾗ; δῆλον ὡς ὁπότεν ἀρχὴ λα-
 βοῦσα αὐξην εἰς τὴν δευτέραν ἔλθῃ μετάβασιν καὶ
 ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν πλησίον, καὶ μέχρι τριῶν ἐλ-
 θοῦσα αἴσθησιν σχῆ τοῖς αἰσθανομένοις. Μεταβάλ- 5
 λον μὲν οὖν οὕτω καὶ μετακινούμενον γίνεσθαι
 πᾶν· ἔστιν δὲ ὄντως ὄν, ὁπότεν μὲν, μεταβαλόν
 δὲ εἰς ἄλλην ἕξιν διέφθαρται παντελῶς. Ἄρ' οὖν
 κινήσεις πάσας εἰρήκαμεν ὡς ἐν εἶδεσιν λαβεῖν
 μετ' ἀριθμοῦ, πλην γε, ὦ φίλοι, δυοῖν; b

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποίαιν δὴ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Σχεδόν, ὡγαθέ, ἐκείναι ὧν ἕνεκα πᾶσα
 ἡμῖν ἔστιν ἡ σκέψις τὰ νῦν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Λέγε σαφέστερον. 5

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ψυχῆς ἦν ἕνεκά σου;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἔστω τοίνυν ἡ μὲν ἕτερα δυναμένη κι-

και τα μεγάλα τόξα και φυσικά γίνεται αλλοῦ μικρότερη
 κι αλλοῦ μεγαλύτερη. Γι' αὐτό, λοιπόν, εἶναι ἡ πηγή
 ὅλων αὐτῶν των θαυμαστῶν φαινομένων, γιατί δίνει συγ-
 χρόνως σε μεγάλους και μικροῦς κύκλους βραδύτητα
 και ταχύτητα ἀνάλογες με το μέγεθός τους, κάτι που
 μπορεί να θεωρηθεῖ σαν ἀπραγματοποίητο θαῦμα. - Μι-
 λὰς πολὺ σωστά. - Σαν μετακινούμενα ὁμως σε πολλοὺς
 τόπους μου φαίνεται ὅτι ἐννοεῖς ὅσα κινούνται διαρκῶς
 ἀπὸ τον ἓνα στον ἄλλο τόπο, και ἄλλοτε μὲν περιφέρον-
 ται γύρω ἀπὸ ἓνα κέντρο, ἄλλοτε δε γύρω ἀπὸ πολλὰ
 γιατί, καθὼς ἀλλάζουν θέση, κυλάνε. Ὅταν συγκρούεται
 το ἓνα με το ἄλλο, ἢ κομματιάζονται ὅταν πέφτουν σὲ
 κάποια ἀκίνητα σώματα, ἢ, καθὼς ἐρχονται ἀπὸ ἀντίθετα
 σημεῖα, συναντῶνται και κινούνται μαζί σ' ἓνα σημεῖο
 ὅπου συγχωνεύονται μεταξύ τους και συνθέτουν ἓνα
 σύνολο. - Παραδέχομαι πως αὐτὰ γίνονται ὅπως τα λες
 εσύ. - Και φυσικά, ὅταν συγχωνεύονται, γίνονται μεγα-
 λύτερα, ὅταν ὁμως κομματιάζονται, τότε μικραίνουν,
 εφόσον διατηρεῖται ἡ καινούργια κατάστασή τους. Ἀν δὲν
 διατηρηθεῖ, τότε καταστρέφεται και το ἓνα και το ἄλλο.
 Και ὅσον ἀφορὰ τὴ γένεση ὅλων σε ποια περίπτωση
 συμβαίνει; Προφανῶς ὅταν ἡ ἀρχὴ τους, ἀφού πάρει το
 πρῶτο τῆς μεγάλωμα, ἐρχεται στη δεύτερη μεταβολὴ
 και ἀπ' αὐτὴν στην ἐπόμενη, ὡς το σημεῖο που φτάνον-
 τας στην τρίτη, γίνεται ἀντιληπτὴ, ἀπὸ κάθε ὄν προικι-
 σμένο με αἴσθηση. Μ' αὐτὲς τῆς μεταβολές και τῆς μετα-
 κινήσεις γεννιέται το κάθε τι. Και ὅταν μὲν διατηρεῖται
 εἶναι ὄντως ὄν, ὅταν ὁμως μεταβάλλει κατάσταση, κατα-
 στρέφεται τελειῶς. Ἄραγε, δὲν ἐρευνήσαμε, φίλοι μου,
 και δὲν ἀριθμῆσαμε ὅλα τα εἶδη των κινήσεων ἐκτός
 ἀπὸ δύο;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποιες εἶναι αὐτές;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αὐτὲς ἀκριβῶς, καλὲ μου φίλε, για τῆς ὁποῖες
 ἐγὶνε ολόκληρη ἡ τωρινὴ μας συζήτηση.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μίλα πιο καθαρά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Το ἀρχικό θέμα μας, δὲν ἦταν ἡ ψυχὴ;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαίῶτα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀς δεχθούμε, λοιπόν, σαν ἓνα ἀπὸ τα δύο αὐτὰ

νεῖν κινήσεις, ἐαυτὴν δὲ ἀδυνατοῦσα, ἀεὶ μία τις, ἢ δὲ αὐτὴν τ' ἀεὶ καὶ ἕτερα δυναμένη κατὰ τε συγκρίσεις ἐν τε διακρίσεσιν αὔξαις τε καὶ τῶ ἐναντίῳ καὶ γενέσεσι καὶ φθοραῖς ἄλλη μία τις αὐτῶν πασῶν κινήσεων.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἔστω γάρ οὖν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὐκοῦν τὴν μὲν ἕτερον ἀεὶ κινουσαν καὶ μεταβαλλομένην ὑφ' ἑτέρου θήσομεν ἐνάτην αὐτὴν δὲ ἐαυτὴν κινουσαν καὶ ἕτερον, ἐναρμόττουσαν πᾶσιν μὲν ποιήμασι, πᾶσιν δὲ παθήμασι, καλουμένην τε ὄντως τῶν ὄντων πάντων μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ταύτην δὲ δεκάτην σχεδὸν ἐροῦμεν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τῶν δὴ δέκα μάλιστα ἡμῖν κινήσεων τίν' ἂν προκρίναιμεν ὀρθότατα πασῶν ἐρρωμενεστάτην τε εἶναι καὶ πρακτικὴν διαφερόντως;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μυρίῳ ἀνάγκη που φάναι διαφέρειν τὴν αὐτὴν αὐτὴν δυναμένην κινεῖν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας ὑστέρας.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εὖ λέγεις. Ἄρ' οὖν ἡμῖν τῶν νῦν οὐκ ὀρθῶς ῥηθέντων μεταθετέον ἐν ἧ καὶ δύο;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποῖα φῆς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τό τῆς δεκάτης ῥηθέν σχεδὸν οὐκ ὀρθῶς εἴρηται.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῆ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πρῶτον γενέσει τέ ἐστὶν καὶ ῥώμη κατὰ λόγον· τό δὲ μετὰ τοῦτο ἔχομεν τούτου δεῦτερον, ἄρτι ῥηθέν ἀτόπως ἐνατον.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

εἶδη, τὴν κίνηση που μπορεῖ να μετακινήσει ἄλλα πράγματα χωρὶς να εἶναι ποτέ ικανὴ να κινήσει τον εαυτό της σαν ἄλλο ξεχωριστό εἶδος ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, ἐκεῖνη που μπορεῖ να μετακινεῖ πάντοτε και τον εαυτό της και ἄλλα πράγματα, κι ὅταν πρόκειται για συγχωνεύσεις και χωρισμούς, για αὐξήσεις και ελαττώσεις, για γεννήσεις και φθορές.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀς το δεχθούμε.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τώρα, λοιπόν, θα δεχθούμε σαν ἐνάτη κίνηση ἐκεῖνη που μετακινεῖ πάντοτε ἄλλα σώματα και υφίσταται μεταβολές ἀπὸ ἄλλα. Ὅσο για τὴν κίνηση που κινεῖ τον εαυτό της και ἄλλα σώματα και που προσαρμόζεται σ' ὅλα τα δημιουργήματα και σ' ὅλα τα πάθη και για τὴν ὁποία μπορούμε να πούμε ὅτι εἶναι ἡ πραγματικὴ πηγὴ ὅλων των μεταβολῶν και ὅλων των κινήσεων μέσα στο σύμπαν, δε θα τὴν κατατάξουμε δικαιολογημένα σαν δεκάτη στη σειρά;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Εἶμαι ἀπόλυτα σύμφωνος.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πολύ καλά. Κι ἀπὸ αὐτές τις δέκα ακριβῶς κινήσεις ποια πρέπει να θεωρήσουμε ἀνώτερη ἀπ' ὅλες για τὴν ἐξαιρετικὴ δύναμη και τὴν ἐξοχή δραστηριότητά της;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Εἶναι ἀνάγκη να πούμε ἀμέτρητες φορές ὅτι ἀνώτερη ἀπ' ὅλες εἶναι ἐκεῖνη που μπορεῖ να κινεῖ τον εαυτό της και ὅτι ὅλες οι ἄλλες εἶναι κατώτερες;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Σωστά μιλάς. Ἀλλὰ μήπως, ἀπ' ὅσα εἶπαμε προηγουμένως, πρέπει να μετακινήσουμε ἓνα ἢ δύο εἶδη που δεν εἶναι σωστά;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποια εἶδη κινήσεων ἐννοεῖς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αὐτό που εἶπαμε για τὴ δεκάτη κίνηση δεν εἶναι σχεδὸν καθόλου δίκαιο.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Γιατί;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη, καθὼς το απαιτεῖ ἡ λογικὴ, και ως προς τὴ γένεση και ως προς τὴ δύναμή της. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὴν ἐρχεται σαν δεῦτερο εἶδος κίνησης, ἐκεῖνο που πριν ἀπὸ λίγο χαρακτηρίσαμε παράλογα ἐνατο.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι θέλεις να πεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὡδε. Ὅταν ἕτερον ἄλλο ἡμῖν μεταβάλῃ καὶ τοῦτο ἄλλο ἕτερον ἀεί, τῶν τοιούτων ἄρα ἔσται 5 ποτέ τι πρῶτον μεταβάλλον, καὶ πῶς, ὃ γ' ἂν ὑπ' ἄλλου κινῆται, τοῦτ' ἔσται ποτέ τῶν ἀλλοιοῦντων πρῶτον; ἀδύνατον γάρ. Ἄλλ' ὅταν ἄρα αὐτό αὐτό κινήσαν ἕτερον ἀλλοιώσῃ, τό δ' ἕτερον ἄλλο, καὶ οὕτω δὴ χίλια ἐπὶ μυρίοις γίγνηται τὰ κινήθέντα, 895 a μῶν ἀρχὴ τις αὐτῶν ἔσται τῆς κινήσεως ἀπάσης ἄλλη πλὴν ἢ τῆς αὐτῆς αὐτὴν κινήσεως μεταβολῆ;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Κάλιστα εἶπες, συγχωρητέα τε τοῦτοις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐτι δὴ καὶ τῆδε εἶπωμεν, καὶ ἀποκρινώ- 5 μεθα πάλιν ἡμῖν αὐτοῖσιν. Εἰ σταίῃ πως τὰ πάντα ὁμοῦ γενόμενα, καθάπερ οἱ πλείστοι τῶν τοιούτων τολμῶσι λέγειν, τίν' ἄρα ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη πρῶτην κίνησιν γενέσθαι τῶν εἰρημένων; τὴν αὐτὴν ἑαυτὴν δῆπου κινούσαν ὑπ' ἄλλου γάρ οὐ μήποτε ἔμπρο- b σθεν μεταπέσῃ, μηδεμιᾶς γε ἐν αὐτοῖς οὔσης ἔμπροσθεν μεταπτώσεως. Ἀρχὴν ἄρα κινήσεων πασῶν καὶ πρῶτην ἐν τε ἐστῶσιν γενομένην καὶ ἐν κινουμένοις οὔσαν τὴν αὐτὴν ἑαυτὴν κινούσαν 5 φήσομεν ἀναγκαίως εἶναι πρεσβυτάτην καὶ κρατίστην μεταβολῶν πασῶν, τὴν δὲ ἀλλοιουμένην ὑφ' ἐτέρου κινούσαν τε ἕτερα, δευτέραν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀληθέστατα λέγεις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅποτε δὴ τοίνυν ἐνταῦθά ἐσμεν τοῦ λό- c γου, τότε ἀποκρινώμεθα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τό ποῖον;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐάν ἴδωμέν που ταύτην γενομένην ἐν

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αυτό ἐδῶ: Ὅταν ἓνα πράγμα προκαλεῖ μεταβολὴ σ' ἓνα ἄλλο κι αὐτό πάλι σ' ἓνα τρίτο και οὕτω καθ' ἐξῆς, δεν υπάρχει ἄραγε ποτέ σ' αὐτὴ τη σειρά, μια πρώτη ἀρχὴ της μεταβολῆς; Και πῶς εἶναι δυνατό αὐτό που μετακινήθηκε ἀπὸ ἄλλο, να εἶναι πάντα η πρώτη αἰτία που ἐπιφέρει την ἀλλοίωση; Βέβαια εἶναι ἀδύνατο. Ἀλλά, ὅταν ἓνα πράγμα που κινεῖ τον εαυτό του, μεταβάλλει και την κατάσταση ἐνός ἄλλου, κι αὐτό πάλι την κατάσταση του ἐπόμενου και οὕτω καθ' ἐξῆς, κι αν μ' αὐτό τον τρόπο συμβοῦν, χιλιάδες και μυριάδες πραγμάτων τεθοῦν σε κίνηση, μπορεῖ να υπάρξει ἄλλη ἀρχὴ ὅλων αὐτῶν των μετακινήσεων ἐκτός ἀπὸ ἐκείνη την κίνηση που κινεῖ η ἴδια τον εαυτό της;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἐξαιρετικά, τα εἶπες! Και πρέπει να τα παραδεχτούμε κι αὐτά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἰδοῦ, λοιπόν, που τίθεται ἓνα καινούργιο ἐρώτημα, στο οποίο, για μιαν ἀκόμη φορά, πρέπει εμεῖς να βροῦμε την ἀπάντηση. Αν υπήρχε τρόπος ὅλα τα πράγματα να συνενωθοῦν και να ἀκίνητοποιηθοῦν, ὅπως τολμοῦν να υποστηρίζουν οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοῦς, ποια ἄραγε ἀπὸ ὅλες τις κινήσεις που εἶπαμε, θα γεννιόταν ἀναγκαστικά πρῶτη; Ἀσφαλῶς αὐτὴ που μπορεῖ να κινεῖ τον εαυτό της. Γιατί ἀφοῦ βέβαια μπροστά ἀπ' αὐτὴν δεν υπάρχει τίποτε για να την μετακινήσει, δεν μπορεῖ να γίνεῖ καμιὰ μετατόπιση σ' ὅλα τα ἄλλα πράγματα. Ἐπομένως, ἀρχικὴ και πρῶτη ἀπ' ὅλες τις κινήσεις, η ὁποία και στα ἀμετακίνητα πράγματα γεννιέται και στα κινούμενα υπάρχει, θα θεωρήσουμε, σύμφωνα με τη λογικὴ την ἴδια που μπορεῖ να κινεῖ τον εαυτό της και που εἶναι η πιο ἀρχέγονη και η πιο ἰσχυρὴ ἀπ' ὅλες τις μεταβολές, και να θεωρήσουμε δευτέρη ἐκείνην που μεταβάλλεται ἀπὸ ἄλλο πράγμα και κινεῖ ἄλλα κι η ἴδια με τη σειρά της.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολύ σωστά μιλάς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀφοῦ, λοιπόν, η συζήτησή μας ἔχει φτάσει σ' αὐτό το σημεῖο, ας ἀπαντήσουμε σ' αὐτό το ἐρώτημα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Σε ποιο;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αν δοῦμε να παρουσιάζεται αὐτὴ η πρῶτη με-

τῷ γηίνῳ ἢ ἐνύδρῳ ἢ πυροειδεῖ, κεχωρισμένῳ ἢ 5
καί συμμιγεῖ, τίποτε φήσομεν ἐν τῷ τοιοῦτῳ πάθος
εἶναι;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μῶν ἄρα με ἐρωτᾶς εἰ ζῆν αὐτό προσε-
ροῦμεν, ὅταν αὐτό αὐτό κινή;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ναί. 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ζῆν· πῶς γάρ οὐ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τί δέ; ὁπόταν ψυχὴν ἐν τισιν ὀρώμεν,
μῶν ἄλλο ἢ ταῦτόν τούτῳ; ζῆν ὁμολογητέον;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐκ ἄλλο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐχε δὴ πρὸς Διός· ἄρ' οὐκ ἂν ἐθέλοις δ
περὶ ἕκαστον τρία νοεῖν;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐν μὲν τὴν οὐσίαν, ἐν δέ τῆς οὐσίας τὸν
λόγον, ἐν δέ τὸ ὄνομα· καί δὴ καί ἐρωτήσεις εἶναι 5
περὶ τὸ ὄν ἅπαν δύο.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς δύο;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τοτέ μὲν ἡμῶν ἕκαστον τοῦνομα προτει-
νόμενον αὐτὸ τὸν λόγον ἀπαιτεῖν, τοτέ δέ τὸν
λόγον αὐτὸν προτεινόμενον ἐρωτᾶν αὐ τοῦνομα. 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἄρά γε τὸ τοιόνδε αὐ βουλόμεθα νῦν λέ-
γειν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τὸ ποῖον;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἔστιν που δίχα διαιρούμενον ἐν ἄλλοις τε e
καί ἐν ἀριθμῷ· τούτῳ δὴ τῷ κατ' ἀριθμὸν ὄνομα
μὲν ἄρτιον, λόγος δέ, ἀριθμὸς διαιρούμενος εἰς
ἴσα δύο μέρη.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ναί. Τὸ τοιοῦτον φράζω. Μῶν οὖν οὐ 5
ταῦτόν ἐκατέρως προσαγορεύομεν, ἄντε τὸν λό-
γον ἐρωτῶμενοι τοῦνομα ἀποδιδῶμεν, ἄντε τοῦ-
νομα τὸν λόγον, ἄρτιον ὀνόματι, καί λόγῳ δίχα

ταβολὴ σε κάποιο πράγμα φτιαγμένο ἀπὸ χῶμα, νερό ἢ
φωτιά, εἴτε μοναχὸ του, εἴτε καὶ ἀνάμιχτο με ἄλλα, τι
φαινόμενο θα πούμε ὅτι συμβαίνει σ' αὐτό;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μήπως με ρωτᾶς, ἀν θα πούμε ὅτι αὐτὸ το
πράγμα ἔχει ζωὴ, ἀπὸ τῆ στιγμὴ που μπορεῖ νὰ κινεῖ
τον εαυτὸ του;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μάλιστα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ βέβαια ζεῖ. Πῶς θα ἦταν δυνατό νὰ μὴ ζεῖ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καὶ τώρα; Ὅταν βλέπουμε ψυχὴ σε μερικά
πράγματα, τι ἄλλο ἄραγε πρέπει νὰ παραδεχθούμε παρὰ
ὅτι ζεῖ;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὅχι ἄλλο, φυσικά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Στάσου, λοιπόν, γιὰ τ' ὄνομα του Δία. Δε θα
θελήσεις νὰ σκεφθεῖς, γιὰ οἰοιοδήποτε αντικείμενο,
τρία πράγματα;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι θέλεις νὰ πεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Το ἓνα εἶναι ἡ οὐσία, τὸ δεύτερο ὁ ὀρισμὸς
τῆς οὐσίας καὶ τρίτο τὸ ὄνομά του. Καὶ μάλιστα γιὰ το
καθένα ἀπ' αὐτά, μποροῦν νὰ τεθοῦν δύο ἐρωτήματα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποια εἶναι αὐτά τὰ δύο ἐρωτήματα;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄλλοτε ὁ καθένας ἀπὸ μας μπορεῖ νὰ προτεί-
νει ἓνα ὄνομα καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ σαν ἀπάντηση τὸν ὀρι-
σμό. Ἄλλοτε πάλι μπορεῖ νὰ προτείνει τὸν ὀρισμὸ καὶ
νὰ ζητήσῃ τὸ ὄνομα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἄραγε μήπως τώρα πάλι θέλουμε νὰ πούμε τὰ
εξῆς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ποιο;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Υπάρχουν μερικά πράγματα, κὶ ἀνάμεσα σ' αὐτά
καὶ μερικοὶ ἀριθμοί, που μποροῦν νὰ διαιρεθοῦν σε δύο
μέρη. Στὴν περίπτωση ἐνός ἀριθμοῦ τὸ ὄνομα του εἶναι
«ἀρτιος» καὶ ὁ ὀρισμὸς του «ὁ ἀριθμὸς που μπορεῖ νὰ
διαιρεθεῖ σε δύο ἴσα μέρη».

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ναί. Αὐτὸ ακριβῶς ἐννοῶ. Μήπως λοιπόν, δὲν
ἐκφράζουμε τὸ ἴδιο πράγμα καὶ στὴν μίαν καὶ στὴν ἄλλη
περίπτωση, εἴτε μας ρωτήσουν τὸν ὀρισμὸ καὶ ἀπαντή-
σουμε με τὸ ὄνομα, εἴτε μας ρωτήσουν τὸ ὄνομα καὶ
ἀπαντήσουμε με τὸν ὀρισμὸ καὶ πούμε σαν ὄνομα τὸ
«ἀρτιος» καὶ σαν ὀρισμὸ «τὸν ἀριθμὸ που διαιρεῖται σε

- διαιρούμενον ἀριθμόν, προσαγορεύοντες ταυτόν
 ὄν; 10
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Παντάπασι μὲν οὖν.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅτι δὴ ψυχὴ τοῦνομα, τίς τούτου λόγος;
 ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸν νυνδὴ ῥηθέντα, τὴν δυνα- 896 a
 μένην αὐτὴν αὐτὴν κινεῖν κινήσιν;
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τὸ ἑαυτὸ κινεῖν φῆς λόγον ἔχειν τὴν αὐτὴν
 οὐσίαν, ἤνπερ τοῦνομα ὃ δὴ πάντες ψυχὴν προσα-
 γορεύομεν; 5
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Φημί γε· εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον,
 ἄρα ἔτι ποθοῦμεν μὴ ἰκανῶς δεδειχθαι ψυχὴν ταύ-
 τὸν ὄν καὶ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ κινήσιν τῶν τε
 ὄντων καὶ γεγονότων καὶ ἔσομένων καὶ πάντων αὐ-
 τῶν ἐναντίων τούτοις, ἐπειδὴ γε ἀνεφάνη μεταβο- 10
 λῆς τε καὶ κινήσεως ἀπάσης αἰτία ἅπασιν; b
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐκ, ἀλλὰ ἰκανώτατα δέδεικται ψυχὴ τῶν
 πάντων πρεσβυτάτη, γενομένη γε ἀρχὴ κινήσεως.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄρ' οὖν οὐχ ἢ δι' ἕτερον ἐν ἄλλῳ γιγνο- 5
 μένη κινήσιν, αὐτὸ δὲ ἐν αὐτῷ μηδέποτε παρέ-
 χουσα κινεῖσθαι μηδὲν, δευτέρα τε, καὶ ὀπόσων
 ἀριθμῶν βούλοιο ἂν τις ἀριθμεῖν αὐτὴν πολλο-
 στήν, τοσοῦτων, σώματος οὐσα ὄντως ἀψύχου με-
 ταβολή;
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὅρθως. 10
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅρθως ἄρα καὶ κυρίως ἀληθέστατά τε
 καὶ τελεώτατα εἰρηκότες ἂν εἶμεν ψυχὴν μὲν προ- c
 τέραν γεγονέναι σώματος ἡμῖν, σῶμα δὲ δευτερόν
 τε καὶ ὕστερον, ψυχῆς ἀρχούσης, ἀρχόμενον κατὰ
 φύσιν.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀληθέστατα μὲν οὖν. 5
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μεμνήμεθά γε μὴν ὁμολογήσαντες ἐν
 τοῖς πρόσθεν ὡς, εἰ ψυχὴ φανεῖη πρεσβυτέρα σώ-

δύο ἴσα μέρη», πράγμα που εἶναι ἓνα και το αὐτό.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαιότατα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Γι' αὐτό, λοιπόν, που ἔχει το ὄνομα «ψυχή»,
 ποιον ὀρισμὸ θα δώσουμε; Ἐχομε κανέναν ἄλλο εκτός
 ἀπὸ ἐκεῖνον που εἶπαμε τώρα δα, ὅτι «*ψυχὴ εἶναι ἐκεῖνη
 ἡ κίνηση που εἶναι ἰκανὴ να κινήσει μονάχη της τον
 εαυτὸ της;*»

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Το να κινεῖ δηλαδή τον εαυτὸ της, το θεωρεῖς
 σαν ὀρισμὸ του πράγματος που ονομάζουμε ὄλοι ψυχῆ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Βέβαια, αὐτὸ θέλω να πω. Κι αν αὐτὸ εἶναι
 ἀληθινὸ, γιατί τάχα να στενοχωριόμαστε σα να μην
 ἔχομε ἰκανοποιητικὴ ἀπόδειξη ὅτι *η ψυχὴ εἶναι το ἴδιο
 πράγμα με την ἀρχὴ της γένεσης και της κίνησης των
 ὄντων και του παρόντος και του παρελθόντος και του
 μέλλοντος καθώς και των ἀντιθέτων μ' αὐτὰ (της φθο-
 ράς δηλαδή και της ἀκινήσιας), ἀφού βέβαια ἀποδει-
 χθηκε ἡ παγκόσμια αἰτία κάθε μεταβολῆς και κίνησης;*

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καθόλου. Ἀντίθετα, ἔχομε ἀποδείξει με πολὺ
 πειστικὸ τρόπο ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει τὴ μεγαλύτερη ηλικία
 ἀπ' ὄλα τα ὄντα, ἐφόσον βέβαια εἶναι ἡ ἀρχὴ της κινή-
 σεως.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Δεν εἶναι ἀλήθεια, λοιπόν, ὅτι ἡ κίνηση που
 παράγεται ἀπὸ ἄλλο σῶμα σ' ἓνα ἄλλο και ποτέ δεν του
 δίνει τὴ δύναμη να κινήθει ἀφ' εαυτοῦ, ἐρχεται δευτέρη
 και ἀκόμη σε πολὺ κατώτερη θέση που θα ἠθελε να
 της δώσει κανεὶς στη σειρά των ἀριθμῶν, ἀφού στην
 πραγματικότητά δεν πρόκειται παρὰ για τὴ μεταβολὴ
 ἐνὸς σώματος που δεν ἔχει ψυχῆ;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολὺ σωστά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Επομένως σωστά και ἀπολύτως ἀληθινὰ και
 τελειότατα ἔχομε μιλήσει ἀναγνωρίζοντας τὴν προτε-
 ραιότητα της γεννήσεως της ψυχῆς σχετικὰ με το σῶμα,
 και το σῶμα σαν δευτερο και μεταγενέστερο ἐξουσιάζει
 σύμφωνα με τὴ φύση του ἀπὸ τὴ ψυχὴ και υπα-
 κούει σ' αὐτήν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀπολύτως ἀληθινὰ αὐτὰ που λες.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Θυμόμαστε ὁμως ὅτι στα προηγούμενα παρα-
 δεχθήκαμε ὅτι, αν ἡ ψυχὴ ἀποδειχθεῖ πιο ηλικιωμένη

ματος οὔσα, καὶ τὰ ψυχῆς τῶν τοῦ σώματος ἔσοιτο
πρεσβύτερα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πάνυ μὲν οὖν. 10

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τρόποι δὲ καὶ ἦθη καὶ βουλήσεις καὶ λο-
γισμοὶ καὶ δόξαι ἀληθεῖς ἐπιμέλειαί τε καὶ μνήμαι d
πρότερα μήκους σωμάτων καὶ πλάτους καὶ βάθους
καὶ ῥώμης εἶη γεγονότα ἄν, εἴπερ καὶ ψυχὴ σώμα-
τος.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀνάγκη. 5

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄρ' οὖν τό μετὰ τοῦτο ὁμολογεῖν ἀναγ-
καῖον τῶν τε ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι ψυχὴν καὶ τῶν
κακῶν καὶ καλῶν καὶ αἰσχυρῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων
καὶ πάντων τῶν ἐναντίων, εἴπερ τῶν πάντων γε
αὐτὴν θήσομεν αἰτίαν; 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς γάρ οὐ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ψυχὴν δὴ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν ἐν
ἅπασιν τοῖς πάντη κινουμένοις μῶν οὐ καὶ τὸν οὐ- e
ρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τί μὴν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μίαν ἢ πλείους; πλείους· ἐγὼ ὑπὲρ σφῶν
ἀποκρινοῦμαι. Δυοῖν μὲν γέ που ἔλαττον μὴδὲν 5
τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος καὶ τῆς τάναντία δυ-
ναμένης ἐξεργάζεσθαι.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Σφόδρα ὀρθῶς εἴρηκας.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἶεν. Ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ'
οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν ταῖς αὐτῆς κινήσειςιν 10
αἷς ὀνόματά ἐστιν βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμε-
λεῖσθαι, βουλευέσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς ἐψευσμέ- 897 a
ως, χαίρουσαν λυπουμένην, θαρροῦσαν φοβου-
μένην, μισοῦσαν στέργουσαν, καὶ πάσαις ὅσαι τού-
των συγγενεῖς ἢ πρωτουργοὶ κινήσεις τὰς δευτε-
ρουροῦς αὐ παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων 5
ἄγουσι πάντα εἰς αὔξησιν καὶ φθίσιν καὶ διάκρισιν
καὶ σύγκρισιν καὶ τούτοις ἐπομένας θερμότητος
ψύξεις, βαρύτητας κουφότητος, σκληρόν καὶ μαλα-
κόν, λευκόν καὶ μέλαν, αὐστηρόν καὶ γλυκύ, [καί]

ἀπὸ τοῦ σώματος, τότε κάθε τι που ἀνήκει στη ψυχὴ εἶναι
ἐπίσης προγενέστερο ἀπὸ κάθε τι που ἀφορὰ τὸ σῶμα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαιότατα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Επομένως οἱ χαρακτήρες, τὰ ἦθη, οἱ θελήσεις,
οἱ συλλογισμοί, κι οἱ σωστές γνώμες, κι οἱ ἐπιμέλειες,
κι οἱ ἀναμνήσεις, θα εἶναι προγενέστερα σε μήκος, πλά-
τος, βάθος καὶ ρωμαλεότητα τοῦ σώματος, ἀφοῦ βέβαια
καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι προγενέστερη ἀπὸ τὸ σῶμα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀναγκαστικά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Δεν πρέπει, λοιπόν, μετὰ ἀπ' αὐτὰ να ὁμολο-
γήσουμε ἀναγκαστικά ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι αἰτία τοῦ καλοῦ
καὶ τοῦ κακοῦ, τοῦ ωραίου καὶ τοῦ ἀσχημοῦ, τοῦ δίκαιου
καὶ τοῦ ἀδίκου καὶ ὅλων τῶν ἀντιθέτων, ἀφοῦ τὴν θεω-
ροῦμε αἰτία ὅλων;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς μπορούμε ν' ἀρνηθοῦμε τέτοιο πρᾶγμα;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μήπως, λοιπόν, ἡ ψυχὴ που κυβερνᾷ καὶ κατοικεῖ
ὅλα τὰ πρᾶγματα που κινοῦνται κατὰ οἰονδήποτε
τρόπο, δὲν εἶναι λογικὸ να πούμε ὅτι κυβερνᾷ καὶ τὸν
οὐρανό;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Γιατί ὄχι;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μια μονάχα ψυχὴ ἢ περισσότερες;- Περισσό-
τερες, ἀπαντῶ ἐγὼ στὴ θέση σας. Ἀλλὰ ἐν πάσῃ περι-
πτώσει ἀς μὴ δεχθοῦμε λιγότερα ἀπὸ δυο εἶδη ψυχῶν,
δηλαδὴ τὴν εὐεργετικὴν κι ἐκείνη που εἶναι ἰκανὴ να
πράξει τὰ ἀντίθετα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πάρα πολὺ σωστά μίλησες.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πάει καλὰ. Ἡ ψυχὴ, λοιπόν, κατευθύνει ὅλα
ὅσα ὑπάρχουν στὸν οὐρανό, στὴ γῆ, καὶ στὴ θάλασσα
με τὶς κινήσεις τῆς που ἔχουν διάφορα ὀνόματα, ὅπως
βούληση, σκέψη, ἐπιμέλεια, προμελέτη, δοξασία ἀληθινὴ
ἢ ψεύτικη, χαρὰ, λύπη, θάρρος, φόβος, μίσος, στοργή,
καὶ με ὅλες τὶς κινήσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἢ με τὶς
πρωταρχικὲς που παραλαμβάνουν τὶς δευτερογενεῖς κι-
νήσεις τῶν σωμάτων καὶ οδηγοῦν τὰ πάντα στὴν αὔξηση
καὶ στὴ φθορά, στὸ χωρισμό καὶ στὴ συνένωση, καὶ σ'
ὅλα τὰ επακόλουθά τους: θερμότητες καὶ ψύξεις, βαρύ-
τητες καὶ ελαφρότητες, σκληρότητα καὶ μαλακότητα,
λευκότητα καὶ μελανότητα, πίκρα καὶ γλυκύτητα... καὶ

πᾶσιν οἷς ψυχὴ χρωμένη, νοῦν μὲν προσλαβοῦσα b
ἀεὶ θεῖον ὀρθῶς θεὸς οὔσα ὀρθὰ καὶ εὐδαίμονα
παιδαγωγεῖ πάντα, ἀνοία δὲ συγγενομένη πάντα
αὐτὰν τάναντία τούτοις ἀπεργάζεται. Τιθῶμεν ταῦτα
οὕτως ἔχει, ἢ ἔτι διστάζομεν εἰ ἐτέρως πως ἔχει; 5

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πότερον οὖν δὴ ψυχῆς γένος ἐγκρατές
οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης τῆς περιόδου γεγονέ-
ναι φῶμεν; τό φρόνιμον καὶ ἀρετῆς πλήρες, ἢ τό
μηδέτερον κεκτημένον; βούλεσθε οὖν πρὸς ταῦτα 10
ὧδε ἀποκρινώμεθα; c

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἰ μὲν, ὦ θαυμάσιε, φῶμεν, ἢ σύμπασα
οὐρανοῦ ὁδὸς ἅμα καὶ φορὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων
ἀπάντων νοῦ κινήσει καὶ περιφορᾶ καὶ λογισμοῖς 5
ὁμοίαν φύσιν ἔχει καὶ συγγενῶς ἔρχεται, δηλον ὡς
τὴν ἀρίστην ψυχὴν φατέον ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κό-
σμου παντός καὶ ἄγειν αὐτόν τὴν τοιαύτην ὁδὸν
ἐκείνην.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὅρθῶς. 10

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἰ δὲ μανικῶς τε καὶ ἀτάκτως ἔρχεται,
τὴν κακὴν. d

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ ταῦτα ὀρθῶς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τίνα οὖν δὴ νοῦ κινήσις φύσιν ἔχει;
τοῦτο ἤδη χαλεπόν, ὦ φίλοι, ἐρώτημα ἀποκρινόμε-
νον εἰπεῖν ἐμφρόνως· διό δὴ καὶ ἐμέ τῆς ἀποκρί- 5
σεως ὑμῖν δίκαιον τὰ νῦν προσλαμβάνειν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Εὖ λέγεις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μὴ τοίνυν ἐξ ἐναντίας οἶον εἰς ἥλιον
ἀποβλέποντες, νύκτα ἐν μεσημβρία ἐπαγόμενοι,
ποιησώμεθα τὴν ἀπόκρισιν, ὡς νοῦν ποτε θνητοῖς 10
ὄμμασιν ὀφόμενοί τε καὶ γνωσόμενοι ἱκανῶς πρὸς

ὅλα αὐτὰ που χρησιμοποιεῖ ἡ ψυχὴ. Καὶ ὅταν προσεται-
ρίζεται τῇ θεϊκῇ νοημοσύνῃ, γίνεται κι ἡ ἴδια θεὸς καὶ
οδηγεῖ σαν καλὴ παιδαγωγὸς ὅλα τα ὄντα στο συνετὸ
δρόμο καὶ στην ευτυχία, ὅταν ὁμως γίνεῖ συντροφος
τῆς ανοησίας, τότε κάμνει τα εντελῶς ἀντίθετα με αὐτά.
Να παραδεχθούμε ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἔτσι, ἢ να ἀμφιβάλ-
λουμε ὅτι μπορεῖ να εἶναι καὶ διαφορετικὰ;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Με κανένα τρόπο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ποιο ἀραγε εἶδος ψυχῆς θα πούμε ὅτι κυριαρ-
χεῖ στον οὐρανό καὶ στη γῆ καὶ σε ὅλες τις περιστροφί-
κές κινήσεις; Το φρόνιμο καὶ το γεμάτο ἀπὸ ἀρετῆ ἢ
ἐκεῖνο που δὲν κατέχει οὔτε το ἓνα, οὔτε το ἄλλο;
Θέλετε να ἀπαντήσουμε σ' αὐτὸ το ἐρώτημα μ' αὐτὸ
τον τρόπο;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποιόν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ω, θαυμαστέ μας φίλε, θα πούμε, ἀν ολόκληρη
ἡ κίνηση καὶ ἡ περιστροφή του οὐρανοῦ καὶ ὅλων των
οὐράνιων σωμάτων ἔχει ὁμοία φύση με τὴν κίνηση του
νοῦ, τὴν περιστροφή, καὶ τους συλλογισμοὺς καὶ προχω-
ρεῖ με τον ἴδιο τρόπο, δὲν εἶναι ολοφάνερο, ὅτι πρέπει
να πούμε ὅτι ἡ καλύτερη ψυχὴ ἔχει ἀναλάβει τὴν φρον-
τίδα του σύμπαντος καὶ το οδηγεῖ σ' ἓνα δρόμο τέλειο
ὅπως εἶναι ἡ ἴδια;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολύ σωστά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅταν ὁμως αὐτὴ ἡ μεταβολὴ γίνεται με τρόπο
εξωφρενικό καὶ χωρὶς τάξη, τότε θα πούμε ὅτι τὴν οδη-
γεῖ καὶ ἡ κακὴ ψυχὴ.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Κι αὐτὰ που λες εἶναι σωστά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ποια φύση, λοιπόν, ἔχει ἡ κίνηση του νοῦ; Σ'
αὐτὸ το καινούργιο ἐρώτημα, φίλοι μου, ἡ φρόνιμη
ἀπάντηση εἶναι δύσκολο να δοθεῖ. Γι' αὐτὸ εἶναι δίκαιο
να σας βοηθήσω κι ἐγὼ να βρῆτε τὴν σωστὴ ἀπόκριση.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μιλὰς πολὺ καλά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Για ν' ἀπαντήσουμε, λοιπόν, ἀς μὴ μιμηθούμε
ἐκείνους που βλέπουν το μεσημέρι καταπρόσωπο τον
ἥλιο καὶ βυθίζονται στο σκοτάδι ἐνῶ εἶναι ἡμέρα, ἐπειδὴ
δὲν εἶναι ποτὲ δυνατό με τα θνητὰ μας μάτια να δούμε
καὶ να γνωρίσουμε καλά το νοῦ. Ἡ ὄρασή μας θα μας

δέ εικόνα τοῦ ἐρωτωμένου βλέποντας ἀσφαλέστε- e
ρον ὄραν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἦν προσέοικεν κινήσει νοῦς τῶν δέκα
ἐκείνων κινήσεων, τήν εἰκόνα λάθωμεν ἤν συνανα- 5
μνησθεῖς ὑμῖν ἐγὼ κοινῇ τήν ἀπόκρισιν ποιήσομαι.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Κάλλιστα ἄν λέγοις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μεμνήμεθα τοίνυν τῶν τότε ἔτι τοῦτόγε
το σοῦτον, ὅτι τῶν πάντων τά μὲν κινεῖσθαι, τά δέ
μένειν ἔθεμεν; 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ναί.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τῶν δ' αὖ κινουμένων τά μὲν ἐν ἐνί τόπῳ
κινεῖσθαι, τά δ' ἐν πλείοσιν φερόμενα. 898 a

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἔστι ταῦτα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τοῦτοιν δὴ τοῖν κινήσειν τήν ἐν ἐνί φε-
ρομένην αἰεὶ περὶ γέ τι μέσον ἀνάγκη κινεῖσθαι,
τῶν ἐντόρνων οὔσαν μίμημά τι κύκλων, εἶναί τε 5
αὐτήν τῇ τοῦ νοῦ περιόδῳ πάντως ὡς δυνατόν
οἰκειοτάτην τε καὶ ὁμοίαν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τό κατὰ ταῦτά δήπου καὶ ὡσαύτως καὶ
ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ τά αὐτά καὶ πρὸς τά αὐτά 10
καθ' ἓνα λόγον καὶ τάξιν μίαν ἄμφω κινεῖσθαι λέ-
γοντες, νοῦν τήν τε ἐν ἐνί φερομένην κίνησιν, b
σφαίρας ἐντόρνου ἀπεικασμένα φοραῖς οὐκ ἄν
ποτε φανεῖμεν φαῦλοι δημιουργοὶ λόγῳ καλῶν εἰ-
κόνων.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὁρθότατα λέγεις. 5

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὐκοῦν αὖ ἢ γε μηδέποτε ὡσαύτως μηδέ
κατὰ τά αὐτά μηδέ ἐν ταῦτῳ μηδέ περὶ ταῦτά μηδέ
πρὸς ταῦτά μηδ' ἐν ἐνί φερομένη μηδ' ἐν κόσμῳ
μηδ' ἐν τάξει μηδέ ἐν τινι λόγῳ κινήσεις ἀνοίας ἄν
ἀπάσης εἶη συγγενής; 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Εἶη γάρ ἄν ἀληθέστατα.

φέρει σε ασφαλέστερα αποτελέσματα ἀν καρφώσουμε
το βλέμμα στὴν εἰκόνα τοῦ αντικειμένου που θέλουμε
να γνωρίσουμε.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι ἐννοεῖς;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀπὸ τῆς δέκα ἐκεῖνες κινήσεις ἀς πάρουμε σαν
εἰκόνα τὴν κίνηση με τὴν ὁποία μοιάζει ὁ νοῦς. Αὐτὴν
αφοῦ θυμηθῶ κι ἐγὼ μαζί σας, θα δώσω τὴν ἀπάντηση
ἀπὸ κοινού με σας.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἐξοχα μιλάς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀπ' αὐτά που λέγαμε τότε, ἀς θυμηθούμε μο-
νάχα αὐτό: ὅτι ἀπὸ ὅλα τα ὄντα, ἄλλα κινούνται καὶ
ἄλλα μένουν ἀκίνητα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μάλιστα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Κι ἀπὸ κείνα που κινούνται, ἄλλα κινούνται σ'
ἓνα τόπο, κι ἄλλα ἀλλάζουν θέση.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἔτσι ακριβῶς εἶπαμε.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Επομένως, ἀπὸ τα δυὸ αὐτά εἶδη τῶν κινή-
σεων, ἐκεῖνη βέβαια που γίνεται στὸν ἴδιο τόπο κινεῖται
αναγκαστικά γύρω ἀπὸ ἓνα κέντρο, με τὸν τρόπο που
κινούνται οἱ τορνευτοὶ κύκλοι, καὶ αὐτὴ βέβαια εἶναι
ὅσο τὸ δυνατό συγγενής καὶ ὁμοία με τὴν περιφορὰ
τοῦ νοῦ.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι θέλεις νὰ πεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀν παραδεχθούμε ὅτι καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ μέσα
σ' ἓνα τύπο κίνηση συντελεῖται με τοὺς ἴδιους νόμους
καὶ με τὸν ἴδιο τρόπο, καὶ στὸν ἴδιο τόπο καὶ τὸ ἴδιο
κέντρο καὶ με τὴν ἴδια ἀναλογία καὶ τάξη, μοιάζοντας
στις περιστροφές με τὴν τορνευμένη σφαῖρα, τότε δε
θα ἦταν παρακινδυνευμένο νὰ θεωρηθούμε ὅτι δεν εἶ-
μαστε ἀσήμαντοι τεχνίτες ωραίων εἰκόνων με τα λόγια;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολύ σωστά μιλάς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Λοιπὸν τώρα πάλι, ἡ κίνηση που δε γίνεται
ποτέ με τὸν ἴδιο τρόπο καὶ με τοὺς ἴδιους νόμους, μήτε
στὸν ἴδιο τόπο, μήτε με τὴν ἴδιαν ἀκτίνα, μήτε με τὸ
ἴδιο κέντρο, μήτε με ρυθμό καὶ κάποια τάξη, μήτε με
κάποιαν ἀναλογία, δε θα ἦταν συγγενής με κάθε λογῆς
ανοησία;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ βέβαια θα ἦταν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Νῦν δὴ χαλεπὸν οὐδέν ἐτι διαρρήδην εἰ- c
 πείν ὡς, ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἐστὶν ἡ περιάγουσα ἡμῖν
 πάντα, τήνδε οὐρανοῦ περιφορὰν ἐξ ἀνάγκης πε-
 ριάγειν φατέον ἐπιμελουμένην καὶ κοσμοῦσαν ἤτοι
 τὴν ἀρίστην ψυχὴν ἢ τὴν ἐναντίαν. 5

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὡς ξένε, ἀλλὰ ἔκ γε τῶν νῦν εἰρημένων
 οὐδ' ὄσιον ἄλλως λέγειν ἢ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχουσαν
 ψυχὴν μίαν ἢ πλείους περιάγειν αὐτά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Κάλλιστα, ὦ Κλεινία, ὑπήκουσας τοῖς λό- d
 γοις· τότε δὲ προσυπάκουσον ἐτι.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τό ποῖον;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα,
 εἶπερ ψυχὴ περιάγει πάντα, ἄρ' οὐ καὶ ἐν ἑκάστον;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τί μὴν; 5

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Περί ἐνός δὴ ποιησώμεθα λόγους, οἳ καὶ
 ἐπὶ πάντα ἡμῖν ἄστρα ἀρμόττονες φανοῦνται.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τίνος;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἥλιου πᾶς ἄνθρωπος σῶμα μὲν ὄρᾳ, ψυ-
 χὴν δὲ οὐδεῖς· οὐδὲ γάρ ἄλλου σώματος οὐδενός 10
 οὔτε ζῶντος οὔτε ἀποθνήσκοντος τῶν ζῶντων, ἀλλὰ
 ἐλπίς πολλή τό παράπαν τό γένος ἡμῖν τοῦτο ἀναί-
 σθητον πάσαις ταῖς τοῦ σώματος αἰσθήσεσι περιπε- e
 φυκέναι, νοητόν δ' εἶναι νῶ μόνῳ· ὧ δὴ καὶ διανοή-
 ματι λάθωμεν αὐτοῦ περὶ τό τοιόνδε.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποῖον;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἥλιον εἶπερ ἄγει ψυχὴν, τριῶν αὐτὴν ἐν
 λέγοντες δρᾶν σχεδόν οὐκ ἀποτευξόμεθα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τίνων;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὡς ἢ ἐνοῦσα ἐντός τῷ περιφέρει τούτῳ
 φαινομένῳ σώματι πάντῃ διακομίζει τό τοιοῦτον,
 καθάπερ ἡμᾶς ἢ παρ' ἡμῖν ψυχὴ πάντῃ περιφέρει
 ἢ ποθεν ἐξωθεν σῶμα αὐτὴ πορισμένη πυρός ἢ
 τινος ἀέρος, ὡς λόγος ἐστὶ τινῶν, ὡθεὶ βίβα σώματι 899 a
 σῶμα· ἢ τρίτον αὐτὴ ψιλή σῶματος οὔσα, ἔχουσα
 δὲ δυνάμεις ἄλλας τινὰς ὑπερβαλλούσας θαύματι,
 ποδηγεῖ.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Δεν ὑπάρχει επομένως καμιά δυσκολία να δια-
 κηρύξουμε τώρα με κατηγορηματικό τρόπο ότι η ψυχὴ,
 ἐπειδὴ, κατὰ τὴ γνώμη μας, εἶναι ἡ κινήτρια δύναμη
 τοῦ σύμπαντος, ἐκτελεῖ με ἐπιμέλεια καὶ τάξη καὶ τὴν
 περιστροφή του οὐρανοῦ ἢ ἡ πιο ἐξαιρετὴ ψυχὴ ἢ ἡ
 ἀντίθετὴ της.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀλλὰ, ἀγαπητὴ μου φίλε, ἀπ' ὅσα εἶπαμε, δὲν
 ἐπιτρέπεται, ἀν εἴμαστε εὐσεβεῖς, να πούμε ἄλλο τίποτε
 παρὰ ὅτι αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς περιστροφῆς εἶναι μια
 ψυχὴ που κατέχει ὅλη τὴν ἀρετὴ ἢ καὶ περισσότερες.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Θαυμάσια, Κλεινία, παρακολούθησες τὸ συλλο-
 γισμό μας. Ὅμως ἀκουσε ἀκόμη καὶ τὸ ἐξῆς:

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποιο;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀν τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι καὶ τ' ἄλλα ἄστρα,
 εἶναι ἡ ψυχὴ που τα κινεῖ ὅλα, δὲν εἶναι φυσικὸ να
 περιστρέφει καὶ τὸ καθένα χωριστά;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Φυσικά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀς φέρουμε, λοιπόν, γιὰ ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐπι-
 χειρήματα, που θα φανοῦν ὅτι εἶναι ἐφαρμόσιμα καὶ γιὰ
 τ' ἄλλα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Γιὰ ποιο;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Γιὰ τὸν ἥλιο, που κάθε ἄνθρωπος βλέπει τὸ
 σῶμα του, τὴ ψυχὴ του ὅμως κανένας. Γιατί οὔτε κανε-
 νός ἄλλου σώματος οὔτε ζωντανοῦ οὔτε νεκροῦ βλέπει
 τὴ ψυχὴ. Ὑπάρχει μάλλον μεγάλη πιθανότητα ὅτι αὐτό
 τὸ πράγμα (δηλαδὴ ἡ ψυχὴ) εἶναι ἀπὸ τὴ φύση του
 ἀπρόσιτο σ' ὅλες τὶς αἰσθήσεις του σώματος, καὶ ὅτι
 μονάχα ὁ νοῦς μπορεῖ να τὸ συλλάβει. Επομένως, κὶ
 εμεῖς, με τὴ σκέψη μονάχα ἀς σκεφθούμε τὸ ἐξῆς:

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποιο;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀν περιστρέφει τὸν ἥλιο μια ψυχὴ, ἀν πούμε
 ὅτι αὐτὴ κάμνει ἓνα ἀπὸ τὰ τρία, σχεδόν δε θα διαπρά-
 ξουμε κανένα σφάλμα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποια εἶναι αὐτὰ τὰ τρία;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅτι, ἢ ἐγκατεστημένη στο ἐσωτερικὸ αὐτοῦ
 τοῦ ορατοῦ σφαιρικοῦ σώματος, τὸ μεταφέρει ἐδῶ καὶ
 κει, ὅπως ἡ ψυχὴ μας, μας μεταφέρει στο ἓνα ἢ στον
 ἄλλο τόπο. Ἡ βρίσκοντας ἀπὸ κάπου ἐξω φωτιά ἢ κά-

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Ναί, τοῦτο μὲν ἀνάγκη, τούτων ἓν γέ τι 5
δρῶσαν ψυχὴν πάντα διάγειν.*

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Αὐτοῦ δήτα μείνον· ταύτην τὴν ψυχὴν,
εἴτε ἐν ἄρμασιν ἐνοῦσα ἡμῖν ἡλίου ἄγει φῶς τοῖς
ἅπασιν, εἴτε ἔξωθεν, εἴθ' ὅπως εἴθ' ὅπη θεὸν ἡγεῖ-
σθαι χρεῶν πάντα ἄνδρα. Ἦ πῶς;* 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Ναί, τὸν γέ που μὴ ἐπὶ τό ἔσχατον ἀφιγμέ-
νον ἀνοίας.* b

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Ἄστρων δὴ πέρι πάντων καὶ σελήνης, ἐνι-
αυτῶν τε καὶ μηνῶν καὶ πασῶν ὠρῶν πέρι, τίνα
ἄλλον λόγον ἐροῦμεν ἢ τὸν αὐτὸν τοῦτον, ὡς
ἐπειδὴ ψυχὴ μὲν ἢ ψυχαὶ πάντων τούτων αἰτίαι 5
ἐφάνησαν, ἀγαθαὶ δὲ πᾶσαν ἀρετὴν, θεοὺς αὐτὰς
εἶναι φήσομεν, εἴτε ἐν σώμασιν ἐνοῦσαι, ζῶα ὄντα,
κοσμοῦσιν πάντα οὐρανόν, εἴτε ὅπη τε καὶ ὅπως;
ἔσθ' ὅστις ταῦτα ὁμολογῶν ὑπομενεῖ μὴ θεῶν εἶναι
πλήρη πάντα;* 10

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Οὐκ ἔστιν οὕτως, ὦ ξένε, παραφρονῶν οὐ-
δεῖς.* c

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Τῷ μὲν τοίνυν μὴ νομίζοντι θεοὺς ἐν τῷ
πρόσθεν χρόνῳ ὦ Μέγιλλέ τε καὶ Κλεινία, εἰπόντες
ὅρους ἀπαλλαττώμεθα.*

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Τίνας;* 5

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Ἦ διδάσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγομεν
τιθέμενοι ψυχὴν γένεσιν ἀπάντων εἶναι πρώτην,
καὶ τᾶλλα ὅποσα τούτων συνεπόμενα εἶπομεν, ἢ
μὴ δυνάμενον βέλτιον λέγειν ἡμῶν, ἡμῖν πείθεσθαι
καὶ ζῆν θεοὺς ἡγούμενον εἰς τὸν ἐπίλοιπον βίον. 10
Ὅρῶμεν οὖν εἴτε ἱκανῶς ἤδη τοῖς οὐχ ἡγουμένοις d
θεοὺς εἰρήκαμεν ὡς εἰσὶν θεοί, εἴτε ἐπιδεδῶς.*

ποιον αέρα, ὅπως υποστηρίζουνε μερικοί, σπρώχνει με
ορμὴ το ένα σῶμα πάνω στο άλλο. Ἦ, σύμφωνα με μια
τρίτη θεωρία, γυμνὴ ἀπὸ κάθε σῶμα, τον οδηγεῖ χάρη
σε κάποιες ἄλλες δυνάμεις με τις οποίες εἶναι προικι-
σμένη, δυνάμεις που εἶναι πιο ἀνώτερες κι ἀπὸ θαῦμα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Βέβαια, εἶναι ἀναγκαῖο ἡ ψυχὴ νὰ περιστρέφει
τὰ πάντα μ' ἓναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς τρόπους.*

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Σταμάτησε, λοιπόν, ἐδῶ. Αὐτὴν τὴν ψυχὴ που
εἴτε χρησιμοποιεῖ τὸ ἄρμα τοῦ ἡλίου γιὰ νὰ φέρει σ'
ὅλους ἐμᾶς τὸ φῶς, εἴτε μᾶς τὸ φέρνει ἀπ' ἔξω, εἴτε
μᾶς τὸ προσφέρει ὅπως καὶ ἀπ' ὅπου θέλει, πρέπει ὅλοι
οἱ ἄνθρωποι νὰ τὴ θεωροῦν σαν κάποιο θεό. Δὲν εἶν'
ἀλήθεια;*

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Ναι, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνον βέβαια που δὲν ἔχει
φτάσει στὸ ἔσχατο ὄριο τῆς ἀνοησίας.*

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Γιὰ ὅλα λοιπόν τὰ ἀστρά καὶ τὴ σελήνη, καὶ
γιὰ ὅλους τοὺς μήνες καὶ τὰ χρόνια καὶ τὶς ἐποχές, ποιο
ἄλλο λόγο νὰ πούμε παρά τὸν ἴδιο, ὅτι ἡ ψυχὴ ἢ οἱ
ψυχές αὐτῶν τὰ ἔχουν προκαλέσει, καὶ οἱ ἐνάρετες ψυ-
χές [ἔχουν προκαλέσει] κάθε ἀρετὴ, καὶ θὰ πούμε ὅτι
εἶναι θεοί, εἴτε ὑπάρχουν μέσα σὲ σώματα, καὶ εἶναι
ζωντανές, καὶ κοσμοῦν ὅλο τὸ σύμπαν, εἴτε οπουδήποτε
καὶ ὅπως καὶ ἀν βρίσκονται; Εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος που
τὰ παραδέχεται αὐτὰ νὰ μὴ πιστεῦει πως σ' ὅλα αὐτὰ
ενυπάρχει ὁ θεός;*

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Δὲν ὑπάρχει κανένας, φίλε μου ξενομερίτη, που
δε θὰ παραδεχόταν αὐτό, ἐκτὸς ἀν ἔχει παραφρονήσει.*

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Σ' ἐκεῖνον λοιπόν που προηγουμένως δὲν πί-
στευε στὴν ὑπαρξὴ τῶν θεῶν, Μέγιλλε καὶ Κλεινία, ἀς
τοῦ υπαγορεύσουμε τοὺς ὅρους μᾶς κι ἀς τελειώσουμε.*

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Ποιους ὅρους;*

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Ἦ νὰ μᾶς διδάξει ὅτι δε μιλοῦμε σωστά βάζον-
τας τὴ ψυχὴ πρώτη ἀρχὴ ὅλων τῶν ὄντων καὶ ὅλα τ'
ἄλλα που εἶπαμε μ' αὐτό, ἢ ἀν δὲν μπορεῖ νὰ πει κάτι
καλύτερο ἀπὸ μᾶς, ἀς πεισθεῖ σὲ μᾶς κι ἀς ζήσει πι-
στεύοντας τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ του στους θεοὺς. Ἀς δού-
με, λοιπόν, ἀν μέχρι τώρα ἔχουμε δώσει, σ' ἐκεῖνους
που δὲν πιστεύουν στους θεοὺς, ἱκανοποιητικὴς ἀπο-
δείξεις.*

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἦκιστά γε, ὦ ξένε, πάντων ἐπιδεῶς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τούτοις μὲν τοίνυν ἡμῖν τὸ λόγων τέλος
 ἐχέτω· τὸν δὲ ἡγούμενον μὲν θεοὺς εἶναι, μὴ 5
 φροντίζειν δὲ αὐτοὺς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων,
 παραμυθητέον. Ὡς ἄριστε δὴ φῶμεν, ὅτι μὲν ἡγῆ
 θεοὺς, συγγενεῖά τις ἴσως σε θεῖα πρὸς τὸ σύμφυ-
 τον ἄγει τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δὲ ἀνθρώ-
 πων καὶ ἀδίκων τύχαι ἰδίαι καὶ δημοσίαι, ἀληθεῖα e
 μὲν οὐκ εὐδαίμονες, δόξαις δὲ εὐδαιμονιζόμεναι
 μὲν οὐκ εὐδαίμονες, δόξαις δὲ εὐδαιμονιζόμε-
 ναι σφόδρα ἄλλ' οὐκ ἐμμελῶς, ἄγουσί σε πρὸς
 ἀσέβειαν, ἐν τε μούσαις οὐκ ὀρθῶς ὑμνοῦμε- 5
 ναι ἅμα καὶ ἐν παντοίοις λόγοις. Ἦ καὶ πρὸς
 τέλος ἴσως ἀνθρώπους ὀρῶν ἐλθόντας γῆραος,
 παῖδας παίδων καταλιπόντας ἐν τιμαῖς ταῖς μεγί- 900 a
 σταις, ταραττή τὰ νῦν ἐν ἅπασιν τούτοις ἰδῶν, ἢ δι'
 ἀκοῆς αἰσθόμενος ἢ καὶ παντάπασιν αὐτὸς αὐτό-
 πτης, προστυχῆς πολλῶν ἀσεβημάτων καὶ δεινῶν
 γενομένων τισίν, δι' αὐτὰ ταῦτα ἐκ σμικρῶν εἰς 5
 τυραννίδας τε καὶ τὰ μέγιστα ἀφικομένους· τότε
 διὰ πάντα τὰ τοιαῦτα δηλὸς εἶ μέμφεσθαι μὲν
 θεοὺς ὡς αἰτίους ὄντας τῶν τοιούτων διὰ συγγέ-
 νειαν οὐκ ἂν ἐθέλων, ἀγόμενος δὲ ὑπὸ τε ἀλογίας
 ἅμα καὶ οὐκ ἐκ δυνάμενος δυσχεραίνειν θεοὺς, εἰς b
 τοῦτο νῦν τὸ πάθος ἐλήλυθας, ὥστ' εἶναι μὲν δο-
 κεῖν αὐτοῦς, τῶν δὲ ἀνθρωπίνων καταφρονεῖν καὶ
 ἀμελεῖν πραγμάτων. Ἴνα οὖν μὴ ἐπί μείζον ἐλθη
 σοι πάθος πρὸς ἀσέβειαν τὸ νῦν παρὸν δόγμα, 5
 ἄλλ' ἐάν πως οἶον ἀποδιοπομπήσασθαι λόγοις αὐτὸ
 προσιὸν γενώμεθα δυνατοί, πειρώμεθα, συνάψαν-
 τες τὸν ἐξῆς λόγον ᾧ πρὸς τὸν τὸ παράπαν οὐχ

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Δεν τοὺς δώσαμε, φίλε μου, καθόλου ανεπαρ-
 κείς αποδείξεις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἡ συζήτησή μας, λοιπόν, μ' αὐτοὺς τελειώνει
 ἐδῶ. Σ' ἐκείνον ὅμως που παραδέχεται τὴν ὑπαρξὴ τῶν
 θεῶν, ἀλλὰ ἔχει τὴν ἰδέα πῶς δὲν ενδιαφέρονται γιὰ
 τις ἀνθρώπινες υποθέσεις, πρέπει νὰ τοῦ δώσουμε αὐ-
 τές τις συμβουλές: Ἀγαπητέ μας, θὰ τοῦ πούμε, ἡ πίστη
 σου στοὺς θεοὺς, οφείλεται ἴσως σὲ κάποια θεϊκὴ συγ-
 γένεια που σὲ προσελκύει σ' αὐτὸ που ἀπὸ τὴ φύση
 τοῦ εἶναι ὁμοίῳ σου καὶ σὲ κάνει νὰ το τιμάς καὶ νὰ
 πιστεύεις σ' αὐτὸ. Ἀλλὰ οἱ τύχες, ἰδιωτικὲς ἢ δημόσιες,
 τῶν κακῶν καὶ ἀδίκων ἀνθρώπων, τύχες που στὴν πραγ-
 ματικότητα δὲν εἶναι εὐτυχησμένες, ἀλλὰ που ἡ κοινὴ
 γνώμη διαφημίζει τὴν εὐτυχία τοὺς πάρα πολὺ καὶ χωρὶς
 μέτρο, σὲ οδηγοῦν στὴν ἀσέβεια, γιὰτὶ ἐξυμνοῦνται συγ-
 χρόνως, πράγμα ὄχι σωστὸ, κὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν
 καὶ ἀπὸ κάθε λογῆς πεζὰ συγγράμματα. Ἦ ἴσως βλέπεις
 ἀσεβεῖς ἀνθρώπους νὰ φθάνουν σὲ βαθιὰ γερατεῖα,
 ἀφήνοντας τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν τοὺς μέσα στις μεγα-
 λύτερες τιμές κὶ αὐτὰ ὅλα τὰ θεάματα σου προκαλοῦν
 στιγμιαία ταραχὴ εἴτε τὸ εἶδες με τὰ μάτια σου, εἴτε τὰ
 ἔμαθες ἐξ ἀκοῆς, εἴτε γίνηκες αὐτόπτης μάρτυς πέφτον-
 τας πάνω σὲ κάποιες πολλὲς καὶ φοβερὲς πράξεις ἀσε-
 βειας μερικῶν, που ξεκινώντας ἀπὸ τὰ μικρὰ ἀδικήματα
 κατάφεραν νὰ γίνουν τύραννοι καὶ νὰ καταλάβουν τις
 ἀνώτατες ἐξουσίες. Εἶναι, λοιπόν, ολοφάνερο ὅτι ταραγ-
 μένος ἀπ' αὐτὰ τὰ σκάνδαλα δὲν θέλεις νὰ κατακρίνεις
 τοὺς θεοὺς σαν αἰτίους ἀφοῦ εἶναι συγγενεῖς σου, ἀλλὰ
 παρασυρόμενος ἀπὸ κάποιο παραλογισμό καὶ συγχρό-
 νως μὴ μπορώντας νὰ τὰ βάλεις με τοὺς θεοὺς, ἐφτάσες
 στὴ ψυχολογικὴ κατάσταση που βρίσκεσαι τώρα, νὰ πα-
 ραδέχεσαι δηλαδὴ ὅτι ὑπάρχουν, ἀλλὰ ὅτι περιφρονοῦν
 καὶ παραμελοῦν τις ἀνθρώπινες υποθέσεις. Ἐπειδὴ φο-
 βόμαστε, λοιπόν, μήπως ἡ τωρινὴ σου γνώμη σὲ παρα-
 σύρει σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀσέβειας, θὰ προσπαθή-
 σουμε στο μέτρο τῶν δυνάμεών μας, νὰ ἐξορκίσουμε,
 γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, με τὰ λόγια μας τὴν προσέγ-
 γιση ἐνός τέτοιου κακοῦ, ἐνώνοντας τρόπον τινὰ τὴν

ηγούμενον θεούς ἐξ ἀρχῆς διεπερανάμεθα, τούτω
τά νῦν προσχρήσασθαι. Σύ δ', ὦ Κλεινία τε καί 10
Μέγилле, ὑπέρ τοῦ νέου καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπρο- c
σθεν ἀποκρινόμενοι διαδέχεσθε· ἂν δέ τι δύσκο-
λον ἐμπίπτη τοῖς λόγοις, ἐγὼ σφῶν ὡπερ νυνδὴ
δεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὅρθως λέγεις· καί σύ τε οὕτω ταῦτα δρᾶ, 5
ποιήσομέν τε ἡμεῖς εἰς τό δυνατόν ἃ λέγεις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄλλ' οὐδέν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐν-
δείξασθαι τούτω γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσιν
θεοὶ οὐχ ἤττον, μᾶλλον δέ, ἢ τῶν μεγέθει διαφε-
ρόντων. Ἦκουε γάρ που καί παρῆν τοῖς νυνδὴ λε- 10
γομένοις, ὡς ἀγαθοὶ γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν τὴν d
τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὔσαν
κέκτηνται.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καί σφόδρα γε ἐπήκουεν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τό μετὰ τοῦτο τοίνυν κοινῇ συνεξεταζό- 5
ντων τίνα λέγοντες ἀρετὴν αὐτῶν ὁμολογοῦμεν
αὐτοῦς ἀγαθοὺς εἶναι. Φέρε, τό σωφρονεῖν νοῦν
τε κεκτῆσθαι φαμεν ἀρετῆς, τά δ' ἐναντία κακίας;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Φαμέν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τί δέ; ἀρετῆς μὲν ἀνδρείαν εἶναι, δειλίαν e
δέ κακίας;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πάνυ μὲν οὖν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καί τά μὲν αἰσχρά τούτων, τά δέ καλά
φήσομεν; 5

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀνάγκη.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καί τῶν μὲν προσήκειν ἡμῖν, εἴπερ, ὅποσα
φλαῦρα, θεοῖς δέ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν τῶν
τοιούτων μετόν ἐροῦμεν;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καί ταῦθ' οὕτως ὁμολογοῖ πᾶς ἄν. 10

τωρινὴ συζήτηση μ' ἐκείνη που εἶχαμε κάμει προηγου-
μένως μ' ἐκείνον που αρνεῖται τελείως τὴν ὑπαρξὴ τῶν
θεῶν, χρησιμοποιοῦντας τὴν σαν τέλος αὐτῶν που εἶπαμε
τώρα. Κι εσεῖς, Κλεινία καὶ Μέγилле, παρακαλῶ να δε-
χθῆτε ν' ἀπαντᾶτε διαδοχικά, στὴ θέση τοῦ νέου, ὅπως
ἐγίνε πιο μπροστά. Ἀν δε συναντήσουμε κάποια δυσκο-
λία στὴ συζήτησή μας, θα ξαναπαίξω τὸ ρόλο, που ἐπαιξα
πριν ἀπὸ λίγο, καὶ θα σας βοηθήσω να περάσετε στὴν
ἄλλη ὄχθη τοῦ ποταμοῦ.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολύ σωστά μιλάς. Ὅστε καὶ συ να κάμεις αὐτό
που λες καὶ μεις θ' ἀκολουθήσουμε ὅσο μπορούμε τίς
υποδείξεις σου.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀλλὰ ἴσως δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο να απο-
δείξουμε σ' αὐτό τὸ νέο ὅτι οἱ θεοὶ χωρὶς να πάψουν
να φροντίζουν για τα μικρά, φροντίζουν περισσότερο
για τα πολύ μεγάλα. Γιατί αὐτός, ἀφοῦ ἦταν παρών,
ἀκούγε αὐτά που λέγαμε τώραδὰ, ὅτι, δηλαδή, ἀφοῦ οἱ
θεοὶ εἶναι κάτοχοι ὅλης τῆς ἀρετῆς ἔχουν τὴν φροντίδα
για ὅλα τα πράγματα, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ ἀσχολία τους ταιριάζει
ἀπόλυτα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τα ἀκουσε καὶ πολὺ καλά μάλιστα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀς εξετάσουμε, λοιπόν, μετὰ ἀπ' αὐτό μαζί,
ποῖαν ἀρετὴ ἀποδίδουμε στους θεοὺς ὅταν ὁμολογοῦμε
ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀγαθοὶ. Λόγου χάριν, θεωροῦμε ὅτι ἡ
σωφροσύνη κι ἡ νοημοσύνη ἀνήκουν στὴν ἀρετὴ καὶ τὰ
ἀντίθετά τους στὴν κακία;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τὸ παραδεχόμαστε.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Κι ἐπειτα; Ἡ ἀνδρεία εἶναι ιδιότητα τῆς ἀρετῆς,
καὶ ἡ δειλία τῆς κακίας;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαιότατα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καὶ ἄλλα ἀπ' αὐτά θα τα πούμε ἀσκημα, καὶ
ἄλλα ωραία;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀναγκαστικά.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καὶ θα πούμε ὅτι σε μας ταιριάζουν ὅσα εἶναι
ἀνάξια λόγου, ἀν ὑπάρχουν, οἱ δε θεοὶ ὅτι δὲν μετέχουν
οὔτε σε μικρὸ οὔτε σε μεγάλο βαθμὸ σ' αὐτά;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ μ' αὐτά ἐπίσης θα συμφωνοῦσε ὅλος ὁ κό-
σμος.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Τί δέ; ἀμέλειάν τε καί ἀργίαν καί τρυφήν
εἰς ἀρετὴν ψυχῆς θήσομεν, ἢ πῶς λέγεις;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Καί πῶς;*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Ἄλλ' εἰς τούναντίον;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Ναί.* 5
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Τάναντία ἄρα τούτοις εἰς τούναντίον;* 901 a
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Τούναντίον.*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Τί οὖν δὴ; τρυφῶν καί ἀμελῆς ἀργός τε,
ὄν ὁ ποιητῆς κηφήσι κοθούροισι μάλιστα εἶκελον
ἔφασκεν εἶναι, γίγνοιτ' ἂν [ὁ] τοιοῦτος πᾶς ἡμῖν;* 5
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Ὅρθότατά γε εἰπών.*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Οὐκοῦν τόν γε θεόν οὐ ῥητέον ἔχειν ἡ-
θος τοιοῦτον, ὃ γέ τοι αὐτός μισεῖ, τῷ τέ τι τοιοῦ-
τον φθέγγεσθαι πειρωμένῳ οὐκ ἐπιτρεπτόν.*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Οὐ μὲν δὴ· πῶς γάρ ἂν;* 10
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Ὅτι δὴ προσήκει μὲν πράττειν καί ἐπιμε- b
λεῖσθαι διαφερόντως τινός, ὃ δέ τούτου γε νοῦς
τῶν μὲν μεγάλων ἐπιμελεῖται, τῶν σμικρῶν δέ ἀμε-
λεῖ, κατὰ τίνα ἐπαινοῦντες τόν τοιοῦτον λόγον οὐκ
ἂν παντάπασι πλημμελοῖμεν; σκοπῶμεν δέ ὧδε. 5
Ἄρ' οὐ κατὰ δύο εἶδη τό τοιοῦτον πράττει ὁ πράτ-
των, εἴτε θεός εἴτ' ἄνθρωπος;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Ποίῳ δὴ λέγομεν;*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Ἦ διαφέρον οὐδέν οἰόμενος εἶναι τῷ ὄλῳ
ἀμελουμένων τῶν σμικρῶν, ἢ ῥαθυμία καί τρυφή c
εἰ διαφέρει, ὃ δέ ἀμελεῖ. Ἦ ἔστιν ἄλλως πως γιγνο-
μένη ἀμέλεια; οὐ γάρ που ὅταν γε ἀδύνατον ἦ
τῶν ἀπάντων ἐπιμελεῖσθαι, τότε ἀμέλεια ἔσται τῶν
σμικρῶν ἢ μεγάλων, μὴ ἐπιμελουμένων ὧν ἂν δυνά- 5*

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Και τώρα; την ἀμέλεια, την τεμπελιά και την
μαλθακότητα, θα τις κατατάξουμε στην ἀρετή της ψυ-
χῆς; Τι λες γι' αυτό;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Πῶς εἶναι δυνατό να το παραδεχτώ;*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Μήπως πρέπει να τις κατατάξουμε στο αντί-
θετό της, την κακία;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Μάλιστα.*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Επομένως και τα αντίθετά τους, στο αντίθετο
της κακίας;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Βεβαίως στο αντίθετό της.*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Και λοιπόν; Ο μαλθακός, ο ἀμελής και ο τεμ-
πέλης, δε θα μας φανεί ολόϊδιος ὅπως τον ἔχει περιγρά-
ψει ο ποιητής (Ἡσίοδος) που εἶπε ὅτι μοιάζει με τους
ἀχρηστους κηφήνες;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Και τον παρομοίασε πολύ ωραία.*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Δεν πρέπει επομένως να αποδώσουμε στο
θεό ένα χαρακτήρα που ο ἴδιος ο θεός τον μισεῖ και
να μην ἐπιτρέψουμε σε κανένα να προφέρει, αν προσ-
παθήσει, τέτοια λέξη.*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Και βέβαια ὄχι. Πῶς εἶναι δυνατό;*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Εκείνος ὅμως που ἔχει καθήκον, περισσότερο
ἀπὸ κάθε ἄλλο, να κάμνει κάτι και να φροντίζει γι' αυτό,
στρέφει το πνεῦμα του μονάχα στα μεγάλα, ἀλλὰ παρα-
μελεῖ τα μικρά, με ποιο τρόπο μπορούμε να τον ἐπαινε-
σουμε χωρίς να διαπράξουμε κανένα λάθος; Ἀς ἐξετά-
σουμε το ζήτημα ως εξῆς: Μήπως υπάρχουν δυὸ περι-
πτώσεις ὅπου μπορεί να παρατηρηθεῖ μια τέτοια ἀμέ-
λεια, που μπορεί να προέλθει εἴτε ἀπὸ θεό, εἴτε ἀπὸ
ἄνθρωπο;*
 ΚΛΕΙΝΙΑΣ: *Για ποιες περιπτώσεις μιλοῦμε;*
 ΑΘΗΝΑΙΟΣ: *Ἦ πιστεύει δηλαδή ὅτι αὐτή η ἀμέλεια για τα
μικρά πράγματα δεν ἔχει καμία συνέπεια για το σύνολο,
ἢ κι αν ὑπάρχει διαφορά, αὐτός το ἀμελεῖ ἀπὸ τεμπελιά
ἢ μαλθακότητα. Ἦ μήπως ὑπάρχει και κάποια ἄλλη ἐξη-
γηση γι' αὐτή την ἀμέλεια; Γιατί βέβαια ὅταν εἶναι ἀδύ-
νατο να φροντίσει για ὅλα κανεῖς, τότε δεν πρέπει να
θεωρηθεῖ σαν ἀμέλεια αὐτοῦ που δεν φροντίζει για τα
μικρά ἢ τα μεγάλα, για τα ὁποῖα ἴσως εἶναι ἀνεπαρκῆς*

- μει θεός ἢ φαῦλός τις ὧν ἑλλιπής καὶ μὴ δυνατός ἐπιμελεῖσθαι γίγνηται.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς γάρ ἄν;
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Νῦν δὴ δὴ ὄντες τρισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀποκρινάσθωσαν οἱ θεοὺς μὲν ἀμφότεροι ὁμολογοῦντες εἶναι, παραιτητοὺς δὲ ἄτερος, ὁ δὲ ἀμελεῖς δ τῶν σμικρῶν. Πρῶτον μὲν θεοὺς ἀμφότεροί φατε γινώσκειν καὶ ὄραν καὶ ἀκούειν πάντα, λαθεῖν δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δυνατόν εἶναι τῶν ὁπόσων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις τε καὶ ἐπιστήμαι· ταύτη λέγετε ἔχειν 5 ταῦτα, ἢ πῶς;
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὕτως.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τί δέ; δύνασθαι πάντα ὁπόσων αὐ δύναμὶς ἐστὶν θνητοῖς τε καὶ ἀθανάτοις;
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς γάρ οὐ συγχωρήσονται καὶ ταῦτα οὐ- 10 τως ἔχειν;
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καὶ μὴν ἀγαθοὺς γε καὶ ἀρίστους ὠμολογήκαμεν αὐτοὺς εἶναι πέντε ὄντες. e
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Σφόδρα γε.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄρ' οὖν οὐ ραθυμία μὲν καὶ τρυφῆ ἀδύνατον αὐτοὺς ὁμολογεῖν πράττειν ὅτι οὖν τό παρά- 5 παν, ὄντας γε οἴους ὁμολογοῦμεν; δειλίας γάρ ἔκγονος ἔν γε ἡμῖν ἀργία, ραθυμία δὲ ἀργίας καὶ τρυφῆς.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἀληθέστατα λέγεις.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀργία μὲν δὴ καὶ ραθυμία οὐδεὶς ἀμελεῖ 10 θεῶν· οὐ γάρ μέτεστιν αὐτῶ που δειλίας.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ὅρθότατα λέγεις.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὐκοῦν τό λοιπόν, εἴπερ ἀμελοῦσι τῶν 902 σμικρῶν καὶ ὀλίγων τῶν περί τό πᾶν, ἢ γινώσκοντες ὡς τό παράπαν οὐδενός τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, δρῶεν ἄν τοῦτο, ἢ τί τό λοιπόν πλήν τῶ γινώσκειν τοῦναντίον; 5
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐδέν.

- καὶ δὲν ἔχει τὴ δύναμιν νὰ φροντίσει γι' αὐτὰ εἴτε θεός εἶναι, εἴτε κάποιος ἀσήμαντος ἀνθρώπος.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Προφανῶς ὄχι.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τώρα, λοιπόν, αὐτοὶ που εἶναι δυο ας ἀπαντήσουν σε μας τους τρεις, αὐτοὶ δηλαδή που παραδέχονται κι οἱ δυο πως υπάρχουν θεοί, ἀλλὰ ο ἕνας τους νομίζει ικανοὺς νὰ διαφθαροῦν, κι ο ἄλλος ὅτι παραμελοῦν τα μικρὰ πράγματα. (Θα τους ρωτήσουμε, λοιπόν): Πρῶτα-πρῶτα κι οἱ δυο σας παραδέχεσθε ὅτι οἱ θεοὶ γνωρίζουν, βλέπουν καὶ ἀκούνε τα πάντα καὶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατό νὰ τους διαφύγει τίποτε ἀπὸ ὅσα εξαρτῶνται ἀπὸ τις αἰσθήσεις καὶ τὴν ἐπιστήμη. Ἔτσι πιστεύετε πως εἶναι αὐτὰ ἢ διαφορετικὰ;
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἔτσι ὅπως λες.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καὶ τώρα πάλι: Εἶναι ικανοὶ νὰ κάμουν ὅλα ὅσα μποροῦν καὶ οἱ θνητοὶ ἢ οἱ ἀθάνατοι;
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς μποροῦν οἱ ἀνθρώποι μας νὰ μὴ συμφωνήσουν πως κι αὐτὰ εἶναι σωστὰ;
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ναι, λοιπόν, εμεῖς που εἴμαστε πέντε παραδεχθήκαμε ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι ἐνάρετοι καὶ ἀριστοί.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ ἀπολύτως μάλιστα.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Δε θα ἦταν, λοιπόν, τελείως ἀδύνατο νὰ παραδεχθούμε ὅλοι μας ὅτι θα ἦταν δυνατό νὰ κάνουν κάτι ἀπὸ ἀμέλεια ἢ μαλθακότητα, ἀφοῦ συμφωνήσαμε πως εἶναι τόσο τέλειοι; Γιατί βέβαια στὴ ψυχὴ μας ἡ τεμπελιά προέρχεται ἀπὸ τὴ δειλία, καὶ ἡ ἀμέλεια ἀπὸ τὴν τεμπελιά καὶ τὴ μαλθακότητα.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Αὐτό που εἶπες εἶναι πάρα πολὺ σωστό.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Κανένας, λοιπόν, ἀπὸ τους θεοὺς δὲν παραμελεῖ τίποτε ἀπὸ τεμπελιά καὶ ἀμέλεια, γιατί δὲν ὑπάρχει σ' αὐτοὺς καμιά δειλία.
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολὺ ἀληθινὸ αὐτό που λες.
- ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τώρα, λοιπόν, ἀν παραμελοῦν μικρολεπτομέρειες τοῦ σύμπαντος, τὸ κάνουν ἢ ἐπειδὴ γνωρίζουν ὅτι δὲν πρέπει νὰ φροντίζουν καθόλου γιὰ κανένα ἀπ' αὐτὰ τα μικροζητήματα, ἢ τι ἄλλο μένει παρά τὸ ἀντίθετο ἀπὸ τὸ νὰ τα γνωρίζουν;
- ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τίποτε ἄλλο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πότερον οὖν, ὦ ἄριστε καὶ βέλτιστε, θῶ-
 μέν σε λέγοντα ὡς ἀγνοοῦντάς τε καὶ δέον ἐπιμε-
 λείσθαι δι' ἀγνοίαν ἀμελοῦντας, ἢ γινώσκοντας
 ὅτι δεῖ, καθάπερ οἱ φαυλότατοι τῶν ἀνθρώπων λέ- 10
 γονται ποιεῖν, εἰδότες ἄλλα εἶναι βελτίῳ πράττειν
 ὧν δὴ πράττουσιν, διὰ τινὰς ἤττας ἡδονῶν ἢ λυπῶν b
 οὐ ποιεῖν;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς γάρ ἂν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα
 τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέ- 5
 στατον αὐτὸ ἐστὶ πάντων ζῶων ἀνθρώπος;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἔοικε γοῦν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Θεῶν γε μὴν κτήματά φαμεν εἶναι πάντα
 ὅποσα θνητὰ ζῶα, ὧν περ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς γάρ οὐ; 10

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἦδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω
 ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς· οὐδετέρως γάρ τοῖς κεκτη- c
 μένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσήκον, ἐπιμελεστά-
 τοις γε οὔσι καὶ ἀρίστοις. Σκοπῶμεν γάρ δὴ καὶ
 τὸδε ἔτι πρὸς τούτοις.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τό ποῖον;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τό περὶ τε αἰσθήσεως καὶ δυνάμεως, ἄρ' 5
 οὐκ ἐναντίως ἀλλήλοιν πρὸς ῥαστώνην καὶ χαλε-
 πότητά ἐστον πεφυκότε;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅραν μὲν που καὶ ἀκούειν τὰ σμικρὰ χα-
 λεπώτερον ἢ τὰ μεγάλα, φέρειν δέ αὐ καὶ κρατεῖν 10
 καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν σμικρῶν καὶ ὀλίγων παντὶ
 ῥᾶον ἢ τῶν ἐναντίων.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ πολὺ γε. d

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἰατρῷ δέ προστεταγμένον ὅλον τι θερα-
 πεύειν, βουλομένῳ καὶ δυναμένῳ τῶν μὲν μεγάλων

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Λοιπὸν, ἄριστε καὶ θαυμαστὲ μου φίλε, ποιο
 ἀπὸ τα δυο νὰ παραδεχθούμε ὅτι πιστεύεις ἐσύ: ὅτι
 ἀγνοοῦν καὶ ἐνῶ πρέπει νὰ ἐπιμελοῦνται ἀμελοῦν ἀπὸ
 ἀγνοία, ἢ ὅτι, ἀν καὶ γνωρίζουν τι πρέπει νὰ κάμουν,
 συμπεριφέρονται ὅπως οἱ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώ-
 πους, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ γνωρίζουν ὅτι ἄλλα εἶναι τὰ καλύ-
 τερα ἀπὸ αὐτὰ που κάνουν, δὲν τὰ κάνουν, νικημένοι
 ἀπὸ ποῖος ξέρει, ποῖες ἡδονές καὶ λύπες.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς νὰ υποθέσουμε τέτοιο πράγμα;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ἀνθρώπινες υποθέσεις
 ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐμψυχῆς φύσης καὶ ὅτι συνάμα
 ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρώπος, ἀπ' ὅλα τὰ ζῶα, εἶναι ἐκεῖνο που
 σέβεται περισσότερο τὴ θεότητα;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἔτσι, βέβαια φαίνεται.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅλα, λοιπὸν, τὰ θνητὰ ζῶα, λέμε ὅτι εἶναι χτή-
 ματα τῶν θεῶν, καθὼς καὶ ολόκληρος ὁ οὐρανός.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Γιατί νὰ το ἀρνηθούμε;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀς πούμε τώρα σ' ὅποιον το θελήσει, ὅτι μᾶς
 εἶναι ἀδιάφορο ἀν νομίζει κανεὶς ὅτι αὐτὰ εἶναι μικρὰ
 ἢ μεγάλα γιὰ τοὺς θεοὺς. Γιατί σε καμιάν ἀπὸ τῆς δυο
 περιπτώσεις δὲν ταιριάζει σ' αὐτοὺς που εἶναι κύριοί
 μᾶς νὰ μᾶς παραμελοῦν, ἐνῶ εἶναι τόσο ἐπιμελεῖς καὶ
 τόσο ἐξαιρετικοί. Ἀλλὰ ἀς ἐξετάσουμε ἀκόμη, ἐκτὸς τῶν
 ἄλλων, καὶ το ἐξῆς:

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποιο;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἡ αἰσθησις καὶ ἡ δύναμη δὲν ἔχουν ἀπὸ τὴ φύση
 τοὺς πλασθεὶ ἄραγε ἀντίθετες μετὰξὺ τοὺς σχετικὰ με
 τὴν εὐκολία καὶ τὴ δυσκολία;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι θέλεις νὰ πεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Βέβαια εἶναι πῶς δύσκολο νὰ βλέπουμε καὶ ν'
 ἀκούμε τὰ μικρὰ παρὰ τὰ μεγάλα, ἀλλὰ πάλι νὰ υποφέ-
 ρουμε, νὰ υπερνικούμε καὶ νὰ φροντίζουμε τὰ μικρὰ καὶ
 τὰ λίγα εἶναι γιὰ ὅλους πῶς εὐκόλο παρὰ τὰ ἀντίθετα
 τοὺς.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καὶ πολὺ πῶς εὐκόλο βέβαια.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐνας γιαιτρός, που ἔχει ἀναλάβει νὰ γιαιτρέψει
 ἓνα ολόκληρο σῶμα, ἀν θέλει καὶ μπορεῖ, ἀς ἀσχοληθεῖ
 με τὰ μεγάλα σύνολα. Ἀλλὰ ἀν παραμελεῖ τὰ μικρὰ κομ-

ἐπιμελεῖσθαι, τῶν μορίων δέ καί σμικρῶν ἀμελοῦν-
τι, ἔξει ποτέ καλῶς αὐτῷ τό πᾶν; 5

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐδαμῶς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὐ μήν οὐδέ κυβερνήταις οὐδέ στρατη-
γοῖς οὐδ' οἰκονόμοις, οὐδ' αὖ τισιν πολιτικοῖς οὐδ'
ἄλλῳ τῶν τοιοῦτων οὐδενί, χωρίς τῶν ὀλίγων καί
σμικρῶν πολλά ἢ μεγάλα· οὐδέ γάρ ἄνευ σμικρῶν ε
τούς μεγάλους φασίν λιθολόγοι λίθους εὔ κείσθαι.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς γάρ ἄν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μή τοίνυν τόν γε θεόν ἀξιῶσωμέν ποτε
θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον, οἳ τά προσή- 5
κοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσῳ περ ἄν ἀμείνους ὦσιν, τόσῳ
ἀκριθέστερα καί τελεώτερα μᾶ τέχνη σμικρά καί
μεγάλα ἀπεργάζονται· τόν δέ θεόν ὄντα τε σοφώ-
τατον βουλόμενόν τ' ἐπιμελεῖσθαι καί δυνάμενον,
ὦν μέν ῥᾶον ἦν ἐπιμεληθῆναι σμικρῶν ὄντων, μη- 903 a
δαμῆ ἐπιμελεῖσθαι καθάπερ ἀργόν ἢ δειλόν τινα
διά πόνους ῥαθυμοῦντα, τῶν δέ μεγάλων.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περί θεῶν, ὧ ξέ-
νε, ἀποδεχόμεθα· οὐδαμῆ γάρ οὔτε ὄσιον οὔτ' 5
ἀληθές τό διανόημα διανοοίμεθ' ἄν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Δοκοῦμεν δέ μοι νῦν ἤδη καί μάλα με-
τρίως διειλέχθαι τῷ φιλαίτιῳ τῆς ἀμελείας πέρι
θεῶν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ναί. 10

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τῷ γε θιάζεσθαι τοῖς λόγοις ὁμολογεῖν
αὐτόν μή λέγειν ὀρθῶς· ἐπιφῶν γε μήν προσδεῖ- b
σθαί μοι δοκεῖ μύθων ἔτι τινῶν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποίων, ὦγαθέ;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Πείθωμεν τόν νεανίαν τοῖς λόγοις ὡς τῷ
τοῦ παντός ἐπιμελουμένῳ πρός τήν σωτηρίαν καί 5

μάτια καί τις λεπτομέρειες, θα εἶναι δυνατό να θερα-
πεύσει το σύνολο;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καθόλου μάλιστα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καί φυσικά μήτε οἱ πλοίαρχοι, μήτε οἱ στρατη-
γοί, μήτε οἱ οἰκονόμοι, οἱ πολιτικοί μήτε κάποιος ἄλλος
ὅμοιός τους δεν μπορεί χωριστά ἀπό τα λίγα καί τα
μικρά να τακτοποιήσει τα πολλά καί τα μεγάλα. Οὔτε κι
οἱ χτίστες παραδέχονται ὅτι χωρίς τις μικρές πέτρες
εἶναι δυνατό οἱ μεγάλες να τοποθετηθοῦν στη σωστή
τους θέση.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βέβαια πῶς θα εἶναι δυνατό;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀς μη θελήσουμε, λοιπόν, να πιστέψουμε ποτέ
ὅτι ο θεός εἶναι λιγότερο ικανός ἀπό τους θνητούς
τεχνίτες, οἱ οποίοι τα ἔργα που εἶναι της ειδικότητάς
τους, ὅσο πιο καλοί εἶναι, τα φτιάχνουν με μεγαλύτερη
ακρίβεια καί τελειότητα με μια τέχνη καί τα μικρά καί
τα μεγάλα. Καί ο θεός που εἶναι σοφότατος καί θέλει
να επικαλεῖται κι ἔχει τη δύναμη να φροντίζει για ὅσα
του εἶναι εὐκόλο να το κάμει, ἐπειδή εἶναι μικρά, να μη
φροντίζει καθόλου για τα μεγάλα ὅπως θα ἔκανε ἕνας
τεμπέλης ἢ δειλός που φοβάται τους κόπους.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Με κανένα τρόπο να μη παραδεχθούμε τη
γνώμη αὐτή για τους θεούς, καλέ μου φίλε, γιατί μια
τέτοια σκέψη θα ἦταν ἀντίθετη με την ευσέβεια καί την
αλήθεια.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ωραία, λοιπόν. Μου φαίνεται πως τώρα πια συ-
ζητήσαμε ὅπως ἔπρεπε μ' αὐτόν που κατηγορεῖ για ἀμέ-
λεια τους θεούς.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μάλιστα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὡς προς το ὅτι τον αναγκάσαμε μονάχα, με
τη δύναμη των επιχειρημάτων μας, να αναγνωρίσει την
πλάνη του. Ἀλλά πρέπει ἀκόμη, κατά τη γνώμη μου, να
προσθέσουμε καί μερικούς διδακτικούς μύθους που να
συνοδεύονται ἀπό μουσική καί που τους ονομάζουν
επωδοῦς.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ποιοί θα εἶναι αὐτοί οἱ μύθοι;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἶναι οἱ μύθοι με τους οποίους θα προσπαθή-
σουμε να πείσουμε το νέο ὅτι ἐκεῖνος που φροντίζει

ἀρετὴν τοῦ ὅλου πάντ' ἐστὶ συντεταγμένα, ὧν καὶ
 τό μέρος εἰς δύναμιν ἕκαστον τό προσῆκον πάσχει
 καὶ ποιεῖ. Τοῦτοις δ' εἰσὶν ἄρχοντες προστεταγμέ-
 νοι ἕκάστοις ἐπὶ τό σμικρότατον ἀεὶ πάθης καὶ
 πράξεως, εἰς μερισμόν τόν ἔσχατον τέλος ἀπειργα-
 σμένοι· ὧν ἓν καὶ τό σόν, ὡ σχετίαι, μόριον εἰς
 τό πᾶν συντείνει βλέπον ἀεὶ, καίπερ πάνσμικρον
 ὄν, σέ δέ λέληθεν περί τοῦτο αὐτό ὡς γένεσις
 ἔνεκα ἐκείνου γίνεταί πᾶσα, ὅπως ἦ τῷ τοῦ παν-
 τός βίῳ ὑπάρχουσα εὐδαίμων οὐσία, οὐχ ἔνεκα
 σοῦ γιγνομένη, σύ δ' ἔνεκα ἐκείνου. Πᾶς γάρ ἰα-
 τρός καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργός παντός μὲν
 ἔνεκα πάντα ἐργάζεται, πρός τό κοινῇ συντεῖνον
 βέλτιστον μέρος μὴν ἔνεκα ὅλου καὶ οὐχ ὅλον
 μέρους ἔνεκα ἀπεργάζεται· σύ δέ ἀγανακτεῖς,
 ἀγνοῶν ὅπη τό περί σέ ἄριστον τῷ παντί συμβαίνει
 καὶ σοί κατὰ δύναμιν τὴν τῆς κοινῆς γενέσεως.
 Ἐπεὶ δέ ἀεὶ ψυχὴ συντεταγμένη σώματι τοτὲ μὲν
 ἄλλῳ, τοτὲ δέ ἄλλῳ, μεταβάλλει παντοίας μεταβο-
 λὰς δι' ἑαυτὴν ἢ δι' ἑτέραν ψυχὴν, οὐδέν ἄλλο
 ἔργον τῷ πεπτευτῇ λείπεται πλήν μετατιθέναι τό
 μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος εἰς βελτίῳ τόπον,
 χειρὸν δέ εἰς τόν χειρόνα, κατὰ τό πρέπον αὐτῶν
 ἕκαστον, ἵνα τῆς προσηκούσης μοίρας λαγχάνῃ.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῆ λέγεις;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἦπερ ἂν ἔχοι ῥαστώνης ἐπιμελείας
 θεοῖς τῶν πάντων, ταύτη μοι δοκῶ φράζειν. Εἰ μὲν
 γάρ μὴ πρός τό ὅλον ἀεὶ βλέπων πλάττοι τις μετα-
 σχηματίζων τὰ πάντα, οἷον ἐκ πυρός ὑδῶρ ἔμψι-

για τη διατήρηση και τελειοποίηση ενός συνόλου πρέπει να κανονίζει τα μέρη έτσι ώστε το καθένα απ' αυτά να πάσχει και να ενεργεί στο μέτρο που ταιριάζει σ' αυτό το σύνολο. Γι' αυτά όλα και για το καθένα απ' αυτά υπάρχουν διορισμένοι ἄρχοντες που επιβλέπουν αδιάκοπα και το πιο μικρό πάθημα ἢ πράξη, και προσπαθούν να πραγματοποιεῖται τέλεια και η πιο ελάχιστη λεπτομέρεια. Μέσα σε τόσους πολλούς εσύ, ταλαίπωρε, αποτελεῖς ἓνα μόριο που πρέπει πάντοτε να τείνει και να αποβλέπει στο σύνολο, μολονότι το μέγεθός του εἶναι μικροσκοπικό. Και συ δεν ἔχεις καταλάβει ἀκόμη σχετικά μ' αὐτό ὅτι για χάρη του γίνεται το κάθε τι, για να εξασφαλισθεῖ δηλαδή στη ζωὴ του σύμπαντος διάρκεια και ευτυχία και ὅτι ἀκόμη τίποτε δε γίνεται για σένα, ἀλλὰ ὅτι εσύ ὑπάρχεις ἐπειδὴ ὑπάρχει το σύνολο. Γιατί κάθε γιατρός και κάθε τεχνίτης με καλλιτεχνικό ταλέντο δουλεῖ για το σύνολο, ρυθμίζοντας ὅ,τι καλύτερο δημιουργεῖ σύμφωνα με το συνολικό καλό, ἀλλὰ κι αὐτός πραγματοποιεῖ μέρος χάριν του συνόλου και ὄχι σύνολο χάριν του μέρους. Και συ ἀγανακτεῖς, ἐπειδὴ δεν γνωρίζεις ὅτι το πιο ωφέλιμο για σένα, συμβαίνει και στο σύμπαν και σε σένα, ἐπειδὴ ἔχετε κι οἱ δύο κοινὴ καταγωγή. Ἀλλὰ ἐπειδὴ η ψυχὴ, χωρίς σταματημό, ἄλλοτε κατοικεῖ σε ἄλλο σῶμα, και ἄλλοτε σε ἄλλο, υφίσταται κάθε εἶδους μεταβολές, εἴτε ἀφ' ἑαυτῆς, εἴτε ἐξ αἰτίας μιας ἄλλης ψυχῆς δεν μένει στο παίκτη των ζαριῶν να κάμει τίποτε ἄλλο, παρά να μεταφέρει σ' ἓναν καλύτερο τόπο τον χαρακτήρα που ἔχει γίνεῖ καλύτερος, και σε χειρότερο ἐκείνον που ἔχει γίνεῖ χειρότερος, ὅπως ταιριάζει στην κάθε μια απ' αὐτές τις ψυχές, ὥστε να ἀπολαύσουν την τύχη που τους ταιριάζει.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι ἐννοεῖς μ' αὐτό που λες;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὅσον ἀφορὰ την ἀνεση με την οποία οἱ θεοὶ φροντίζουν για ὅλα, να ποια εἶναι η γνώμη μου: Ἀν δηλαδή, κανεῖς, ξεχνώντας να ἔχει ἀδιάκοπα προσηλωμένο το βλέμμα του στο σύνολο, μετασχηματίζει ὅλα τα ἀντικείμενα, μεταμορφώνοντας, λόγου χάριν, τη φωτιά σε νερό γεμάτο ζωτικά σπέρματα, ἀντὶ να περνᾷ ἀπὸ

χον, καί μὴ σύμπολλα ἐξ ἑνός ἢ ἐκ πολλῶν ἔν, 904 a
 πρώτης ἢ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης γενέσεως μετελη-
 φότα πλήθεσιν ἄπειρ' ἄν εἴη τῆς μετατιθεμένης
 κοσμήσεως· νῦν δ' ἔστι θαυμαστή ῥαστώνη τῷ τοῦ
 παντός ἐπιμελουμένῳ.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς αὖ λέγεις; 5

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ὡδε. Ἐπειδὴ κατείδεν ἡμῶν ὁ βασιλεὺς
 ἐμψύχους οὐσας τὰς πράξεις ἀπάσας καὶ πολλήν
 μὲν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς οὐσαν, πολλήν δέ κακίαν,
 ἀνώλεθρον δέ ὄν γενόμενον, ἀλλ' οὐκ αἰώνιον, ψυ-
 χὴν καὶ σῶμα, καθάπερ οἱ κατὰ νόμον ὄντες θεοί 10
 – γένησις γάρ οὐκ ἄν ποτε ἦν ζῶων ἀπολομένου
 τούτοις θατέρου – καὶ τό μὲν ὠφελεῖν ἀεὶ πεφυ- b
 κός, ὅσον ἀγαθὸν ψυχῆς, διανοήθη, τό δέ κακόν
 θλάπτειν. ταῦτα πάντα συνιδῶν, ἐμηχάνησατο ποῦ
 κείμενον ἕκαστον τῶν μερῶν νικῶσαν ἀρετὴν, ἡτ-
 τωμένην δέ κακίαν, ἐν τῷ παντί παρέχοι μάλιστ' 5
 ἄν καὶ ῥᾶστα καὶ ἄριστα. Μεμηχάνηται δὴ πρὸς
 πᾶν τοῦτο τό ποῖόν τι γιγνόμενον ἀεὶ ποῖαν ἔδραν
 δεῖ μεταλαμβάνον οἰκίζεσθαι καὶ τίνας ποτέ τό-
 πους· τῆς δέ γενέσεως τοῦ ποίου τινός ἀφῆκε ταῖς
 βουλήσεσιν ἐκάστων ἡμῶν τὰς αἰτίας. Ὅπῃ γάρ ἄν c
 ἐπιθυμῆ καὶ ὁποῖός τις ὦν τὴν ψυχὴν, ταύτη σχε-
 δόν ἐκάστοτε καὶ τοιοῦτος γίγνεται ἅπας ἡμῶν ὡς
 τό πολύ. 5

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τό γοῦν εἰκός.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μεταβάλλει μὲν τοίνυν πάνθ' ὅσα μέτοχα
 ἔστιν ψυχῆς, ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένα τὴν τῆς μετα-
 βολῆς αἰτίαν, μεταβάλλοντα δέ φέρεται κατὰ τὴν
 τῆς εἰμαρμένης τάξιν καὶ νόμον· σμικρότερα μὲν 10
 τῶν ἡθῶν μεταβάλλοντα ἐλάττω κατὰ τό τῆς χώρας
 ἐπίπεδον μεταπορεύεται, πλείω δέ καὶ ἀδικώτερα
 μεταπεσόντα, εἰς βάθος τὰ τε κάτω λεγόμενα τῶν d

το ἓνα στα πολλά ἢ ἀπὸ τα πολλά στο ἓνα, ὅταν τα
 ὄντα συμπληρώνουν τὴν πρώτη, τὴ δεύτερη καὶ τὴν
 τρίτη γενεά, οἱ μεταμορφώσεις που θα υφίσταντο στὴν
 ταχτοποίησή τους, θα προχωρούσαν στο ἄπειρο. Ἐνῶ
 τώρα ὑπάρχει ἀξιοθαύμαστη ευκολία γιὰ κείνον που ἔχει
 τὴ φροντίδα τοῦ σύμπαντος.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τι θέλεις νὰ πεις μ' αὐτό πάλι;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Κάτι τέτοιο: ὅταν ὁ βασιλιάς μας εἶδε πως ὅλες
 μας οἱ πράξεις ἔχουν ψυχὴ καὶ μέσα σ' αὐτές ἐνυπάρχει
 πολλὴ ἀρετὴ καὶ πολλὴ κακία, καὶ πως ἡ ψυχὴ καὶ το
 σῶμα, ἀφοῦ γεννηθοῦν, εἶναι μὲν ἀφθάρτα ἀλλὰ ὄχι καὶ
 αἰώνια, ὅπως καὶ οἱ θεοὶ που ἀναγνωρίζουν οἱ νόμοι,
 γιὰτί ἀν χανόταν τὸ σῶμα ἢ ἡ ψυχὴ, δε θα υπήρχε ποτέ
 γέννηση ζωντανῶν ὄντων. Καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη ἔκαμε τὴ
 σκέψη ὅτι τὸ ἐνάρετο μέρος τῆς ψυχῆς εἶναι πλασμένο
 ἀπὸ τὴ φύση ὠφέλιμο, καὶ τὸ κακὸ βλαβερό... ὅλα αὐτὰ
 ἀφοῦ τα εἶδε μὲ μια ματιὰ, ἐφεύρε τὴ θέση που πρέπει
 νὰ κατέχει τὸ καθένα ἀπὸ τα δυο μέρη τῆς ψυχῆς ὥστε
 στο σύμπαν νὰ νικᾷ ἡ ἀρετὴ καὶ νὰ νικιέται ἡ κακία ὅσο
 τὸ δυνατό πιο εὐκόλα καὶ πιο ἀποτελεσματικά. Καὶ μέσα
 σ' αὐτό τὸ σχέδιο τοῦ σύμπαντος ἐκανόνισε (ὁ βασιλιάς
 μας) ποια θέση καὶ ποιους ἀραγε τόπους πρέπει νὰ ἀλ-
 λάξει διαρκῶς σαν κατοικία τοῦ κάθε ὄν ὅταν γεννηθεῖ.
 Τα αἰτία τῆς μεταβολῆς τῆς ποιότητος τα ἀφήσε στὴ
 θέληση τοῦ καθενός ἀπὸ μας. Γιὰτί, πράγματι, ὅπως
 ἐπιθυμῆ ὁ καθένας καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν κατάσταση τῆς
 ψυχῆς του, ἀκολουθεῖ, σὲ κάθε περίσταση, ὡς ἐπὶ τὸ
 πλείστον, αὐτόν ἢ ἐκεῖνο τὸ δρόμο καὶ αὐτὴν ἢ ἐκεῖνη
 τὴν ποιότητα.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Αὐτό εἶναι βέβαια λογικό.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἐτσι, λοιπόν, μεταβάλλονται ὅλα τα ἐμψυχα
 ὄντα γιὰτί ἔχουν μέσα τους τὴν αἰτία τῆς μεταβολῆς
 καὶ ἐφόσον μεταβάλλονται, μετακινοῦνται σύμφωνα μὲ
 τὴν τάξη τῆς εἰμαρμένης καὶ τοὺς νόμους. Καὶ ἐκεῖνων
 που τα ἡθῆ υφίστανται σπάνιες καὶ μικρές μεταβολές
 μετατοπίζονται ὀριζοντίως μέσα στο διάστημα. Ἀν ὅμως
 παρασύρονται πιο συχνὰ καὶ πιο βαθιὰ στὴν ἀδικία, γκρε-
 μίζονται καὶ στοὺς λεγόμενους κάτω κόσμους, που ονο-

τόπων, ὅσα Ἴαϊδην τε καὶ τὰ τούτων ἐχόμενα τῶν
 ὀνομάτων ἐπονομάζοντες σφόδρα φοβούνται καὶ
 ὄνειροπολοῦσιν ζῶντες διαλυθέντες τε τῶν σωμά-
 των. Μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας ἢ ἀρετῆς ὅπταν 5
 μεταλάβῃ διὰ τὴν αὐτῆς βούλησίν τε καὶ ὁμιλίαν
 γενομένην ἰσχυράν, ὅπταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσ-
 μείξασα γίγνηται διαφερόντως τοιαύτη, διαφέ-
 ροντα καὶ μετέβαλεν τόπον, ἀγίαν ὁδὸν μετακομι-
 σθεῖσα εἰς ἀμείνω τινά τόπον ἕτερον· ὅταν δὲ τὰ e
 ναντία, ἐπὶ τάναντία μεθιδρύσασα τὸν αὐτῆς βίον.

Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἱ Ὀλυμπιον ἔχουσιν,
 ὧ παῖ καὶ νεανίσκε ἀμελεῖσθαι δοκῶν ὑπὸ θεῶν,
 κακίῳ μὲν γιγνόμενον πρὸς τὰς κακίους ψυχάς, 5
 ἀμείνω δὲ πρὸς τὰς ἀμείνους πορευόμενον, ἐν τε
 ζωῇ καὶ ἐν πᾶσι θανάτοις πάσχειν τε ἃ προσήκον
 δρᾶν ἐστὶ τοῖς προσφερέσι τοὺς προσφερεῖς καὶ
 ποιεῖν. Ταύτης τῆς δίκης οὔτε σύ μὴ ποτε οὔτε εἰ 905 a
 ἄλλος ἀτυχῆς γενόμενος ἐπεύξεται περιγενέσθαι
 θεῶν· ἦν πασῶν δικῶν διαφερόντως ἔταξάν τε οἱ
 τάξαντες χρεῶν τε ἐξευλαβεῖσθαι τὸ παράπαν. Οὐ
 γάρ ἀμεληθήσῃ ποτέ ὑπ' αὐτῆς· οὐχ οὔτω μικρός 5
 ὦν δύσῃ κατὰ τὸ τῆς γῆς βάθος, οὐδ' ὑψηλός γε-
 νόμενος εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπήσῃ, τείσεις δὲ αὐ-
 τῶν τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν εἶτ' ἐνθάδε μένων
 εἶτε καὶ ἐν Ἴαϊδου διαπορευθεῖς εἶτε καὶ τούτων
 εἰς ἀπώτερον ἔτι διακομισθεῖς τόπον. Ὁ αὐτός δὲ b
 λόγος σοι καὶ περὶ ἐκείνων ἂν εἴη, τῶν οὐς σύ
 κατιδῶν ἐκ μικρῶν μεγάλους γεγονότας ἀνο-
 σιουργήσαντας ἢ τι τοιοῦτον πράξαντας ᾤηθης ἐξ
 ἀθλίων εὐδαίμονας γεγονέναι, κᾶτα ὡς ἐν κατό- 5
 πτροις αὐτῶν ταῖς πράξεσιν ἠγήσω καθεωρακέναι
 τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν, οὐκ εἰδώς αὐτῶν τὴν
 συντέλειαν ὅπῃ ποτέ τῶ παντὶ συμβάλλεται. Γινώ-

μάζουν Ἴαδη ἢ χρησιμοποιοῦν ἄλλες παρόμοιες ονομα-
 σίες, που τους φοβούνται πολύ και τους βλέπουν ζων-
 τανούς στα εφιαλτικά ὄνειρά τους, σα να εἶναι χωρισμένοι
 ἀπὸ τα σώματά τους. Ὄταν ἡ ψυχὴ υποστῆ βαθύτερες
 μεταβολές εἴτε πρὸς τὴν κακία, εἴτε πρὸς τὴν ἀρετὴ
 ἀπὸ δικῆ τῆς θέληση ἢ ἀπὸ ἰσχυρογνώμονα συμπερι-
 φορά τῆς, ὅταν αναμιχθεῖ με τὴ θεϊκὴ ἀρετὴ ὥστε να
 ἐμποτισθεῖ βαθειὰ με τὸ θεϊκὸ πνεῦμα, τότε μετατοπι-
 ζεται καὶ σ' ἓνα υπέρροχο τόπο, καὶ ἀκολουθώντας μιαν
 ἱερά ὁδὸ φτάνει σ' ἓνα μέρος ἀσύγκριτα καλύτερο ἀπὸ
 κάθε ἄλλο. Ὄταν ὅμως κάνει τα ἀντίθετα, μετατοπίζει
 τὴ ζωὴ στ' ἀντίθετα.

«Αὐτὸ εἶναι τὸ δίκαιο τῶν Ὀλυμπίων θεῶν (ὅπως
 λέει ὁ Ὀμηρος), καλὸ μου παιδί καὶ παλληκάρη, που
 νομίζεις ὅτι παραμελεῖσαι ἀπὸ τοὺς θεοὺς: ὅτι δηλαδὴ,
 ὅταν γίνῃ κανεὶς χειρότερος, πηγαίνει σε χειρότερες
 ψυχές, καὶ ὅταν γίνῃ καλύτερος σε καλύτερες καὶ ὅτι
 στὴ ζωὴ καὶ σ' ὅλους τοὺς διαδοχικοὺς θανάτους, θα
 υφίσταται τις συνέπειες τοῦ φυσικοῦ νόμου, νὰ πληρώ-
 νει δηλαδὴ κανεὶς τα ὅμοια με τα ὅμοια. Αὐτὴ τὴν τιμω-
 ρία, οὔτε συ, οὔτε κανένας ἄλλος δυστυχησμένος ἀς
 μὴν τὴν υποστῆ καὶ να καυχηθεῖ ὅτι εἶναι ἀνώτερος
 ἀπὸ τοὺς θεοὺς. Γιατί ἐκεῖνοι που ἔχουν ρυθμίσει αὐτὴ
 τὴν ποινὴ τὴν τοποθέτησαν ψηλότερα ἀπὸ κάθε ἄλλη
 καὶ ἐπιβάλλεται να τὴν σέβῃ ἀπόλυτα. Γιατί αὐτὴ δε
 θα σε παραμελήσῃ ποτέ, οὔτε ἀν εἶσαι τόσο μικροσκο-
 πικός ὥστε να χωθεῖς στα βάθη τῆς γῆς, οὔτε τόσο
 ψηλός ὥστε να πετάξῃς στὸν οὐρανό, ἀλλὰ θα πληρώ-
 σεις τὴν τιμωρία που σου ταιριάζει εἴτε μένεις ἐδῶ,
 εἴτε πας στὸν Ἴαδη, εἴτε κι ἀν μετακομισθεῖς σε τόπο
 πιο μακρυνό ἀπ' αὐτοὺς. Ὁ ἴδιος λόγος ἰσχύει καὶ γιὰ
 ἐκείνους που ἐσὺ εἶδες ὅτι ἀπὸ μικροὶ ἐγέναν μεγάλοι,
 ἐνῶ διαπράξαν ἀνοσιουργήματα ἢ ἄλλες παρόμοιες
 πράξεις, καὶ νόμισες ὅτι ἀπὸ ἀθλοὶ ἐγέναν εὐτυχισμένοι,
 μ' αὐτὲς τοὺς τις πράξεις καὶ πίστεψες ἔπειτα σα να
 κοίταζες σε καθρέφτη ὅτι οἱ θεοὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ το
 σύμπαν, χωρὶς να γνωρίζεις ποῖα ακριβῶς εἶναι ἡ συμ-
 βολὴ τοὺς στὴν υπηρεσία τοῦ συνόλου. Πῶς θα μπο-

σκειν δέ αὐτήν, ὡ πάντων ἀνδρειότατε, πῶς οὐ **c**
 δεῖν δοκεῖς; ἦν τις μη γινώσκων οὐδ' ἂν τύπον
 ἴδοι ποτέ, οὐδέ λόγον συμβάλλεσθαι περὶ βίου δυ-
 νατός ἂν γένοιτο εἰς εὐδαιμονίαν τε καὶ δυσδαί-
 μονα τύχην. Ταῦτα εἰ μὲν σε πείθει Κλεινίας ὅδε **5**
 καὶ σύμπασα ἡμῶν ἤδε ἡ γερουσία, περὶ θεῶν ὡς
 οὐκ οἶσθα ὅτι λέγεις, καλῶς ἂν σοι θεός αὐτός
 συλλαμβάνοι· εἰ δ' ἐπιδεῆς ἔτι λόγου τινός ἂν εἴης,
 λεγόντων ἡμῶν πρὸς τὸν τρίτον ἐπάκουε, εἰ νοῦν **d**
 καὶ ὅπως οὖν ἔχεις. "Ὅτι μὲν γάρ θεοὶ τ' εἰσὶν καὶ
 ἀνθρώπων ἐπιμελοῦνται, ἔγωγε οὐ παντάπασιν
 φαύλως ἂν φαίην ἡμῖν ἀποδεδείχθαι· τό δέ παραι-
 τητοῦς αὐ θεοῦς εἶναι τοῖσιν ἀδικοῦσι, δεχομένους **5**
 δῶρα, οὔτε τινὶ συγχωρητέον παντί τ' αὐ κατὰ δύ-
 ναμιν τρόπον ἐλεγκτέον.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Κάλλιστ' εἶπες, ποιῶμέν τε ὡς λέγεις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Φέρε δὴ πρὸς θεῶν αὐτῶν, τίνα τρόπον
 παραιτητο γίνονται ἂν ἡμῖν, εἰ γίνονται αὐ; καὶ **e**
 τίνες ἢ ποῖοί τινες ὄντες; ἄρχοντας μὲν ἀναγκαῖόν
 που γίνεσθαι τοὺς γε διοικήσοντας τὸν ἅπαντα
 ἐνδελεχῶς οὐρανόν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὕτως. **5**

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄλλ' ἄρα τίσιν προσφερεῖς τῶν ἀρχόν-
 των; ἢ τίνες τούτοις, ὧν δυνατόν ἡμῖν ἀπεικάζουσι
 τυγχάνειν μείζοσιν ἐλάττονας; πότερον ἠνίοχοί τι-
 νες ἂν εἶεν τοιοῦτοι ζευγῶν ἀμιλλωμένων ἢ πλοίων
 κυβερνῆται; τάχα δέ κἀν ἀπεικασθεῖεν στρατοπέ- **10**
 δων ἄρχουσί τισιν· εἴη δ' ἂν καὶ νόσων πόλεμον
 εὐλαβούμενοις ἰατροῖς εἰκέναι περὶ σώματα, ἢ
 γεωργοῖς περὶ φυτῶν γένεσιν εἰωθυίας ὥρας χαλε- **906 a**

ρούσες να πιστέψεις, εσύ, ο πιο θρασύς απ' όλους τους
 ανθρώπους, ὅτι εἶναι δυνατό να μη το ξέρεις; Την συμ-
 βολή αὐτή αν δεν γνωρίζει κανείς, δε θα μπορούσε να
 σχηματίσει μια ιδέα για τη ζωή, οὔτε θα ἦταν ικανός να
 εκφέρει μια γνώμη λογική σχετικά με την ευτυχία και
 τη δυστυχία. Αν ο Κλεινίας απ' ἐδῶ και ὅλο το συμβούλιο
 των γερόντων κατορθώσει να σε πείσει ὅτι δεν ξέρεις
 τι λες για τους θεοὺς, ἴσως κι ο ἴδιος ο θεός σου κάμει
 καλή υποδοχή. Αν ὅμως ἔχεις ἀνάγκη ἀκόμη ἀπὸ κάποια
 συμπληρωματικὴ ἐπεξήγηση, ἀκουσε προσεχτικά, αν
 ἔχεις καθόλου μυαλό, αὐτό που θα πούμε στον τρίτο
 ἀπὸ τους ἀντίθετοὺς μας. Το ὅτι, βέβαια οἱ θεοί, υπάρ-
 χουν πράγματι και φροντίζουν για τους ἀνθρώπους, νο-
 μίζω δεν το ἔχουμε ἀποδείξει κατὰ τη γνώμη μου, με
 καθόλου ἀνεπαρκὴ τρόπο. Τώρα ὅμως το ὅτι οἱ θεοί
 ἀφήνονται να διαφθαροῦν ἀπὸ τους ἀνθρώπους επειδὴ
 δέχονται τα δῶρα τους, σ' αὐτό πάλι δεν πρέπει να
 συμφωνήσουμε με κανένα και οφείλουμε να το ἀναιρέ-
 σουμε με ὅλες μας τις δυνάμεις.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Θαυμάσια μίλησες και θα κάμουμε ὅπως προτεί-
 νεις.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀς δούμε, στ' ὄνομα των ἰδίων των θεῶν, με
 ποιο τρόπο θα μπορούσαν, λοιπόν να διαφθαροῦν, αν
 μπορούσαν πραγματικά να κάμουν ἓνα τέτοιο πράγμα.
 Ποιὰ θα ἔπρεπε να εἶναι και ποια θα ἦταν ἡ φύση τους;
 Και βέβαια πρέπει να εἶναι ἀναγκαστικά ἀρχηγοί, ἀφού
 θα κυβερνοῦν διαρκῶς ὅλο τον οὐρανόν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Τέτοιοι πρέπει να εἶναι.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἀλλὰ τότε με ποιους ἀρχοντες μοιάζουν; Ἡ
 πιο σωστά ποιοι ἀρχοντες τους μοιάζουν ἀνάμεσα σ'
 εκείνους που μπορούμε, ἀπὸ την πείρα μας, να τους
 συγκρίνουμε με τη διαφορά μονάχα του μεγέθους; Ποιὸ
 ἀπὸ τα δύο, θα ἔμοιαζαν ἀραγε με ἠνίουχους ἀρμάτων
 που ἀμιλλῶνται μεταξὺ τους ἢ με κυβερνήτες πλοίων;
 Θα μπορούσαν ἴσως να παραβληθοῦν και με ἀρχηγούς
 στρατευμάτων, ἢ να τους παρομοιάσουμε με τους για-
 τρούς που φροντίζουν να υπερασπισθοῦν τα σώματα
 ἀπὸ τις ἐπιθέσεις της ἀρρώστειας ἢ με τους γεωργοὺς

πάς διά φόβων προσδεχομένοις, ἢ καί ποιμνίων ἐπιστάταις. Ἐπειδὴ γάρ συγκεχωρήκαμεν ἡμῖν αὐτοῖς εἶναι μὲν τὸν οὐρανὸν πολλῶν μεστόν ἀγαθῶν, εἶναι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων, πλειόνων δὲ τῶν μὴ, 5 μάχη δὴ, φαμέν, ἀθάνατός ἐσθ' ἢ τοιαύτη καὶ φυλακῆς θαυμαστῆς δεομένη, σύμμαχοι δὲ ἡμῖν θεοὶ τε ἅμα καὶ δαίμονες, ἡμεῖς δ' αὐτὸ κτῆμα θεῶν καὶ δαιμόνων· φθείρει δὲ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετὰ b ἀφροσύνης, σώζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως, ἐν ταῖς τῶν θεῶν ἐμπύχοις οἰκοῦσαι δυνάμεσιν, βραχὺ δὲ τι καὶ τῆδε ἂν τις τῶν τοιοῦτων ἐνοικοῦν ἡμῖν σαφές ἴδοι. Ψυχαὶ δὴ τινες 5 ἐπὶ γῆς οἰκοῦσαι καὶ ἄδικον λῆμμα κεκτημέναι δηλονότι θηριώδεις, πρὸς τὰς τῶν φυλάκων ψυχὰς ἄρα κυνῶν ἢ τὰς τῶν νομέων ἢ πρὸς τὰς τῶν παντάπασιν ἀκροτάτων δεσποτῶν προσπίπτουσαι, πείθουσιν θωπεῖαις λόγων καὶ ἐν εὐκταίαις τισὶν 10 ἐπιφθαίαις, ὡς αἱ φῆμαί φασιν αἱ τῶν κακῶν, ἐξεῖναι πλεονεκτοῦσιν σφίσις ἐν ἀνθρώποις πάσχειν μηδὲν c χαλεπὸν· φαμέν δ' εἶναι που τὸ νῦν ὀνομαζόμενον ἀμάρτημα, τὴν πλεονεξίαν, ἐν μὲν σαρκίνοις σώμασι νόσημα καλούμενον, ἐν δὲ ὧραις ἐτῶν καὶ ἐνιαυτοῖς λοιμόν, ἐν δὲ πόλεσι καὶ πολιτείαις τοῦτο 5 αὐτό, ῥῆματι μετεσχηματισμένον, ἀδικίαν.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Παντάπασι μὲν οὖν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἀναγκαῖον λέγειν τὸν λέγοντα ὡς εἰσὶν συγγνώμονες αἰεὶ θεοῖ τοῖς d τῶν ἀνθρώπων ἀδίκους καὶ ἀδικοῦσιν, ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων τις ἀπονέμη· καθάπερ εἰ κυσὶν λύκοι τῶν ἀρπασμάτων ομικρὰ ἀπονέμοιεν, οἱ δὲ ἡμεροῦμενοι τοῖς δώροις συγχωροῖεν τὰ ποίμνια

που με φόβο περιμένουν τις συνηθισμένες κακοκαιρίες τις τόσο επικίνδυνες για τη θλάση των φυτῶν ἢ μ' αὐτοὺς που φυλάνε τα κοπάδια. Ἐπειδὴ, πράγματι, συμφωνήσαμε μεταξύ μας ὅτι ο οὐρανός εἶναι γεμάτος ἀπὸ πολλὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τα ἀντίθετά τους - καὶ τα κακά εἶναι περισσότερα - υποθέτουμε πως ὑπάρχει ἐδῶ μια μάχη μεταξύ ἀθανάτων που χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Ἀλλὰ σ' αὐτὴ τῆ μάχη ἔχουμε σύμμαχους τους θεοὺς καὶ τους δαίμονες, κι εμεῖς πάλι εἴμαστε χτήματα τῶν θεῶν καὶ τῶν δαιμόνων. Αὐτό που μας καταστρέφει εἶναι ἡ ἀδικία, ἡ ἀλαζονία καὶ ἡ ἔλλειψη λογικῆς. Αὐτό που μας σώζει εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ἡ σωφροσύνη, ἡ φρόνηση που ἐδρεῦουν μέσα στις ἐμπυχες δυνάμεις τῶν θεῶν, που ἓνα μικρὸ μέρος τους μπορεῖ κανεὶς νὰ δει καθαρά ὅτι κατοικεῖ καὶ μέσα μας. Κάποιες ὅμως ψυχές που κατοικοῦν στὴ γῆ ἔχουν τάση στὸ ἀδικο κέρδος, ολοφάνερα χτηνώδεις τύποι, πηγαίνουν καὶ κολλακεύουν τις ψυχές τῶν φυλάκων τῶν σκυλιῶν ἢ τῶν βοσκῶν ἢ καὶ ἐκείνων που κατέχουν τα ἀνώτατα ἀξιώματα, προσπαθώντας νὰ τους πείσουν με χαϊδευτικούς λόγους καὶ με γοητευτικὲς παρακλήσεις, ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα, σύμφωνα με τις φήμες που διασπεύρουν οἱ κακοὶ ἄνθρωποι, νὰ ἔχουν περισσότερες ἀποκτήσεις ἀπὸ τους ἄλλους χωρὶς νὰ υποστοῦν καμιά τιμωρία. Υποστηρίζουμε, λοιπόν, ὅτι αὐτό τὸ ἀμάρτημα που ὀνομάζεται τώρα πλεονεξία, ἀποτελεῖ για τα σάρκινα σώματα, ὅπως λέμε εμεῖς, ἀρρώστεια, ἀλλὰ για τις ἐποχές του χρόνου καὶ για τα χρόνια ἐπιδημία, για τις πόλεις δε καὶ τα πολιτεύματα, ἡ ἴδια αὐτὴ λέξη τροποποιημένη, ὀνομάζεται ἀδικία.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαίότατα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αὐτὴ, λοιπόν, τῆ θέση πρέπει νὰ υποστηρίξει ἀναγκαστικά αὐτός που ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ θεοὶ συγχωροῦν πάντοτε τους ἀδίκους ἀνθρώπους καὶ τις ἀδίκες πράξεις τους, ἀν τους δώσουν τὸ μεριδιό τους ἀπὸ τα ἀδίκὰ κέρδη. Αὐτό μοιάζει σα νὰ οἱ λύκοι ἀφήναν στα σκυλιὰ μικρὰ κομματάκια ἀπὸ τὴ λεία τους, καὶ σαν τα σκυλιὰ, καταπραϋνόμενα μ' αὐτὰ τα δῶρα, νὰ τους ἐπι-

διαρπάζειν. Ἄρ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν φασκόντων παραιτητοῦς εἶναι θεοῦς;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὗτος μὲν οὖν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τίσιν οὖν δὴ τῶν προρρηθέντων ἀπεικάζων ὁμοίους φύλακας εἶναι θεοῦς οὐκ ἂν καταγέλαστος γίγνοιτο ἀνθρώπων ὅστισοῦν; πότερον κυβερνήταις, λοιβῆ τε οἴνου κνίσῃ τε παρατρεπομένοις αὐτοῖς, ἀνατρέπουσι δὲ ναῦς τε καὶ ναύτας;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μηδαμῶς.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄλλ' οὔτι μὴν ἠνιόχοισί γε ἐν ἀμίλλῃ συντεταγμένοις, πεισθεῖσιν ὑπὸ δωρεᾶς ἐτέροισι τὴν νίκην ζεύγεσι προδοῦναι.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Δεινὴν γάρ εἰκόνα λέγοις ἂν λέγων τὸν λόγον τοῦτον.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὐ μὴν οὐδέ στρατηγοῖς γε οὐδ' ἰατροῖς οὐδέ γεωργοῖς, οὐδέ νομεῦσιν μὴν οὐδέ τισι κυσίν κεκλημένοις ὑπὸ λύκων.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Εὐφήμει· πῶς γάρ ἂν;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ἄλλ' οὐ πάντων φυλάκων εἰσὶ μέγιστοι καὶ περὶ τὰ μέγιστα ἡμῖν οἱ πάντες θεοί;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολύ γε.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τοὺς δὴ κάλλιστα τε πράγματα φυλάττοντας, διαφέροντάς τε αὐτοῦς φυλακῆ πρὸς ἀρετὴν, κυνῶν χεῖρους καὶ ἀνθρώπων μέσων εἶναι φήσομεν, οἷ τό δίκαιον οὐκ ἂν ποτε προδοῖεν ἔνεκα δῶρων παρὰ ἀδίκων ἀνδρῶν ἀνοσίως διδομένων;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Οὐδαμῶς· οὔτε ἀνεκτός λόγων, τῶν τε περὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ὄντων κινδυνεύει πᾶς ὁ ταύτης τῆς δόξης ἀντεχόμενος πάντων ἂν τῶν ἀσεβῶν κεκρίσθαι δικαιοτάτα κάκιστός τε εἶναι καὶ ἀσεβέστατος.

5

τρέπαν να ρημάζουν τα κοπάδια. Δεν πρέπει να χρησιμοποιήσουν αυτά σαν επιχείρημα ὅσοι ισχυρίζονται ὅτι οἱ θεοὶ μποροῦν να διαφθαροῦν;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Βεβαίως, μπορεί να χρησιμοποιήσουν αυτό το επιχείρημα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Ποιος, λοιπόν, αν παρομοιάσει τους θεοὺς με τους προηγούμενους φύλακες, δεν θα φαινόταν γελοῖος σ' ὅποιονδήποτε ἄνθρωπο; Το ἴδιο δε θα συνέβαινε αν τους παρομοιάζε με τους πλοιάρχους που παρασυρμένοι από το κρασί των σπονδῶν και την κνίσα των σφαγίων, αφήνουν να βουλιάξει το πλοῖο και να πνιγούν οι επιβάτες;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Με κανένα τρόπο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μα οὔτε και οι ἠνιόχοι που αμιλλῶνται μεταξύ τους, θα δέχονταν να δωροδωκηθούν για να δώσουν σε ἄλλο ἄρμα τη νίκη.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Θα ἦταν φριχτὴ ἡ παρομοίωση, που παρουσιάζεις μ' αυτό το λόγο.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Οὔτε βέβαια θα συνέβαινε κάτι τέτοιο με τους στρατηγούς, τους γιατροῦς, τους γεωργοῦς, οὔτε με τους βοσκούς, οὔτε με σκύλους ἀκόμη που θα μπορούσαν να γοητεύσουν οι λύκοι.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Μη βλαστημάς! Πῶς θα μπορούσαν να γίνουν τέτοια πράγματα;

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μήπως οἱ θεοὶ δεν εἶναι σπουδαιότεροι φρουροὶ και δεν φρουροῦν τα μεγαλύτερα πράγματα από ὅλους τους ἄλλους;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πάρα πολύ μάλιστα.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αὐτοῦς, λοιπόν, που φρουροῦν τα ωραιότερα πράγματα, και υπερέχουν ως προς την ἀρετὴ της φρόνησης, θα τους πούμε χειρότερους από τα σκυλιά και τους μέσους ἀνθρώπους, αὐτοῦς που ποτέ δε θα πρόδιναν τη δικαιοσύνη για να κερδίσουν δῶρα ἀδίκων ἀνθρώπων που ἔχουν ἀποκτήσει με ἀσεβεῖς πράξεις;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Καθόλου μάλιστα. Μια τέτοια παραδοχὴ θα ἦταν ἀνυπόφορη. Και από ὅλους τους λόγους που ἀναφέρονται στην ἀσέβεια, αὐτός που υποστηρίζει αὐτὴ τη γνώμη, πρέπει να θεωρηθεῖ πάρα πολύ δίκαια ο χειρότερος και ἀσεβέστερος ἀπ' ὅλους τους ἀσεβεῖς λόγους.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Τά μὲν δὴ προτεθέντα τρία, θεοὶ τε ὡς εἰσὶν, καὶ ὡς ἐπιμελεῖς, καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ὡς παντάπασιν ἀπαραίτητοι, φῶμεν ἰκανῶς ἀποδεδειχθαί που;

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς γάρ οὔ; καὶ σύμψηφοὶ γε τούτοις τοῖς 10 λόγοις ἐσμέν.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Καὶ μὴν εἰρηνταί γε πως σφοδρότερον διὰ φιλονικίαν τῶν κακῶν ἀνθρώπων· τούτου γε μὴν ἔνεκα, ὦ φίλε Κλεινία, πεφιλονίκηνται, μὴ ποτε 5 λόγοις ἡγῶνται κρατοῦντες ἐξουσίαν εἶναι σφίσιν ἃ θούλονται πράττειν οἱ κακοί, ἃ δὴ καὶ ὅσα καὶ οἷα περὶ θεοῦς διανοοῦνται. Προθυμία μὲν δὴ διὰ ταῦτα νεωτέρως εἰπεῖν ἡμῖν γέγονεν· εἰ δέ τι καὶ 5 βραχὺ προὔργου πεποιήκαμεν εἰς τὸ πείθειν πη τοὺς ἀνδρας ἑαυτοὺς μὲν μισῆσαι, τὰ δ' ἐναντία πως ἦθη στέρξαι, καλῶς ἡμῖν εἰρημένον ἂν εἴη τὸ 4 προοίμιον ἀσεβείας περὶ νόμων.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Ἄλλὰ ἐλπίς· εἰ δέ μή, τὸ γε τοῦ λόγου γένος οὐκ αἰτιάσεται τὸν νομοθέτην.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μετὰ τὸ προοίμιον τοίνυν λόγος οἷος ἂν 5 τῶν νόμων ἐρμηνεύς ὀρθῶς γίγνοιτο ἡμῖν, προαγορεύων ἐξίστασθαι πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι τρόπων τῶν αὐτῶν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς. Τοῖς δέ μή πειθομένοις ἀσεβείας ὅδε ἔστω περὶ νόμος.

Ἐάν τις ἀσεβῇ λόγοις εἴτ' ἔργοις, ὁ παρατυγ- 10 χάνων ἀμυνέτω σημαίνων πρὸς ἄρχοντας, τῶν δέ 5 ἀρχόντων οἱ πρῶτοι πυθόμενοι πρὸς τὸ περὶ τούτων ἀποδεδειγμένον κρίνει δικαστήριον εἰσαγα-

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Αυτά, επομένως, τα τρία ζητήματα που εξετάσαμε προηγουμένως, δηλαδή ότι οι θεοὶ υπάρχουν, ότι φροντίζουν για τις ανθρώπινες υποθέσεις, και ότι η δικαιοσύνη τους είναι τελείως αδιάφθορη, μπορούμε να πούμε πως ἔχουν αποδειχθεῖ με ικανοποιητικό τρόπο; ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πῶς να πούμε ὄχι; Και μάλιστα υπερψηφίζουμε ὅσα μας εἶπες.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Εἶναι ἀλήθεια πως αὐτὰ εἰπώθηκαν με κάπως δριμύτερο ὕφος για να μπορέσουμε να κατατροπώσουμε τους κακοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλά ἡ πραγματικὴ αἰτία αὐτῆς τῆς πολεμικῆς ἐπιθετικότητας, ἀγαπητὴ μου Κλεινία, ἦταν ὁ φόβος, μήπως, ἀν νομίσουν πως μας νίκησαν στὴν συζήτηση αὐτή, οἱ κακοί, θα ἐξακολουθήσουν να πιστεύουν πως εἶναι ἐλεύθεροι να κάνουν ὅ,τι θέλουν, πιστοὶ στις πλάνες τους τόσο πολλές και τόσο σοβαρὲς σχετικὰ με τους θεοὺς. Να, λοιπόν, τι μας ἔκαμε πρόθυμους να μιλήσουμε γι' αὐτὰ με νεανικὴ θέρμη. Ἀλλά, ἀν κατορθώσαμε να πείσουμε ἔστω και λίγο να μεταπείσουμε αὐτοὺς τους ἀνθρώπους να μισῆσουν τὸν αὐτὸ τους και να στρέψουν τὴν ἀγάπη τους σε ἡθὴ ἀντίθετα ἀπὸ τὰ δικά τους, αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ για να δικαιολογήσει τὸ προοίμιό μας στους νόμους ἐναντίον τῆς ἀσεβείας.

ΚΛΕΙΝΙΑΣ: Πολύ καλά! Μπορούμε να ἐλπίζουμε. Ἀν ὄχι, τὸ ἀντικείμενο τῆς συζήτησής μας εἶναι τέτοιο που δε θα τὸ κατακρίνει ὁ νομοθέτης.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ: Μετὰ τὸ προοίμιο, θα ἔπρεπε να διατυπώσουμε ἕνα λόγο που θα μπορούσε να ἐξηγήσει σωστὰ τὸ νόημα τῶν νόμων μας: μια προειδοποίηση σ' ὅλους τους ἀσεβεῖς να ἐγκαταλείψουν τὴν ἀσεβῆ συμπεριφορά τους και να στραφούν στὸν τρόπο ζωῆς τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων. Για ὅσους δὲν πείθονται θα ἐφαρμοσθεῖ ὁ ἀκόλουθος νόμος περὶ ἀσεβείας:

Ἀν κάποιος ἀσεβῇ με λόγια ἢ με ἔργα, ὁ πρῶτος μάρτυρας που θα τὸν ἀντιληφθεῖ πρέπει να βοηθήσει τὸ νόμο καταγγέλλοντάς τὸν στους ἀρχόντες και οἱ πρῶτοι ἀρχόντες που θα πληροφορηθοῦν, θα τὸν ἀναφέρουν στὸ ἀρμόδιο γι' αὐτὰ τὰ θέματα δικαστήριον για να κρίνει

γόντων κατά τούς νόμους· εάν δέ τις ἀκούσασα
 ἀρχή μή δρᾷ ταῦτα, αὐτή ἀσεβείας ὑπόδικος γι- 5
 γνέσθω τῷ ἐθέλοντι τιμωρεῖν ὑπέρ τῶν νόμων. Ἐάν
 δέ τις ὄφλη τιμάτω τό δικαστήριον ἐν ἐκάστῳ τῶν
 καθ' ἐν ἀσεβοῦντων τίμημα. Δεσμός μὲν οὖν ὑπαρ- 908 a
 χέτω πᾶσιν· δεσμωτηρίων δέ ὄντων ἐν τῇ πόλει
 τριῶν, ἐνός μὲν κοινοῦ τοῖς πλείστοις περὶ ἀγοράν,
 σωτηρίας ἕνεκα τοῖς πολλοῖς τῶν σωμάτων, ἐνός
 δέ περὶ τόν τῶν νύκτωρ συλλεγομένων σύλλογον, 5
 σωφρονιστήριον ἐπονομαζόμενον, ἐνός δέ αὐ κατὰ
 μέσην τὴν χώρα, ὄπηπερ ἂν ἔρημός τε καὶ ὡς ὅτι
 μάλιστα ἀγριώτατος ἢ τόπος, τιμωρίας ἔχων ἐπω-
 νυμίαν φήμην τινά· περὶ ἀσέθειαν δέ ὄντων αἰτίαις
 μὲν τρισίν, αἴσπερ καὶ διήλθομεν, δύο δέ ἐξ ἐκά- b
 στης τῆς τοιαύτης αἰτίας γενομένων, ἕξ ἂν γί-
 γνοιντο ἃ καὶ διακρίσεως ἄξια γένη τῶν περὶ τά
 θεῖα ἐξαμαρτανόντων, οὐκ ἴσης οὐδ' ὁμοίας δίκης
 δεόμενα. Ὡς γάρ ἂν μή νομίζοντι θεοὺς εἶναι τό 5
 παράπαν ἦθος φύσει προσγένηται δίκαιον, μισοῦν-
 τές τε γίνονται τούς κακοὺς, καὶ τῷ δυσχεραίνειν
 τὴν ἀδικίαν οὔτε τὰς τοιαύτας πράξεις προσίενται
 πράττειν, τούς τε μή δικαίους τῶν ἀνθρώπων φεύ-
 γουσι καὶ τους δικαίους στέργουσιν· οἷς δ' ἂν πρὸς 10
 τῇ δόξῃ τῇ θεῶν ἔρημα εἶναι πάντα ἀκράτειαί τε
 ἡδονῶν καὶ λυπῶν προσπέσωσι, μνήμαί τε ἰσχυραὶ
 καὶ μαθήσεις ὀξεῖαι παρῶσι, τό μὲν μή νομίζειν
 θεοὺς ἀμφοῖν ἂν ἐνυπάρχοι κοινόν πάθος, τῇ δέ
 τῶν ἄλλων ἀνθρώπων λῶθη τό μὲν ἐλάττω, τό δέ 5
 πλείω κακὰ ἐργάζοιτ' ἂν. Ὁ μὲν γάρ λόγῳ τε ἂν
 περὶ θεοὺς παρρησίας εἶη μεστός καὶ περὶ θυσίας
 τε καὶ ὄρκους, καὶ ὡς τῶν ἄλλων καταγελῶν τάχ'
 ἂν ἐτέρους τοιοῦτους ἀπεργάζοιτο, δίκης μή τυγ- d
 χάνων· ὁ δέ δὴ δοξάζων μὲν καθάπερ ἄτερος, εὐ-

την περίπτωση σύμφωνα με τους νόμους. Και αν κάποια
 αρχή, αφού πληροφορηθεί το γεγονός δεν ασκεί δίωξη,
 θα θεωρηθεί η ίδια υπόδικη για ασέβεια από οποιονδή-
 ποτε θέλει να την τιμωρήσει υπερασπίζοντας τους νό-
 μους. Όταν αποδειχθεί ένοχος ο κατηγορούμενος, το
 δικαστήριο θα επιβάλλει ποινή ανάλογη με το κάθε είδος
 ασέβειας. Για όλους ας είναι βάση η φυλάκιση. Υπάρ-
 χουν στην πόλη τρία δικαστήρια: Ένα κοντά στην αγορά
 κοινό για τους περισσότερους, με σκοπό τη φρούρηση
 της ζωής των ενόχων. Ένα άλλο, όπου συγκεντρώνεται
 το νυχτερινό συμβούλιο και που ονομάζεται *σωφρο-
 νιστήριο*. Το τρίτο βρίσκεται στο κέντρο της χώρας, σ'
 ένα τόπο εγκαταλελειμμένο και όσο το δυνατό πιο
 άγριο, και έχει ένα όνομα ενδεικτικό της επιβολής ποι-
 νών. Αφού οι αιτίες της ασέβειας, όπως το εξετάσαμε
 προηγουμένως, είναι τρεις, και καθεμιά απ' αυτές απο-
 τελείται από δυο είδη, υπάρχουν έξη είδη αδικημάτων
 απέναντι των θεών, στο καθένα από τα οποία δεν πρέπει
 να επιβάλλεται ούτε η ίδια, ούτε όμοια τιμωρία. Γιατί,
 ανάμεσα σ' αυτούς που δεν πιστεύουν στην ύπαρξη των
 θεών, υπάρχουν άνθρωποι με δίκαιο εκ φύσεως χαρα-
 κτήρα, που μισούν από ένστικτο τους κακοὺς, και επειδή
 αισθάνονται αποτροπιασμό για την αδικία δεν δέχονται
 να κάμουν τέτοιες πράξεις. Ακόμη αποφεύγουν τους
 άδικους ανθρώπους και αγαπούν τους δικαίους. Σε άλ-
 λους αντιθέτως, στη γνώμη ότι τα πάντα είναι άδεια
 από θεούς, έρχονται να προστεθούν άλλοτε οι ακρά-
 τειες μπροστά στις ηδονές και τις λύπες, αλλά και άλ-
 λοτε ισχυρή μνήμη και νους οξυδερκής. Η παντελής
 έλλειψη πίστης στους θεούς είναι κοινή αρρώστεια και
 στους δυο, αλλά όσον αφορά την κακή επίδραση που
 ασκούν στους άλλους ανθρώπους, η πρώτη κατηγορία
 προκαλεί μικρότερη θλάβη, ενώ η δεύτερη προξενεί με-
 γαλύτερα κακά. Ο πρώτος δηλαδή θα λέει πολλές αθυ-
 ροστομίες για τους θεούς, για τις θυσίες, και για τους
 όρκους, και ενώ περιγελά τους άλλους, πιθανό να κάμει
 και άλλους όμοιούς του, αν δεν τιμωρηθεί.

Ο δεύτερος, ενώ είναι άπιστος όπως ο πρώτος, επειδή

φυής δέ ἐπικαλούμενος, δόλου δέ καί ἐνέδρας
 πλήρης, ἐξ ὧν μάντιες τε κατασκευάζονται πολλοί
 καί περί πᾶσαν τήν μαγγανείαν γεγεννημένοι, γί- 5
 γνονται δέ ἐξ αὐτῶν ἔστιν ὅτε καί τύραννοι καί
 δημηγόροι καί στρατηγοί, καί τελεταῖς δέ ἰδίαις
 ἐπιθεβουλευκότες, σοφιστῶν τε ἐπικαλουμένων
 μηχαναί. Τούτων δὴ πολλά μὲν εἶδη γένοιτ' ἂν, τὰ
 δέ νόμων ἄξια θέσεως δύο, ὧν τό μὲν εἰρωνικόν e
 οὐχ ἑνός οὐδέ δυοῖν ἄξια θανάτοι ἀμαρτάνον, τό
 δέ νουθετήσεως ἅμα καί δεσμῶν δεόμενον. Ὡ-
 σαύτως δέ καί τό θεούς νομίζον ἀμελεῖν δύ' ἕτερα
 γεννᾶ, καί τό παραιτητοῦς ἄλλα δύο. 5

Τούτων δὴ ταύτη διεστηκότων, τοὺς μὲν ὑπ'
 ἀνοίας ἄνευ κάκης ὀργῆς τε καί ἠθους γεγεννημέ-
 νους εἰς τό σωφρονιστήριον ὁ δικαστής τιθέμενος
 νόμῳ τιθέσθω μηδέν ἔλαττον ἐτῶν πέντε, ἐν τούτῳ 909 a
 δέ τῷ χρόνῳ μηδεῖς τῶν πολιτῶν αὐτοῖς ἄλλος
 συγγιγνέσθω πλήν οἱ τοῦ νυκτερινοῦ συλλόγου
 κοινωνοῦντες, ἐπί νουθετήσει τε καί τῇ τῆς ψυχῆς
 σωτηρία ὁμιλοῦντες· ὅταν δ' ὁ χρόνος αὐτοῖς 5
 ἐξέλθῃ τῶν δεσμῶν, ἐάν μὲν δοκῇ τις σωφρονεῖν
 αὐτῶν, οἰκείτω μετὰ τῶν σωφρόνων, ἐάν δέ μή,
 ὀφείλῃ δ' αὖθις τήν τοιαύτην δίκην, θανάτῳ ζη-
 μιούσθω. Ὅσοι δ' ἂν θηριώδεις γένωνται πρός τῷ
 θεούς μή νομίζειν ἢ ἀμελεῖς ἢ παραιτητοῦς εἶναι, 10
 καταφρονοῦντες δέ τῶν ἀνθρώπων ψυχαγωγῶσι b
 μὲν πολλοὺς τῶν ζώντων, τοὺς δέ τεθνεῶτας φά-
 σκοντες ψυχαγωγεῖν καί θεούς ὑπισχνούμενοι πεί-
 θειν, ὡς θυσίαις τε καί εὐχαῖς καί ἐπῳδαῖς γοη-
 τεύοντες, ἰδιώτας τε καί ὄλας οἰκίας καί πόλεις 5

εἶναι προικισμένοι με τα φυσικά δῶρα που εἶπαμε, θα
 φέρεται με δολιότητα και οπισθοβουλία. Απ' αυτούς
 τους ανθρώπους αναδείχνονται οι περισσότεροι ψευδο-
 μάρτυρες κι οι πιο εντυπωσιακοί εφευρέτες κάθε λογής
 μαγείας. Απ' αυτούς επίσης προέρχονται κάποτε οι τύ-
 ραννοι, οι δημαγωγοί, οι στρατηγοί, οι ὑπουλοὶ εφευρέ-
 τες μυστικῶν τελετῶν, και τα τεχνάσματα αὐτῶν που
 ονομάζονται σοφιστές. Απ' αυτούς, λοιπόν, μπορούν να
 σχηματισθοῦν πολλά εἶδη, αλλά για δυό μονάχα αξίζει
 να διατυπωθοῦν νόμοι. Απ' αυτά το ένα, το εἰρωνικό
 δεν φτάνουν οὔτε ἑνας, οὔτε δυό θάνατοι για να πλη-
 ρῶσει τα εγκλήματά του. Το ἄλλο χρειάζεται μαζί με τις
 συμβουλές και φυλάκιση. Επίσης και η δοξασία ὅτι οι
 θεοί δεν ενδιαφέρονται για τους ανθρώπους γεννά δυό
 ἄλλα εἶδη ἀδικημάτων, ὅπως και η δοξασία ὅτι μπορεί
 να διαφθαροῦν οι θεοί.

Ἵστερα ἀπό τις διακρίσεις των ἀδικημάτων σε εἶδη,
 ο δικαστής θα περιορίσει στο σωφρονιστήριον εκείνους
 που ἀπό ἀνοησία ἀλλά ὄχι ἀπό κακό χαρακτήρα και
 διεστραμμένη ἰδιοσυγκρασία, ἀσέβησαν και θα τους κα-
 ταδικάσει σε φυλάκιση τουλάχιστον πέντε χρόνων. Σ'
 αὐτό το διάστημα, δε θα επιτραπεί να τους επισκεφθεῖ
 κανένας συμπολίτης τους, ἐκτός ἀπό τα μέλη του νυχτε-
 ρινοῦ συμβουλίου, που θα πηγαίνουν να τους βλέπουν
 για να τους νουθετοῦν και να προσπαθήσουν να σώσουν
 την ψυχὴ τους. Ὅταν συμπληρωθεῖ ο χρόνος της φυλά-
 κισῆς τους, αν κάποιος ἀπ' αυτούς φαίνεται ὅτι ἔχει
 σωφρονιστεῖ, ἀς ἔχει το δικαίωμα να ζεῖ ἀνάμεσα στους
 φρόνιμους ἀνθρώπους. Αν ὄχι, πρέπει να υποστεί ξανά
 την ἴδια δίκη και να καταδικασθεῖ σε θάνατο. Ὅσο για
 κείνους που ὁμοιοι με ἄγρια θηρία δεν ἀρκούνται στην
 ἀρνηση της ὑπαρξης των θεῶν ἢ στο να τους θεωροῦν
 ἀμελεῖς ἢ ἱκανοὺς να διαφθαροῦν και περιφρονοῦν τους
 ἀνθρώπους σε σημεῖο που να δελεάζουν πολλοὺς ἀπό
 τους ζωντανούς, ἰσχυριζόμενοι ὅτι μπορούν να καλέ-
 σουν τα πνεύματα των νεκρῶν και υποσχόμενοι ὅτι μπο-
 ροῦν να πείσουν και τους θεοὺς ἀκόμη, σαγηνεύοντάς
 τους με θυσίες, προσευχές και θρησκευτικὰ ἄσματα, και

χρημάτων χάριν ἐπιχειρῶσιν κατ' ἄκρας ἐξαιρεῖν, τούτων δέ ὅς ἂν ὀφλῶν εἶναι δόξη, τιμάτω τό δικαστήριον αὐτῶ κατά νόμον δεδέσθαι μὲν ἐν τῶ τῶν μεσογέων δεσμοτηρίῳ, προσιέναι δέ αὐτοῖς c μηδένα ἐλεύθερον μηδέποτε, τακτὴν δέ ὑπὸ τῶν νομοφυλάκων αὐτοῦς τροφήν παρά τῶν οἰκετῶν λαμβάνειν. Ἀποθανόντα δέ ἔξω τῶν ὀρίων ἐκβάλλειν ἄταφον· ἐάν δέ τις ἐλεύθερος συνθάπτῃ, δίκας ἀσεβείας τῶ ἐθέλοντι λαγχάνειν ὑπεχέτω. Παῖδας δέ ἂν μὲν καταλείπη τῇ πόλει ἱκανούς, οἱ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελούμενοι καὶ τούτων ὡς ὄντων ὀρφανῶν ἐπιμελείσθων μηδὲν χειρόν τῶν ἄλλων ἀπὸ d τῆς ἡμέρας ἧς ἂν ὁ πατήρ αὐτῶν ὄφλη τὴν δίκην.

Κοινόν δ' ἐπὶ τούτοις πᾶσιν νόμον κείσθαι χρῶν, ὅς ἐλάττω τε εἰς θεοὺς αὐτῶν τοὺς πολυοὺς ἔργω καὶ λόγῳ πλημμελεῖν ἂν ποιοῖ, καὶ δὴ καὶ ἀνοήτους ἤττον γίνεσθαι, διὰ τό μὴ ἐξεῖναι θεοπολεῖν παρά νόμον. Ἔστω γάρ νόμος ὅδε τοῖς σύμπασιν κείμενος ἀπλῶς. Ἰερά μὴδέ εἰς ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἐκτῆσθω· θύειν δ' ὅταν ἐπὶ νοῦν ἴη τινί, πρὸς τὰ δημόσια ἴτω θύσων, καὶ τοῖς ἱερεῦσί τε 10 καὶ ἱερείαις ἐγχειριζέτω τα θύματα, οἷς ἀγνεῖαι e τούτων ἐπιμελεῖς. Συνευχέσθω δέ αὐτός τε καὶ ὄν ἂν ἐθέλῃ μετ' αὐτοῦ συνεύχεσθαι. Ταῦτα δέ γινόμενα τῶν τοιῶνδε χάριν ἔστω. Ἰερά καὶ θεοὺς οὐ ῥάδιον ἰδρύεσθαι, μεγάλης δέ διανοίας τινός 5 ὀρθῶς δρᾶν τό τοιοῦτον, ἔθος τε γυναιξί τε δὴ διαφερόντως πάσαις καὶ τοῖς ἀσθενοῦσι πάντῃ καὶ κινδυνεύουσι καὶ ἀποροῦσιν, ὅπῃ τις ἂν ἀπορῇ, καὶ τούναντίον ὅταν εὐπορίας τινός λάβωνται, καθιερούν τε τό παρόν ἀεί καὶ θυσίας εὐχεσθαι καὶ 10 ἰδρύσεις ὑπισχνεῖσθαι θεοῖς καὶ δαίμοσιν καὶ παισίν 910 a θεῶν, ἐν τε φάσμασιν ἐγρηγορότας διὰ φόβους

μ' αὐτό τον τρόπο επιχειροῦν, ἀπὸ φιλοχρηματία να γκρεμίσουν ἀπὸ τα θεμέλια άτομα, ολόκληρες οικογένειες και πόλεις... ἀπ' αὐτοῦς ὅποιος θεωρηθεῖ ἔνοχος τέτοιων εγκλημάτων, το δικαστήριο να τον καταδικάσει, σύμφωνα με το νόμο, να ριφθεῖ στην κεντρική φυλακή, ὅπου κανένας ἐλεύθερος ἄνθρωπος δε θα τον πλησιάζει και ὅπου οι νομοφύλακες θα καθορίζουν κάθε πότε θα παίρνει τροφή που θα του φέρνουν οι δούλοι του. Και ὅταν πεθάνει να τον πετάξουν ἔξω ἀπὸ τα σύνορα της χώρας ἀταφο. Αν δε αφήσει στην πόλη αρκετά παιδιά, οι ἐπιμελητές των ὀρφανῶν, θα φροντίζουν γι' αὐτά ὄχι με διαφορετικό τρόπο ἀλλὰ σα να εἶναι πραγματικά ὀρφανά, ἀπὸ την ἡμέρα που θα καταδικασθεῖ.

Για ὅλους αὐτοῦς που διαπράττουν τέτοια ἀδικήματα πρέπει να διατυπωθεῖ ἕνας κοινός νόμος που να ἐμποδίζει τους περισσότερους να φέρονται λιγότερο προσβλητικά στους θεοὺς εἴτε με ἔργα, εἴτε με λόγια και να τους κάμει να ἐπιδεικνύουν λιγότερο την ἀνοησία τους, ἀπαγορεύοντας κάθε ἱεροπραξία που δεν ἐπιτρέπει ο νόμος. Να, λοιπόν, ο νόμος που θα εφαρμοσθεῖ σε ὅλους χωρὶς ἐξαίρεση: «Κανείς δε θα ἔχει ναοὺς στην ἀτομική του κατοικία. Εκείνος στον ὁποῖο θα ἔρθει ἡ ἰδέα να προσφέρει θυσία, ας πάει να την πραγματοποιήσει στους δημόσιους ναοὺς κι ας δώσει τις προσφορές στους ἱερεῖς και στις ἱερεῖες που φροντίζουν να τις ἀφιερώνουν. Ας ἐνώσει με τις προσευχές των ἱερέων και τις δικές του κι ο ἴδιος κι ὅποιος ἄλλος θέλει» Οι κανόνες αὐτοῖ θεσπίζονται για τους ἐξῆς λόγους: Το να θεμελιώνει κανείς ναοὺς και θεοὺς δεν εἶναι εὐκόλο πράγμα, γιατί χρειάζεται μεγάλη σκέψη για να γίνει αὐτό με σωστό τρόπο. Ἐπειτα, ὅλες προ πάντων οι γυναῖκες συνηθίζουν, καθῶς και ὅλα τα πρόσωπα που ἀνησυχούν για κάποια ἀρρώστεια, κάποιο κίνδυνο ἢ κάποιες δυσκολίες, στον καιρὸ της στενοχώριας τους, ἢ και ἀντίθετα, ὅταν τους συμβεῖ κάτι το ευχάριστο, να ἀφιερώνουν το πρώτο πράγμα που θα βρεθεῖ στο χέρι τους και να τάζουν θυσίες, να ὑπόσχονται πως θα χτίσουν ναοὺς στους θεοὺς, στοὺς δαίμονες και στα παιδιά των θεῶν. ἀπὸ το φόβο που τους προκαλοῦν οι ὀπτασίες που βλέ-

καί ἐν ὀνείροις, ὡς δ' αὐτως ὄψεις πολλάς ἀπομνη-
 μονεύοντας ἐκάσταισί τε αὐτῶν ἄκη ποιούμενους,
 βωμούς καί ἱερά πάσας μὲν οἰκίας, πάσας δέ κώμας 5
 ἐν τε καθαροῖς ἰδρυομένους ἐμπιπλάναι καί ὄρη-
 τες ἔτυχε τῶν τοιούτων. Ὡν ἔνεκα χρή πάντων
 ποιεῖν κατὰ τόν νῦν λεγόμενον νόμον· πρὸς τού-
 τοις δέ ἔνεκα τῶν ἀσεβούντων, ἵνα μή καί ταῦτα
 κλέπτοντες ταῖς πράξεσιν, ἱερά τε καί βωμούς ἐν b
 ἰδίαις οἰκίαις ἰδρυόμενοι, λάθρα τοὺς θεοὺς ἴλωσ
 οἴομενοι ποιεῖν θυσίαις τε καί εὐχαῖς, εἰς ἄπειρον
 τήν ἀδικίαν αὐξάνοντες αὐτοῖς τε ἐγκλήματα πρὸς
 θεῶν ποιῶνται καί τοῖς ἐπιτρέπουσιν, οὔσιν αὐτῶν 5
 βελτίοσιν, καί πᾶσα οὕτως ἢ πόλις ἀπολαύη τῶν
 ἀσεβῶν τρόπον τινά δικαίως. Τόν μὲν δὴ νομοθέ-
 την ὁ θεὸς οὐ μέμψεται· κείσθω γάρ νόμος οὗτος·
 Μὴ κεκτῆσθαι θεῶν ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά, τόν δέ
 φανέντα κεκτημένον ἕτερα καί ὀργιάζοντα πλήν c
 τὰ δημόσια, ἐάν μὲν ἄδικον μηδὲν τῶν μεγάλων
 καί ἀνοσίων εἰργασμένος ἀνὴρ ἢ καί γυνή κεκτῆταί
 τις, ὁ μὲν αἰσθανόμενος καί εἰσαγγελλέτω τοῖς νο-
 μοφύλαξιν, οἱ δέ προστατόντων εἰς τὰ δημόσια 5
 ἀποφέρειν ἱερά τὰ ἴδια, μή πείθοντες δέ ζημιούν-
 των ἕως ἂν ἀπενεχθῇ· ἐάν δέ τις ἀσεβήσας μὴ
 παιδίων ἀλλ' ἀνδρῶν ἀσέβημα ἀνοσίων γένηται φα-
 νερός, εἴτε ἐν ἰδίαις ἰδρυσάμενος εἴτ' ἐν δημοσίοις
 θύσας ἱερά θεοῖς οἰστισινοῦν, ὡς οὐ καθαρὸς ὢν 10
 θύων θανάτῳ ζημιούσθω. Τό δέ παιδεῖον ἢ μὴ κρί-
 ναντες οἱ νομοφύλακες, εἰς τό δικαστήριον οὕτως
 εἰσαγαγόντες, τήν τῆς ἀσεβείας δίκην τούτοις ἐπι-
 τελούντων.

πουν στο ξύπνιο τους ἢ καὶ ὅταν ονειρεύονται τὴ νύχτα.
 Ἐπίσης ὅσοι θυμούνται διάφορα ὀράματα ποὺ εἶδαν κά-
 ποτε νομίζουν σαν γιαντρεία γιὰ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ νὰ
 φτιάχνουν βωμούς καὶ προσκυνητάρια σ' ὅλα τὰ σπίτια,
 σ' ὅλα τὰ χωριά καὶ νὰ γεμίζουν μ' αὐτὰ ὅλους τοὺς
 ελεύθερους χώρους κι ὅλα τὰ μέρη στα ὁποῖα ἔτυχε νὰ
 βρίσκονται τὶς στιγμὲς ποὺ εἶδαν τὰ ὀράματα. Ναι, λοι-
 πόν, οἱ λόγοι ποὺ ἐπιβάλλουν τὴν ἀναγκαιότητα αὐτοῦ
 τοῦ νόμου. Προσθέτουμε καὶ τὸ ἐξῆς γιὰ τοὺς ἀσεβεῖς:
 ἔτσι θὰ τοὺς ἐμποδίσουμε νὰ πραγματοποιοῦν λαθραῖες
 ἱεροπραξίες, φτιάχνοντας ναοὺς καὶ βωμούς μέσα στα
 σπίτια τοὺς, πιστεύονταις πὼς θὰ ἐξευμενίσουν στα
 κρυφὰ τοὺς θεοὺς, μὲ τὸ νὰ κάνουν θυσίες καὶ προσευ-
 χές, ἐνῶ αὐξάνουν ἐπ' ἄπειρον τὴν ἀδικία καὶ συσσω-
 ρεύουν τὴ δυσἀρέσκεια τῶν θεῶν ἐναντίον τοὺς καὶ
 ἐναντίον ἐκείνων ποὺ τοὺς ἀνέχονται μολονότι εἶναι
 καλύτεροί τοὺς, κι ἔτσι ολόκληρη ἡ πόλη νὰ ἀπολαύσει
 τρόπον τινά τὸ ευεργέτημά της ἀσέβειάς των, ὄχι καὶ
 πολὺ ἀδίκῃ. Τὸ νομοθέτη, λοιπόν, δε θὰ κατακρίνει ὁ
 θεός, ἀφοῦ θὰ ἔχει διατυπώσει τὸν παρακάτω νόμο: Νὰ
 μὴν ὑπάρχουν ἱερά θεῶν σὲ καμιὰ ἀτομικὴ κατοικία.
 Ὅποιος δὲν ἀποδειχθεῖ ὅτι ἔχει ἄλλα ἐκτός ἀπὸ τὰ ἱερά
 τῆς πόλεως καὶ ὅτι ἱερουργεῖ σ' αὐτὰ, εἴτε ἀντρας, εἴτε
 γυναῖκα, ἀν στο παρελθόν δὲν ἔχει διαπράξει καμιὰ με-
 γάλῃ ἀδικία ἢ ἀσέβεια, ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸν πάρει εἶδηση
 νὰ τὸν καταγγεῖλει στους νομοφύλακες κι αὐτοὶ αὖς τὸν
 διατάξουν νὰ μεταφέρει τὰ ἰδιωτικά του ἱερά στα δημό-
 σια. Ἀν δὲν πειθαρχήσει, αὖς τοῦ ἐπιβάλλουν τιμωρία μέ-
 χρις ὅτου πραγματοποιηθεῖ αὐτὴ ἡ μεταφορὰ. Ἀν, ἀντι-
 θέτως, κάποιος ἀποκαλυφθεῖ ἔνοχος ὄχι παιδικοῦ ἀδι-
 κήματος, ἀλλὰ ἐγκλήματος ὀριμου ἀνθρώπου κατὰ τῆς
 θρησκείας, εἴτε ἐπειδὴ ἰδρυσε ἱερά ἰδιωτικά, εἴτε ἐπειδὴ
 εθευσίασε ὁ ἴδιος σ' ἓνα δημόσιο ἱερό σ' ὁποιοσδήποτε
 θεοὺς, ἐπειδὴ ἐτέλεσε τὶς θυσίες χωρὶς νὰ εἶναι καθα-
 ρός, θὰ καταδικασθεῖ σὲ θάνατο. Κατὰ πόσον τὸ ἀδικημά
 του εἶναι ἢ ὄχι παιδικό, αὐτό εἶναι θέμα τῶν νομοφυλά-
 κων, ποὺ θὰ τὸν εἰσαγάγουν, ὅπως τὸ χαρακτηρίσουν
 αὐτοὶ, στο δικαστήριον κι αὖς τοῦ ἐπιβάλουν τὴν ποινὴ
 τῆς ἀσέβειας.